

Lii Lolo Be'a nèti Lamatua Yesus madhutu sasuri Lukas

Nga tao ka Lukas suri lii lolo ne

1-3 Ama Teofilus* dhu ja'a pakab'ua.

Lii maho'o nèti ja'a.

Dhèu ae dhu suri sèku le lii lolo nèti mamuri dènge sasab'a-la'a Yesus dhu j'aj'i ètu talora aae ji'i. Rèngu suri lii lolo sèra pake lii lolo dhu parai reo nèti ji'i asa ji'i karèi nèti uru ka, dhu ji'i nge'a nèti dhèu-dhèu dhu dètu dènge Lamatua Yesus, aa nèti dhèu leo dhu ladhe rèdhi dènge musi madha ra. Lii lolo se'e, lèke mola-mola dènge mamoa Ama Lamatua karèi nèti uru kèna.

De ja'a parisa kore le toke lutu dènge be'a, j'ara sèra aa'i-aa'i ra, mulai nèti j'aj'aj'i ra. Hèia ja'a pama'ète ho sèna ka suri si paie-iie ètu d'ara sasuri ne'e karèi nèti j'aj'aj'i ra. Dènge j'ara ne, ama bisa me'a mèu ngaa dhu j'aj'i le. ⁴ Aa ama bisa parcaya ngaa dhu dhèu lole sèra, lii dhu monya boe. Aa'i-aa'i se j'aj'i tare'a!

*Ana pajuu Lamatua nèti sorga peka tèke
j'aj'aj'i Yohanis tuka sarani*

⁵ J'aj'aj'i lii lolo ne sèmi ne'e: lod'o dhèu aae Herodes nèd'u paredha ètu propensi Yudea,

* **1:1-3** Ngara *Teofilus* madhutu lii Yunani, sasoa na, 'dhèu dhu sue Lamatua'. Ne'e ne, sasuri Lukas dhu uru tèka, na suri hia Teofilus. Sasuri ka dua, nuka *Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha*.

abhu ca dhèu, dhu ngara na Sakaria. Nèngu ne, ca dhèu ama agama Yahudi. Aa nèngu kahèi, ca dhèu nèti kaboko ama agama Abia. Dhèu èmu Sakaria, ngara na Elisabet, ca dhèu ana-èpu nèti ama agama kahèi. Te Elisabet ne, ana-èpu nèti Harun, a'a Musa. ✧ ⁶ Dua ra mamuri mola madhutu paredha dènge atora aa'i-aa'i nèti Ama Lamatua. Aa dhèu pakab'ua si kahèi. ⁷ Dua ra dhu heka le, te ngaa dhu abhu boe kolo, te era ana nèti Elisabet dhu bèdho mènò.

⁸ Ca tèka, Sakaria dènge dhèu d'ara kaboko Abia lèke lod'o rèngu sab'a ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i ètu kota Yerusalem. ⁹ Madhutu atora ama agama, hud'i ère lot, ho re'a cee ka dhu maso asa Kama Mola-Mèci dhu ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ètu era èèna, dhèu ne hud'i pasèbu ai pake aj'u hèn mènngi ètu madha Ama Lamatua. Lod'o èèna, Sakaria lèke lot. ¹⁰ Hèia la'e dènge ka asa d'ara. Nèngu dhu talora pasèbu ai ètu d'ara Kama èèna, dhèu ae-ae dhu sabaj'a ètu madha Èmu. ¹¹ Cag'ag'a laa, ana pajuu Ama Lamatua ca dhèu nèti sorga titu re bèka g'ana era tunu aj'u hèn mènngi ne.

¹² Ropa ladhe nèdhi, Sakaria madha'u titu kènna, ka ne'a heka tao sèmi ngaa. ¹³ Te ngaa ana pajuu ne lii, aku nèngu na, "Sakaria! Baku madha'u! Te Ama Lamatua tadèngi le lii manèngi-mangaj'i èu. De bèli-camèd'a, dhèu èmu èu nara iisi ana mone ca dhèu. Èu hud'i pangare ne, Yohanis. ¹⁴ Èèna na dhèu ae karej'e

✧ **1:5** 1 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 24:10, Kalua nèti Masir 7:7

kahèi sama-sama dènge miu, lula miu abhu ana. Bèli-camèd'a, ana ne pakarej'e d'ara èu. ¹⁵ Koasa nèti Roh Lamatua dhu Mola-Mèci, bera-bera dènge ne, karèi nèti ina na kad'o nèngu era. Nèngu ne hud'i luri ninu dhua ara-dhua pèd'u. Ropa na kapai, Ama Lamatua pake ne j'aj'i dhèu dhu dènge kolongara.✧ ¹⁶ Bèli-camèd'a èèna pamako nare dhèu Isra'el ae-ae, ho ra lèpa hari asa Ama Lamatua rèngu. ¹⁷ Tatao dènge koasa na nuka sèmi Elia, ca dhèu dhu nèti lii padhai Ama Lamatua karèi uru. Nèngu ne mai uuru nèti Lamatua èdhi. Nèngu ne bisa kabèli d'ara ina-ama, ho sue hari ana-ana ra. Aa dhèu dhu rai nèti madha Lamatua, na ad'u si ho ra lèpa hari madhutu dad'èi Lamatua. Nèti sèmi èèna, nèngu tao dhèu sèna ka sadia d'ara ra sèmi mamai Lamatua."✧

¹⁸ Te ngaa Sakaria karèi ana pajuu ne, aku nèngu na, "Bisa boe, sina ma?! Ja'a dènge dhèu èmu ja'a, d'ara heka sèmi ne'e ne! Tasamia ja'a bisa ke'a, na, j'ara se bisa j'aj'i?"

¹⁹ Ka ana pajuu ne dhaa, peka na, "Sèmi ne'e! Ja'a ne Gabriel, dhèu pajuu Ama Lamatua. Nèngu ka paleha ja'a mai, sèna ka peka dènge èu lii lolo dhu be'a ne.✧ ²⁰ Te ngaa èu mo'o boe lèka lii padhai ja'a ne. De tadha dhu èu manèngi, sèmi ne'e! He'o èu èèna na sakaa, ho èu bisa heka padhai lii, nèti deo ne'e ne, toke miu abhu ana. Pe èu mèdhi unu mu. Te ngaa dhu ja'a peka ne, bèli-camèd'a j'aj'i, lèke dènge lod'o na."

²¹ Dhèu-dhèu dhu sabaj'a ètu li'u sèra, bingu titu kèna, lula Sakaria tao bhodho boe. ²² Ropa

✧ **1:15** Sensus 6:3 ✧ **1:17** Meliaki 4:5-6 ✧ **1:19** Daniel 8:16, 9:21

na kalua mai, nèngu bisa heka padhai lii. Ka na hia tadha re kacui-aai na, heka dhèu se'e re'a, na, Lamatua hia tanila ropa nèngu ètu d'ara Kama Mola-Mèci èèna.

²³ Ropa èle sasab'a ra, hèia Sakaria lèpa asa èmu na. ²⁴⁻²⁵ Nèbhu boe ka Elisabet dènge babia. Ka na pea dhoka ètu d'ara èmu toke lèmi hèru. Na peka, aku nèngu na, “Koa-kio Lamatua! Lod'o d'ai kèna, Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na mi ja'a. Ladhe ja'a ne dènge ka kolo, dhèu pamakae heka ja'a.”

Ana pajuu Lamatua nèti sorga mai paraga dènge Maria

²⁶ Ropa Elisabet dènge babia d'ai èna hèru, hèia Ama Lamatua pua ana pajuu Na nèti sorga, la'e asa rae cue ètu propensi Galilea, ngara na Nasaret. Ngara ana pajuu ne, Gabriel. ²⁷ Ètu Nasaret, abhu ana bhèni ngèru ca dhèu, ngara na Maria. Nèngu ne dhèu dhu lii d'ai le, ngara na Yusuf. Yusuf ne, ana-èpu dhèu aae Daud. Gabriel la'e paraga dènge Maria.✧ ²⁸ Ka na pad'elo iisi na mi ana bhèni ne, hèia na lii, peka na, “Salama, Maria, ee! Ama Lamatua dhu hag'e nare le èu, ho neo ad'u j'ara hua iia èci hia èu. Aa Nèngu bera-bera dènge èu kahèi.”

²⁹ Tadèngi nare sèmi èèna, ka Maria bingu, lula ne'a boe sasoa nèti lii padhai ana pajuu ne. ³⁰ Hèia ana pajuu ne tuhu hari lii padhai na, aku nèngu na, “Maria! Baku madha'u.

✧ **1:27** Mateos 1:18

Te Ama Lamatua neo pad'elo d'ara hua iia
Na mi èu.

31 Nèbhu heka, èu dènge babia,
ho èèna na, èu mora iisi ana mone ca dhèu.
Èu hud'i pangare Ne, *Yesus*.†

32 Nèngu ne, bèli-camèd'a j'aj'i Dhèu kapai.
Èèna na Lamatua pangare ne, 'Nèngu ne,
Ana d'èlu Ja'a.'

Nuka, Ana nèti Ama Lamatua dhu
Dedha Risi Eele.

Pe Ama Lamatua ded'e Ne, sèna ka nèd'u
paredha,
nuka sèmi baki Na, dhèu aae Daud.

33 Nèngu ka dhu nèd'u paredha taa-taa mi dhèu
Isra'el.‡
Te paredha Na dhu dènge boe too-lane."✧

34 Te ngaa Maria karèi Gabriel, peka na, "Ja'a
ne j'unu kèdhi mèka dènge dhèu mone èci sa!
Tasa mera mia ka ja'a dènge babia?"

35 Hèia Gabriel dhaa, peka na, "Sèmi ne'e!
Roh Lamatua dhu Mola-Mèci puru mai asa èu.
Aa koasa nèti Ama Lamatua dhu Dedha Risi
Eele, èèna na mai sarimu nare èu. Dènge j'ara
ne'e, Ana dhu bèli-camèd'a èu more iisi èèna,
tare'a-re'a mola-mèci, lula Nèngu èèna, Ana
Ama Lamatua.

36 Baku malaa! Te a'ari èu ca dhèu, ngara na
Elisabet, dènge le babia kahèi. Dhèu peka na,

† 1:31 D'ara lii Ibrani, *Yeshua* sasoa na, 'Ama Lamatua hia mamuri mi dhèu'. 'Yeshua' èèna, nuka *Yesus* madhutu lii Yunani. Ladhe kahèi ètu d'ara *Mateos* 1:21. ‡ 1:33 Ètu lii Yunani peka na, 'Nèngu ka dhu paredha èmu Yakob'. Sasoa na, 'Nèngu ka dhu paredha dhèu Isra'el.' ✧ 1:33 2 Samuel 7:12, 13, 16, Yesaya 9:7

nèngu èèna bisa heka nara iisi, lula nèngu dhu heka le. Te ngaa limuri ne, nèngu dènge babia èna hèru kèna. ³⁷ Te bagi Ama Lamatua, aa'i-aa'i bisa j'aj'i!"[✧]

³⁸ Ka Maria dhaa, peka na, "Be'a. Ja'a ne ènu Ama Lamatua. Hud'i laa aa'i-aa'i se j'aj'i madhutu sèmi lii èu èèna ka. Ja'a ke'a dhoka madhutu dad'èi Lamatua di."

Èle ka ana pajuu nèti sorga ne lèpa, tèke eele Maria.

Maria la'e ngad'o Elisabet

³⁹⁻⁴⁰ Èle pèri-pèri lod'o, hèia Maria pakèd'i nèti Nasaret, la'e lai-lai asa rae Sakaria, ètu ledhe-ledhe propensi Yudea. D'ai nèi, la'e dènge ka asa d'ara èmu Sakaria. Ka na hia lii maho'o mi Elisabet.

⁴¹ Ropa Elisabet tadèngi lii maho'o nèti Maria, hèia ana ètu d'ara kabake Elisabet pasèja. Aa Roh Lamatua dhu Mola-Mèci, maso sa Elisabet.

⁴² Ka Elisabet pa'oo, peka na, "Maria! Bèli-camèd'a dhèu ded'e padedha-dedha kolongara èu, risi nèti dhèu bhèni aa'i-aa'i ra ètu rai-haha ne! Èèna na dhèu aa'i-aa'i ra j'oke padedha-dedha kahèi Ana dhu èu kad'o èèna. ⁴³ Ra pakab'ua ja'a kahèi, lula ina nèti Lamatua ja'a mai pangad'o dènge ja'a. ⁴⁴ Ropa èu mèti lii maho'o mi dedha ja'a, cag'ag'a laa ana dhu ja'a kad'o ne pasèja ètu d'ara kabake ja'a, lula karae.

⁴⁵ Ama Lamatua pad'elo le d'ara hua iia Na mi èu, lula èu ne parcaya, peka na, Nèngu tao madhutu lii dhu Na moa tèke."

✧ **1:37** Lii Lolo dhu Uru Tèka 18:14

Maria koa-kio kolongara Ama Lamatua

- 46 Maria bhoka hèb'a, peka na,
 “Nèti d'ara iiki ja'a,
 ja'a ded'e padedha-dedha Lamatua!
- 47 D'ara ja'a karej'e-karae,
 lula Ama Lamatua hia ja'a mamuri!
- 48 Nèngu ne tao le madha-dhilu mi ja'a,
 nuka ana pua-paleha Na dhu dènge boe
 kab'ua ne.
 Karèi nèti deo ne'e, dhèu aa'i-aa'i ngee na, ja'a
 ne,
 bhèni dhu kalua mènghi titu kèna,✧
- 49 lula Lamatua tao j'ara malaa mi dedha ja'a.
 Nèngu ne, dhu Koasa Dedha Risi aa dhu
 Mola-Mèci Risi.
- 50 Ama Lamatua loe boe pad'elo sasue Na mi
 dhèu aa'i-aa'i dhu pakab'ua aa dhu pa-
 haha iisi ra mi Nèngu,
 nèti lai ana-lai èpu.
- 51 Na pake koasa Na,
 sèna ka tao pakaco dhèu-dhèu dhu padedha
 iisi sèra.
- 52 Na pamanahu dhèu aae-dhèu kapai dhu rèd'u
 koasa,
 lula ra padedha iisi.
 Te ngaa Na j'oka padedha-dedha dhèu-
 dhèu dhu pahaha iisi.✧
- 53 Na panga'a dhèu dhu manganga toke bècu,
 te ngaa Na babège-lalèta dhèu-dhèu kaja
 ho lasi dènge ai hua da'u-da'u.
- 54 Na soru-bara dhèu Isra'el Na,
 dènge loe boe pad'elo sasue Na mi rèngu.

✧ 1:48 1 Samuel 1:11 ✧ 1:52 Ayub 5:11, 12:19

55 Uru èèna, Na pa'èki tèke le lii pajaji dènge bèi-baki èdhi,
nuka baki Abraham dènge ana-èpu na aa'i-aa'i ra.

D'ai sange ne'e, lii pajaji èèna pa'èki mènò.”✧

56 Hèia Maria pea dènge Elisabet toke tèlu hèru, heka lèpa asa èmu na ètu Nasaret.

Elisabet nara iisi Yohanis

57 Ropa d'ai hèru, ka Elisabet nara iisi ana mone ca dhèu. 58 Lii ne'e, ra palolo d'ai a'ari na dènge rae lesa, aku rèngu na, Ama Lamatua pad'elo le d'ara hua iia Na, ka Na hia Elisabet ana mone ca dhèu. Hèia rèngu aa'i-aa'i ra karej'e kahèi.

59 Lod'o ana ne d'ai aru lod'o, ka ra suna ne, madhutu atora dhèu Yahudi. Ra neo pangare ana ne, Sakaria, madhutu ngara ama na.✧ 60 Te ngaa ina na b'ala ra, aku nèngu na, “Aad'o sèmi èèna! Ngara na hud'i Yohanis ku!”

61 Te ngaa ra b'ala ne, “Nga tao ka pili ngara Yohanis? Nèti a'ari miu, ca dhèu sa dhu ngara dhae, sèmi mèka èèna!” 62 Ka ra senen ho karèi Sakaria, sèna ka neo pangare ana ne ngara na ngaa.

63 Hèia Sakaria senen ho manèngi lei. Ra hia ne lei, ka na suri peka na, “Ngara na Yohanis!” Ka dhèu aa'i-aa'i malaa titu kèna.

64 Cag'ag'a laa, he'o na dhu sakaa mènò èèna, mako dènge ka. Ka na koa-kio kolongara Ama Lamatua. 65 Hèia dhèu aa'i-aa'i dhu pea padètu

✧ 1:55 Lii Lolo dhu Uru Tèka 17:7, 1 Samuel 2:1-10 ✧ 1:59 Aora nèti Ama-ama Agama 12:3

ètu sèra sa, madha'u dènge malaa. Ka lii ne'e mulai ra palolo nèti hèb'a sa hèb'a, toke dhèu-dhèu ètu ledhe-ledhe ètu propensi Yudea re'a aa'i kahèi. ⁶⁶ Dhèu-dhèu dhu tadèngi lii lolo èèna, ra pangee, peka na, “Tatu koasa nèti Lamatua bera-bera dènge ana ne. Bèli-camèd'a, ladhe na kapai mai, na j'aj'i dhèu sèmi mia, oo?”

Sakaria koa-kio kolongara Ama Lamatua

⁶⁷ Èle ka, Roh Lamatua dhu Mola-Mèci maso asa Sakaria. Ka na padhai lii, peka na,

⁶⁸ “Koa-kio Ama Lamatua dhèu Isra'el!

Te Na mai le ho sui nare dhèu unu Na,
sèna ka rèngu baku j'aj'i sèmi ènu sa.

⁶⁹ Lamatua ded'e le ca Dhèu dhu koasa Na kapai titu kèna,
ho hia èdhi mamuri.

Nèngu ne, ana-èpu dhèu aae Daud.

⁷⁰ Lamatua moa mema, karèi nèti uru ka,
re dhèu dhu maj'èni rèti lii padhai Na.

⁷¹ Limuri ne Na neo patabuli èdhi

nèti musu-musu èdhi,
aa nèti dhèu dhu d'ara pèd'a dènge èdhi.

⁷²⁻⁷³ Na pad'elo d'ara hua iia Na mi bèi-baki èdhi,
lula Na sanèd'e taruu lii pajaji Na mi rèngu,
dhu Na pa'èki dènge baki Abraham.

⁷⁴ Na patabuli le èdhi nèti musu-musu èdhi,
sèna ka ta pahaha iisi mi Nèngu,
dhu dènge heka d'ara madha'u.

⁷⁵ Na patalale le èdhi,
sèna ka èdhi bisa mamuri mola-mèci dènge
be'a taa-taa, ètu katanga madha Na.

⁷⁶ Yohanis, ee! Èu ne, ana ja'a.

Bèli-camèd'a dhèu tadhe èu, na, dhèu nèti lii
 padhai Ama Lamatua dhu Dedha Risi aa'i.
 Èèna na, lamu peka-padhai dènge dhèu,
 sèna ka ra pakabhèle kacui-aa'i ra ho soru
 mamai Lamatua.✧

⁷⁷ Bèli-camèd'a, lamu paj'uj'u j'ara hia mi dhèu
 unu Lamatua,
 sèna ka re'a, na, Ama Lamatua hia mamuri
 mi rèngu,
 lula Nèngu ka dhu saku eele sasala-
 sasigo ra.

⁷⁸⁻⁷⁹ Lula d'ara Lamatua taleo aa rasa kasia mi
 dedha èdhi,
 nèti èèna ka, Na hia èdhi taa-tebho dhu hiu,
 nuka sèmi lod'o hiu nèti saraa dhu hiu.
 Èdhi dhu mamuri ètu d'ara maroga,
 aa èdhi dhu pea dènge d'ara madha'u ètu
 sanabhu mamadhe,
 lula pabe'a mèka dènge Lamatua,
 bèli-camèd'a abhu saraa ho lere èdhi asa
 j'ara dhu nèti mera-milu."✧

⁸⁰ Ka Yohanis asa kapai noo-noo. Aa Roh
 Lamatua pa'èra ne. Na kapai mai, hèia la'e pea
 ka ètu d'ara mamoo, toke d'ai lod'o na pakako
 sasab'a mi dhèu Isra'el sèra.

2

Maria nara iisi Lamatua Yesus
(Mateos 1:18-25)

¹⁻² Ca tèka, ètu d'ara Kirenius j'aj'i gubernur
 ètu Siria, dhèu aae kapai Agustus, hia paredha,
 dhu peka na, "Dhèu aa'i-aa'i ètu paredha Roma,

hud'i lèpa asa rae èta-èsu ra ho madhutu sensus!" Èèna heka hiu-lai kèna, dhèu paredha Roma ige ana kabarai na. ³ Ka dhèu aa'i-aa'i lèpa asa rai èta-èsu ra, sèna ka madhutu sensus.

⁴⁻⁵ Lod'o èèna, Yusuf pea ètu rae Nasaret, ètu propensi Galilea. Nèngu dhu lii d'ai ana bhèni ca dhèu, ngara na Maria, dhu dènge le babia. Yusuf ne, ana-èpu nèti dhèu aae Daud. Ka nèngu hud'i lèpa ku asa kota Daud, nuka Betlehem ètu propensi Yudea, sèna ka madhutu sensus.

Nèti èèna ka, dua ra lasi asa kota Betlehem. ⁶ Ropa dua ra ètu nèi, Maria d'ai lod'o nara iisi. ⁷ Te ngaa ètu èèna, dua ra abhu boe kama ètu d'ara losmen. Nèti èèna ka, dua ra maso lasi asa d'ara oka badha. Hèia Maria nara iisi Ana uuru, mone ca dhèu. Ka pasig'i Ne dènge kaha'i bèla, aa paj'unu ètu d'ara karab'a, era badha ra'a-rinu.

Ama Lamatua peka dènge ana madhenge badha

⁸ Mèda èèna, abhu ana madhenga badha dhèu pèri-pèri dhu beke madhenge kahib'i-kalèbho ètu d'ara pad'a ètu li'u kota.

⁹ Kaca'a laa, rèngu rèdhi ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga. Hèia saraa Lamatua rai-reo nare rèngu, ka ra madha'u bia. ¹⁰ Te ngaa ana pajuu ne peka,

"Baku madha'u! Nanene pabe'a-be'a! Te ja'a ne mai ho peka lii lolo be'a èci hia miu. Cee dhu tadèngi lii ne'e, tatu rèngu karej'e.

¹¹ Lii lolo be'a ne, sèmi ne'e ka:

Deo ne'e, ca dhèu ina nara iisi le Kristus ètu Betlehem, nuka kota dhèu aae Daud.

Kristus ne'e ka dhu Ama Lamatua pajaji
tèke le karèi nèti uru ka.

Lamatua hia Na mai, sèna ka Na patabuli
dhèu nèti koasa sasala-sasigo ra.

Nèngu ne'e, èèna na dhèu paroa Na,
'Lamatua'!

12 Pe miu tadhe Ne sèmi ne'e ka: miu paraga
dènge Ana rara iisi hiu ca dhèu dhu
pahutu dènge sig'i. Ra paj'unu Ne ètu
d'ara karab'a."

13 Ropa na padhai lii nare, hèia cag'ag'a laa,
ana pajuu Ama Lamatua ae-ae mai nèti sorga.
Ka ra pa'èci dènge ne. Hèia ra koa-kio kolongara
Ama Lamatua dènge lii sod'a, peka na,

14 "Ji'i ded'e padedha-dedha kolongara Ama
Lamatua!

Nèngu dhu nèd'u paredha ètu dedha-liru
dhu dedha risi.

Ama Lamatua neo hia dame dènge mera-milu mi
dhèu rai-haha,
dhu pakarej'e d'ara Na!"

15 Èle ka, ana pajuu se lèpa hari asa sorga.
Hèia ana madhenga badha se padhai lii, peka na,
"Mai lati ku asa Betlehem, ho ladhe ku Ana nèi!
Te Lamatua pa'adhu le lii ne hia èdhi."

16 Hèia lasi ka lai-lai asa Betlehem. Ka rèngu
paraga Maria dènge Yusuf. Aa ladhe rèdhi kahèi
Ana dhu heka rara iisi, dhu bhèj'i ètu d'ara
karab'a.

17 Ropa rèngu rèdhi Ana ne, hèia ra lolo, peka
na, "Deo na ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga
dhu peka le dènge ji'i, lula-nèti Ana ne'e ne!" Ka
ra lolo aa'i-aa'i toke èle.

18 Dhèu aa'i-aa'i malaa-maloha, tadèngi lii lolo ana madhenga badha se. 19 Te ngaa Maria tèke ka ètu d'ara na, aa'i-aa'i dhu j'aj'i le. Aa na pangee mau-mau, ho neo ne'a sasoa na tasa mera mia. 20 Èle ka, ana madhenga badha se lèpa hari asa era kahib'i-kalèbho ra. Hèia ra ded'e padedha-dedha kolongara Ama Lamatua. Ra manèngi makasi mi Lamatua, lula dhu rèngu tadèngi aa rèdhi dènge musi madha ra, lèke tare'a-re'a sèmi ngaa dhu ana pajuu Ama Lamatua peka sèra.

Ana iiki ne, ra pangare Na, Yesus

21 Ropa Ana iiki ne d'ai aru lod'o, ka ra suna Ne madhutu atora Musa. Hèia ama dènge ina Na pangare Ne, 'Yesus'. Ngara ne, ngara dhu ana pajuu nèti sorga peka le dènge rèngu, lod'o ina Na dènge mèka babia.✧

Rèti Ana iiki ne, asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i

22 Atora èci nèti baki Musa peka na, bhèni dhu rara iisi rare, d'ai èpa nguru lod'o hud'i madhutu ku ad'a, pamèu iisi ra ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Dènge j'ara ne'e, rèngu bisa maso sèmi biasa asa d'ara èmu sabaj'a. Nèti èena ka, Yusuf dènge Maria lasi asa kota Yerusalem, sèna ka tao madhutu ad'a. Lasi rèti dènge Ana iiki èena asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ho saraka Ne, sèna ka j'aj'i unu Lamatua.✧ 23 Rèngu madhutu atora Lamatua

✧ 2:21 Lukas 1:31, Atora nèti Ama-ama Agama 12:3 ✧ 2:22 Atora nèti Ama-ama Agama 12:1-8

dhu peka na, “Bhèni dhu nara iisi ana mone uuru, nèngu hud'i saraka ana ne j'aj'i unu Lamatua.”✧ ²⁴ Madhutu atora Lamatua, ladhe saraka ana èèna mi Lamatua, ina-ama hud'i hia ku koro iia ca pasa, do koro j'aha ngèru dua ngi'u. Nèti èèna ka, Yusuf dènge Maria tao madhutu atora èèna.✧

Baki Simeon peka na, Ana iiki dhu ngara Na Yesus èèna, nuka Kristus, dhu Ama Lamatua jaji tèka le

²⁵⁻²⁶ Taa èèna, abhu mone heka ca dhèu ngara na Simeon, dhu pea ètu kota Yerusalem. Nèngu ne dhèu d'ara mola, aa d'èi Lamatua. Roh Lamatua dhu Mola-Mèci peka le dènge ne, na, nèngu hud'i nèdhi ku Kristus, heka na madhe kèna. Kristus èèna ka, dhu bèli-camèd'a hia mamuri mi dhèu Isra'el.

²⁷ Lod'o èèna, Roh Lamatua lere Simeon la'e asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Lod'o èèna kahèi, ina-ama Yesus rèti Ne, ho saraka j'aj'i unu Lamatua. ²⁸ Ropa ladhe nèdhi Ana ne, ka Simeon sa'u nare Ne, hèia na koa-kio kolongara Ama Lamatua, aku nèngu na,

²⁹ “Koa-kio kolongara Lamatua!

Lamatua tao le madhutu lii pajaji Na mi dedha ja'a.

De ne'e ne Lamatua bisa le patabuli ja'a,
sèna ka ja'a madhe dènge mera-milu,

³⁰ te ja'a kèdhi le Dhèu dhu Lamatua pua mai,
ho patabuli ji'i nèti koasa sasala-sasigo ji'i!

³¹ Lamatua neo pake Ana ne'e,

✧ **2:23** Kalua nèti Masir 13:2,12 ✧ **2:24** Atora nèti Ama-ama Agama 12:6-8

sèna ka hia mamuri mi suku aa'i-aa'i.
 32 Nèngu nuka sèmi saraa,
 dhu pakab'ua suku-suku Isra'el, dhèu
 Lamatua sèra.
 Nèngu kahèi èci èèna ka dènge saraa,
 dhu pad'elo j'ara Lamatua,
 pala mi suku-suku leo kahèi.”✧

33 Ropa tadèngi sèmi èèna, hèia Yusuf dènge
 Maria malaa lula lii padhai dhu Simeon peka
 lula-nèti Ana rèngu ne. 34 Èle ka Simeon padhai
 lii hia si mèngi-nale. Hèia na peka dènge
 Maria, aku nèngu na, “Ina Yesus! Bèli-camèd'a
 dhèu ae ètu Isra'el tule eele Ana èu ne. Te
 ngaa tatao rèngu mi dedha Nèngu ne, èèna na
 pamanahu hari rèngu. Ana ne'e, bèli-camèd'a
 pakarej'e d'ara dhèu ae kahèi. 35 Dènge j'ara
 èèna, Lamatua bhoke patalele d'ara dhèu. Te
 ngaa èu, Maria, pe mu paraga dènge j'aj'èra ae-
 ae, nuka sèmi samala dhu lose adhe-usu èu.”

*Bèi Hana manèngi makasi mi Ama Lamatua,
 lula Yesus*

36-37 Ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, abhu
 kahèi bhèni heka ca dhèu, ngara na Hana. Umur
 na, aru nguru èpa tèu kèna. Ngara ama na
 Fanuel, nèti suku Aser. Na leo-èmu pidhu tèu,
 ka dhèu èmu na madhe. Hana ne, dhèu nèti
 lii padhai Ama Lamatua. Nèngu loe boe sabaj'a
 dènge puasa ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i,
 ho pahaha iisi mi Ama Lamatua mèda-mèu.

38 Lod'o Simeon padhai lii dènge Yusuf dènge
 Maria era, hèia Hana mai padètu-dètu. Ka

✧ 2:32 Yesaya 42:6, 49:6, 52:10

nanene si padhai lii, hèia na koa-kio kolongara Ama Lamatua. Ka na padhai lii lula-nèti Yesus mi dhèu aa'i-aa'i dhu tatae mamai Dhèu Aae dhu Lamatua lii dhu moa tèke neo pua mai, sèna ka patabuli dhèu Isra'el.

Ina-ama dènge Ana ne lèpa asa rae Nasaret

³⁹ Ropa Yusuf dènge Maria tao le madhutu atora nèti baki Musa ètu kota Yerusalem, ka ra lèpa asa rae Nasaret, ètu propensi Galilea. ✧ ⁴⁰ Ka Yesus asa kapai, asa èra, asa d'èlu-mèu dènge ne'a madha j'ara ae-ae. Aa Ama Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na mi Yesus kahèi.

Lod'o Yesus ana iiki era, la'e d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i

⁴¹ Yusuf dènge Maria dhu tema le, tèu mai-tèu mai lasi asa kota Yerusalem ho madhutu kalela Paska ètu nèi. ✧ ⁴² Ca tèka, ropa umur Yesus canguru dua tèu, hèia la'e palere dènge ina-ama Na asa Yerusalem, lasi ra'a kalela Paska sèmi biasa. ⁴³⁻⁴⁴ Lod'o èle Paska, Yusuf dènge Maria mulai lèpa lasi asa Nasaret palere-lere dènge dhèu ae dhu lèpa asa Galilea. Te ngaa rèngu re'a boe, na, Yesus ètu Yerusalem era. Ra pangee, na, Nèngu palere dènge mone aanga-angalai Na. Te ngaa ropa d'ai lod'o nihia, Yusuf dènge Maria rèdhi boe Ne. Ka dua ra mulai patangi-tenge kèna. Lasi pakarèi mi a'ari ra, aa mone aanga-angalai ra. ⁴⁵ Lula rage boe Ne, hèia dua ra lèpa hari sa Yerusalem, lasi tenge Ne ètu nèi.

✧ **2:39** Mateos 2:23 ✧ **2:41** Kalua nèti Masir 12:1-27, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 16:1-8

⁴⁶ D'ai nèi, ra patangi-tenge Ne toke tèlu lod'o kateme, heka paraga dènge Ne kèna, ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Nèngu dhu madhèdi padhue-padhai dènge mese agama Yahudi sèra. ⁴⁷ Dhèu aa'i-aa'i dhu nanene lii dhaa Na, malaa-maloha, lula Nèngu tare'a-re'a ne'a mèu isi Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua, aa Na ne'a dhaa lii karèi dènge mola. ⁴⁸ Rèdhi sèmi èèna ka, ina-ama Na malaa kahèi. Hèia ina Na lii, aku nèngu na, "Yesus! Nga tao ka Èu paj'èra ji'i sèmi ne'e? Ama Mu dènge ja'a patangi-tenge Èu heo d'èlu!"

⁴⁹ Te ngaa Yesus dhaa, peka na, "Nga tao ka ina dènge ama paj'èra iisi tenge Ja'a? Me'a, si? Ja'a dènge urusan ètu Èmu Ama Ku." ⁵⁰ Te ngaa rèngu re'a rare boe sasoa lii Na.

⁵¹ Hèia aa'i-aa'i ra lèpa asa Nasaret. Ka Yesus madhutu kahèi dad'èi ina dènge ama Na. Ka ina Na tèke aa'i-aa'i se'e ètu d'ara na. ⁵² Hèia Yesus asa tabha kapai, asa tabha d'èlu-mèu, asa pakarej'e d'ara Ama Lamatua, dènge dhèu raihaha asa tabha d'èi Ne.✧

3

*Yohanis tuka sarani pakako sasab'a-la'a na
(Mateos 3:1-12, Markus 1:1-8, Yohanis 1:19-28)*

¹⁻² Taa èèna, Tiberius j'aj'i dhèu aae kapai dhu nèd'u paredha ètu Roma, canguru lèmi tèu kèna. Pontius Pilatus j'aj'i gubernur ètu propensi Yudea. Herodes j'aj'i gubernur ètu propensi Galilea. A'a Herodes ka Pelipus, j'aj'i

✧ **2:52** 1 Samuel 2:26, Lii Hini 3:4

gubernur ètu propensi Iturea dènge propensi Trakonitis. Aa Lisaniyas j'aj'i gubernur ètu propensi Abilene.*

Taa èèna kahèi Hanas dènge Kayafas, dhu j'aj'i kètu kapai risi agama Yahudi ètu kota Yerusalem.

Lod'o èèna, Yohanis, ana Sakaria, dhu pea ètu era kaj'èu nèti rae. Ètu era ne'e, Lamatua pangèd'u ne lii. ³ Ropa tadèngi nare, hèia Yohanis la'e asa d'ara rae dhu dètu dènge loko Yarden, ho peka dènge dhèu-dhèu ètu sèra, aku nèngu na, “Miu hud'i ele-ho'a ku, aa tèke eele sasala-sasigo miu aa'i-aa'i, sèna ka Ama Lamatua saku eele sasala sèra. Èle èèna, miu sarani uuru ku, sèna ka j'aj'i mi tadha, peka na, miu pabe'a le dènge Lamatua.”

⁴ Uru-uru sèra, baki Yesaya, dhèu nèti lii padhai Lamatua, suri tèke le lula-nèti Yohanis ne, peka na, “Abhu dhèu dhu ètu d'ara mamoo, pa'oo, peka na:

* **3:1-2** Dhèu paredha Roma pake dhèu Yahudi ca dhèu, ngara na *Yosefus*, sèna ka suri j'aj'aj'i Isra'el ètu d'ara taa ne'e. Nèngu suri kahèi lula-nèti dhèu dhu rèd'u paredha dènge a'ari ra. Nèti èèna ka, èdhi te'a, na, Herodes ne, ngara leo nèti *Herodes Antipas*. Ama na, nuka *Herodes Kapai* (Mateos 2:1-22, Lukas 1:5). *Pelipus* ètu ne'e, nuka a'a nèti Herodes Antipas. Ama Pelipus, nuka Herodes Kapai; ina na, ngara na Kleopatra nèti Yerusalem. Pelipus ne, leo dènge Salome, nuka ana Herodias. Ètu pasal tèlu ayat canguru ceo (3:19), abhu *Pelipus* dhu leo. Nèngu ne, ari nèti Herodes Antipas. Ama na, nuka Herodes Kapai èèna kahèi; te ngaa ina na, ngara na Mariamne. Pelipus ne, leo dènge Herodias. Ana ra, ana bhèni, ngara na Salome. Te ngaa a'a na, nuka Herodes Antipas, parame nare dhèu èmu nèngu. (Mateos 14:3, Markus 6:17, Lukas 3:19).

‘Dhèu aa'i-aa'i pa'èra, sèna ka tao paie-iie
j'ara, ho sèmi mamai Lamatua!
Pamola j'ara sèna ka lami soru Ne.

⁵ Dhènu pamera era kajèlo aa'i-aa'i.

Tao pamera-mera ledhe aa'i-aa'i.

Tao pamola j'ara dhu koe-kalèko,
tao pamilu j'ara dhu ako kabhuku.

⁶ Sèna ka dhèu nèti suku aa'i-aa'i ra
bisa re'a, na, Ama Lamatua neo pakaj'èu
dhèu
nèti sasala-sasigo ra.'”✧

⁷ Dhèu ae mai nèti mia-mia, manèngi ho
Yohanis sarani si. Te ngaa na jèke si, peka na,
“Miu se dhèu kapod'e-kabèli! Miu èci èèna ka
mege dhu dènge raco! Mage miu pangee na
miu bisa pakaj'èu nèti hahuku Lamatua, sad'i
dhoka ele-ho'a di! Aad'o! Nèbhu heka Lamatua
huku dhèu aa'i-aa'i dhu tare'a-re'a ele boe ho'a.✧
⁸ Mage miu pangee na, ‘Ja'a ne lèke boe huku,
lula ja'a ana-èpu baki Abraham.’ Abhu ètu mia
sèmi èèna? J'aj'i ana-èpu Abraham bisa boe tao
miu j'aj'i dhèu mola-mèci. Lamatua bisa tao
hadhu se, sèna ka j'aj'i ana-èpu Abraham. Ja'a
peka kèna! Pad'elo ètu d'ara mamuri miu, dhu
peka na, miu tèke eele le sasala-sasigo miu, aa
mai ho madhutu Lamatua.✧ ⁹ Miu hud'i tao ku
j'ara be'a. Ladhe aad'o, na, hahuku Lamatua dhu
bia, bèbhe mai lèke miu, nuka sèmi dhèu pake
kataka ho patue aj'u nèti amo na. Nuka sèmi
èèna ka! Aj'u dènge boe guna, ladhe hua-hela

✧ 3:6 Yesaya 40:3-5 ✧ 3:7 Mateos 12:34, 23:33 ✧ 3:8 Yohanis
8:33

na nèti boe babe'a! De be'a risi patue ne, aa core eele asa d'ara ai la'e."✧

10 Hèia dhèu ae karèi Yohanis, "Ladhe sèmi èèna, ji'i se tasamia?"

11 Ka na dhaa, peka na, "Ladhe èu dènge kodho dua bèla, hia èci sa dhèu dhu dènge boe kodho. Aa ladhe èu dènge nganga'a, bagi hia dhèu dhu dènge boe nganga'a."

12 Hèia dhèu roro bea mai manèngi kahèi, sèna ka Yohanis sarani si. Ka ra karèi, peka na, "Ama mese! Ji'i se hud'i tao sèmi ngaa ku?"✧

13 Ka na dhaa, "Miu se d'èi kapod'e-kabèli. De nèti deo ne'e, miu hud'i sab'a ku dènge mola. Baku roro bea risi nèti atora paredha. Hud'i laa kabarai b'ae madhutu atora na."

14 Abhu kahèi sordad'u pèri-pèri ètu sèra. Ra karèi, na, "Ji'i se hud'i tao ku sèmi ngaa?"

Hèia Yohanis b'ala, peka na, "Baku parama doi-dhari dhèu madhutu dad'èi miu. Aa baku galaa leli dhèu. Ladhe sèmi mere gaji, miu hud'i manèngi makasi mi Lamatua, aa rasa d'ai le dènge gaji èèna."

15 Ropa ra tadèngi rare, dhèu se mulai pagagai aa paka'uu èci dènge èci, peka na, "Eeh! Tao-tao Yohanis ne, Kristus, dhu Lamatua peka karèi nèti uru ka, neo hia mai èèna!"

16 Te ngaa Yohanis b'ala si, peka na, "Nanene paie! Bèli-camèd'a, Dhèu èci mai dhu kapai risi nèti ja'a. Masi ka j'aj'i ana pua-paleha Na, ja'a ne

bisa boe sa hèi.† Ja'a ne sarani miu dhoka pake èi di, te ngaa bèli-camèd'a Na tao risi eele nèti ja'a, te Na papènu d'ara miu dènge Roh Lamatua dhu Mola-Mèci. Aa Na pamèu d'ara miu nuka sèmi dhèu pake ai ho tunu maruru. ¹⁷ Na huku dhèu dhu ad'u-ue sasala, tao si cakaraa dhèu sab'a oka, dhu patiri are ho ngèlu tiu eele kètu na. Èle ku, heka soli are dhu mèu asa d'ara soka, aa kètu dènge kaj'alu are sèra, tunu pakèpu si. Nuka sèmi èèna kahèi, bèli-camèd'a Kristus huku dhèu dhu ad'u-ue sasala, dènge j'ara pèci si asa d'ara ai dhu heo robhe-robhe dhu madhe nèdhi boe.”

¹⁸ Dènge j'ara ne'e Yohanis pasanèd'e dhèu nèti rupa-rupa madha j'ara, aa lole dènge ra Lii Lolo Be'a Lamatua.

¹⁹⁻²⁰ Taa èèna, Yohanis padhai lii pahuni heka, j'ara-j'ara dhu Herodes ad'u-ue. Lii langu Herodes nuka sèmi ne'e ka: Herodes ne, gubernur ètu propensi Galilea. Sasala na udhu sèmi kadhèna hèru hadhu sa. Sasala na èci ka, parame nare Herodias, dhèu èmu ari na, masi ka ari na mamuri era, dhu dhae pa'ia mèka. J'ara mamuri Herodes sèmi ne'e, ka Yohanis kai dènge madha na, toke Herodes nasa dènge ne. Nèti èèna ka, Herodes kèpe ne, hèia pamaso asa d'ara èmu bèdho.‡

† **3:16** Sasuri lii Yunani dhu uru-uru sèra, peka na, 'Neo lècu dhari salapa Na hèi, ja'a nia boe.' Sasoa na, Yohanis ne dhèu haha seli, de masi ka j'aj'i dhèu pajuu nèti Lamatua Yesus, lèke boe sa hèi. ‡ **3:19-20** Baca catatan kaki ètu Lukas 3:1-2. Ladhe kahèi ètu Mateos 14:3-4, Markus 6:17-18.

*Yohanis sarani Lamatua Yesus
(Mateos 3:13-17, Markus 1:9-11)*

²¹ Uru èèna, lod'o dhu ra kèpe mèka Yohanis ne, nèngu sarani dhèu ae le. Aa na sarani Yesus kahèi. Sarani èle, ka Yesus sabaj'a, kabèdhi laa, liru bhoka eele. ²² Hèia Roh Lamatua dhu Mola-Mèci puru mai sa Yesus. Roh ne rupa na sèmi koro j'aha sa. Hèia lii nèti dedha-liru peka na, “Èu ne, Ana pasue Ja'a.

Èu ne, loe boe pakarej'e d'ara Ja'a.”✧

Bèi-baki Lamatua Yesus madhutu nèti bèi-baki Yusuf

(Mateos 1:1-17)

²³ Lod'o Yesus mulai lole dènge dhèu j'ara mamuri Lamatua, umur Na pe d'ai tèlu nguru tèu sa. Dhèu tadhe Yesus ne, Ana nèti Yusuf. Bèi-baki Yusuf sèmi ne'e:

Yusuf, ama na, Eli.

²⁴ Eli, ama na, Matat.

Matat, ama na, Lewi.

Lewi, ama na, Melki.

Melki, ama na, Yanai.

Yanai, ama na, Yusuf.

²⁵ Yusuf, ama na, Matatias.

Matatias, ama na, Amos.

Amos, ama na, Nahum.

Nahum, ama na, Hesli.

Hesli, ama na, Nagai.

²⁶ Nagai, ama na, Maat.

Maat, ama na, Matatias.

Matatias, ama na, Semein.

✧ **3:22** Lii Lolo dhu Uru Tèka 22:2, Lii Sod'a Koa-Kio 2:7, Yesaya 42:1, Mateos 3:17, Markus 1:11, Lukas 9:35

Semein, ama na, Yosek.
Yosek, ama na, Yoda.
²⁷ Yoda, ama na, Yohanan.
Yohanan, ama na, Resa.
Resa, ama na, Serubabel.
Serubabel, ama na, Sealtiel.
Sealtiel, ama na, Neri.
²⁸ Neri, ama na, Melki.
Melki, ama na, Adi.
Adi, ama na, Kosam.
Kosam, ama na, Elmadam.
Elmadam, ama na, Er.
²⁹ Er, ama na, Yosua.
Yosua, ama na, Elieser.
Elieser, ama na, Yorim.
Yorim, ama na, Matat.
Matat, ama na, Lewi.
³⁰ Lewi, ama na, Simeon.
Simeon, ama na, Yahuda.
Yahuda, ama na, Yusuf.
Yusuf, ama na, Yonam.
Yonam, ama na, Elyakim.
³¹ Elyakim, ama na, Melea.
Melea, ama na, Mena.
Mena, ama na, Matata.
Matata, ama na, Natan.
Natan, ama na, Daud.
³² Daud, ama na, Isai.
Isai, ama na, Obet.
Obet, ama na, Boas.
Boas, ama na, Salmon.
Salmon, ama na, Nahason.
³³ Nahason, ama na, Aminadab.
Aminadab, ama na, Admin.
Admin, ama na, Arni.

Arni, ama na, Hesron.
 Hesron, ama na, Peres.
 Peres, ama na, Yahuda.
³⁴ Yahuda, ama na, Yakob.
 Yakob, ama na, Isak.
 Isak, ama na, Abraham.
 Abraham, ama na, Tera.
 Tera, ama na, Nahor.
³⁵ Nahor, ama na, Seruk.
 Seruk, ama na, Rehu.
 Rehu, ama na, Pelek.
 Pelek, ama na, Eber.
 Eber, ama na, Sela.
³⁶ Sela, ama na, Kenan.
 Kenan, ama na, Arpaksad.
 Arpaksad, ama na, Sem.
 Sem, ama na, Noh.
 Noh, ama na, Lamek.
³⁷ Lamek, ama na, Metusalak.
 Metusalak, ama na, Henok.
 Henok, ama na, Yared.
 Yared, ama na, Mahalalel.
 Mahalalel, ama na, Kenan.
³⁸ Kenan, ama na, Enos.
 Enos, ama na, Set.
 Set, ama na, Adam.
 Adam ne'e ka, pa'ue-ai Ama Lamatua.

4

Dhèu aae nidhu sèku Lamatua Yesus
(Mateos 4:1-11, Markus 1:12-13)

¹ Ropa Yohanis sarani nare Yesus, hèia Yesus la'e, tèke eele loko Yarden. Roh Ama Lamatua bera-bera dènge Ne, ka pakako Ne asa d'ara mamoo èci. ² Ka Yesus pea ètu èèna toke èpa

nguru lod'o. Ètu era ne'e, na'a-ninu boe ngaa-ngaa, ka Na manganga titu kèna. Aa dhèu aae nidhu mai sèku Ne.

³ Na peka dènge Yesus, aku nèngu na, “Ladhe Èu ne tare'a Ana Ama Lamatua, Èu dènge koasa. De tao hadhu se j'aj'i roti, ho mu'a si.”

⁴ Te ngaa Yesus b'ala ne, peka na, “Èu hari! Me'a boe, do? Dhu suri tèke le ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua, peka na, 'Mamuri dhèu rai-haha, mesa boe dhoka nèti nganga'a-nganginu di!'”✧

⁵⁻⁶ Èle èèna ka, dhèu aae nidhu nèti hari Yesus asa era èci dhu dedha aae, hèia na paj'uj'u dènge Yesus a'èra dènge koasa paredha aa'i-aa'i ètu rai-haha ne. Hèia na pamako Yesus, na, “A'èra dènge koasa paredha aa'i-aa'i sèra, ètu d'ara kacui-aa'i ja'a. De ja'a dènge hak ho pangèd'u mi cee èèna ka, sad'i ja'a ko'o. ⁷ Aa'i-aa'i se, ja'a neo hia mi Èu. Te ngaa sad'i Èu tao ku ca j'ara, heka ja'a hia Èu kèna. Mud'a iiki-iiki! Èu pahaha iisi mi ja'a! Dhoka èèna di.”

⁸ Te ngaa Yesus dhaa, peka na, “Abhu ètu mia j'ara na sèmi èèna? Te ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua, dhu suri, na, 'Èu dhoka pahaha iisi mi Ama Lamatua di.

Aa èu sogo-tagu dhoka mi Nèngu di.'”✧

⁹ Èle ka, dhèu aae nidhu nèti hari Yesus asa kota Yerusalem. D'ai era ne'e, na paca'e Yesus asa era dhu dedha risi ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ka na peka, “Ladhe tare'a-re'a Èu ne

✧ 4:4 Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 8:3, Mateos 4:4 ✧ 4:8 Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:13

Ana Ama Lamatua, na, ridhu asa haha nèi! ¹⁰ Te dhu suri ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua, peka na, 'Pe Ama Lamatua pua ana pajuu Na nèti sorga, ho mai j'aga Èu.

¹¹ Èèna na ra sibhe Èu, sèna ka haga Èu goi lèke boe hadhu sa hèi.'"[✧]

¹² Te ngaa Yesus b'ala lii nidhu ne, "Èu baku karihu kahadhu dènge Ja'a ne. Lula dhu suri tèke ètu d'ara Sasuri Ama Lamatua, na, 'Baku sèku Ama Lamatua.'"[✧]

¹³ Dhèu aae nidhu ne tenge j'ara rupa-rupa ho sèku Yesus, te ngaa tao nare boe. Ka la'e tèke eele Yesus, na mate hari lod'o dhu be'a.

Lamatua Yesus la'e Galilea ho lole Lii Lolo Be'a Ama Lamatua
(*Mateos 4:12-17, Markus 1:14-15*)

¹⁴ Èle èèna ka, Yesus lèpa hari asa propensi Galilea, te Roh Lamatua dhu Mola-Mèci hia Ne koasa. Nèbhu boe ka dhèu-dhèu ètu d'ara rai èèna, mulai tadhe kolongara Na. ¹⁵ Na aj'a-nori dhèu ètu d'ara èmu manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi ètu mia-mia. Ka dhèu koa-kio Ne, peka na, "Yesus ne dhu ele madha, nga!"

Dhèu ro'o boe sèmi rare Lamatua Yesus ètu Nasaret
(*Mateos 13:53-58, Markus 6:1-6*)

¹⁶ Ca tèka, Yesus mai asa rae Na Nasaret. Lèke dènge lod'o manèngi-mangaj'i dhèu Yahudi, dhu ra pangare na 'sabat', hèia la'e asa d'ara èmu sabaj'a sèmi dhu tema Na tao. Ka Na kèd'i

✧ **4:11** Lii Sod'a Koa-Kio 91:11-12 ✧ **4:12** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:16

titu ho neo baca nèti Sasuri Ama Lamatua. ¹⁷ Ka ra j'ole hia Ne sasuri nèti baki Yesaya. Hèia Na bhoke tenge ayat, ka Na baca, peka na,

¹⁸ “Koasa Roh Ama Lamatua abhu ètu Ja'a.

Nèti èèna ka, Na paj'uj'u Ja'a,

ho peka-padhai Lii Lolo Be'a Ama
Lamatua mi dhèu-dhèu dhu unu
aad'o.

Nèngu pua le Ja'a mai,

ho lole, na,

dhu ana bèdho, èèna na patalala si;
dhu bèdhu, èèna na bisa rèdhi hari;
dhu lèke ènyi nèti dhèu, èèna na patab-
uli eele.

¹⁹ Te limuri ne d'ai le lod'o Lamatua,

sèna ka pala mamuri mi dhèu unu Na.”*

☆

²⁰ Baca nare sasuri ne, ka Yesus lulu hari, hèia Na j'ole asa ama dhu nèd'u kasasi, ka Na madhèdi. Dhèu aa'i-aa'i ètu d'ara èmu sabaj'a èèna ladhe patae Ne. ²¹ Hèia Na peka dènge ra, “Dhu miu tadèngi nèti Sasuri Ama Lamatua deo na, ne'e ne, j'aj'i le!”

²² Ka dhèu sèra mulai padhai lii padedha Yesus, aku rèngu na, “Waa! Ngaa dhu Na padhai lii deo na, be'a titu kèna! Te ngaa Nèngu ne Ana Yusuf, si? Tasamia ka Na bisa sèmi ne'e ne?”

²³ Hèia Yesus lole dènge si, “Tatu miu tadèngi le lii dhu peka na, ‘Wee, dote! Puri uuru ku ngi'u èu!’ Miu neo pake lii èèna, ho kabèli hari sa Ja'a, peka na, ‘Nga tao ka Èu tao boe tadha

* **4:19** Ayat dua ra ètu ne'e madhutu sasuri lii Yunani asli. Alkitab lii Idhonesia (TB) tao nomer 19 ètu era dhu lèke boe.

☆ **4:19** Yesaya 61:1-2

malaa èci hia ji'i ètu ne'e, sèmi dhu Èu tao le ètu kota Kapernaum nètì?' ²⁴ Mamola na sèmi ne'e: dhèu ro'o boe sèmi rare dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua nètì d'ara rae unu na. ✧ ²⁵⁻²⁶ Tare conto nuka sèmi baki Elia, ca dhèu nètì lii padhai Ama Lamatua. Ca tèka, èj'i mai boe tèlu tèu catenga. Taa èèna, abhu bhèni balu ae ètu Isra'el. Te ngaa Lamatua hia boe Elia ho soru-bara si ètu Isra'el sèra. Lamatua dhoka pua la'e asa ca dhèu bhèni balu ètu rae Sarfat, dhu dètu dènge kota Sidon. Masi ka bhèni ne dhèu Yahudi boe, te ngaa na parcaya koasa Ama Lamatua. ✧

²⁷ Tare hari conto leo nètì Elisa, dhèu nètì lii padhai Ama Lamatua. Taa èèna, dhèu Yahudi ae dhu lèke èi papèd'a kusta ètu Isra'el. Te ngaa Lamatua pa'èle boe si nètì papèd'a ra. Ama Lamatua dhoka pua Elisa la'e puri-pa'èle dhèu kusta èci, ngara na Naaman, masi ka nèngu ne dhèu Siria, dhèu Yahudi boe. Te ngaa na parcaya koasa Ama Lamatua." ✧

²⁸ Ropa ra tadèngi lii padhai lii Yesus ne, hèia aa'i-aa'i ra nasa titu kèna dènge Ne. ²⁹ Ka ra kèd'i aa'i-aa'i, ra babège eele Ne nètì d'ara èmu sabaj'a èèna. Hèia ra nuni rèti Ne asa karasa rae, ho neo tule Ne nètì dedha tèbhi ètu èèna, asa haha la'e. ³⁰ Te ngaa Na kako asa li'u la'e re talora aae rèngu, ka tèke eele si ètu era èèna.

*Lamatua Yesus babège eele nidhu nètì dhèu èci
(Markus 1:21-28)*

✧ **4:24** Markus 6:4, Yohanis 4:44 ✧ **4:25-26** 1 Dhèu Aae sèra 17:1,8-16 ✧ **4:27** 2 Dhèu Aae sèra 5:1-14

31 Èle èèna ka, Yesus puru la'e asa kota Kapernaum ètu sebhe dano Galilea. D'ai lod'olod'o sabaj'a, Na aj'a-nori dhèu ètu d'ara èmu manèngi-mangaj'i. 32 Dhèu sèra malaa ladhe ra nanene lii padhai Na, te ne'a mèu isi lii holo-nori sèra. ☆

33 Ca tèka, ropa Yesus aj'a-nori ètu d'ara èmu manèngi-mangaj'i, abhu ca dhèu dhu nidhu tao, na pa'oo-parodha, peka na, 34 “Ee! Yesus, Dhèu Nasaret! Èu neo tao ngaa mi ji'i? Èu mai sèna ka palaho ji'i, do? Ji'i se tadhe Èu. Èu ne, Dhèu Mola, dhu uru èèna Ama Lamatua pajaji tèke ho hia mai.”

35 Te ngaa Yesus jèke ne, peka na, “Rèno laa! Hutu hèb'a èu na! Kalua ka nèti dhèu ne'e!” Cag'ag'a laa, nidhu ded'e kalabhe dhèu ne asa rai, ètu talora aae dhèu sèra. Ropa pabèbhe nare, hèia nidhu ne kalua tèke eele aa papèd'a boe isi dhèu ne hèi.

36 Dhèu aa'i-aa'i malaa-maloha, ka ra peka na, “Ira ii! Lii padhai Dhèu ne'e, dènge koasa kapai bia! Toke nidhu madhutu paredha Na kahèi, ka kalua nèti dhèu!” 37 Hèia lii lolo lula-nèti Yesus pale-lème rai èèna aa'i-aa'i.

Lamatua Yesus pa'èle papèd'a ina dhèu èmu Petrus, dènge papèd'a dhèu-dhèu leo

(Mateos 8:14-17, Markus 1:29-34)

38 Lod'olod'o rèngu kalua nèti èmu sabaj'a, Yesus la'e asa èmu dhèu èci, ngara na Simon. † Lod'olod'o èèna, teto na dhu pèd'a maringi-sagoro isi pana bia. Hèia ra manèngi Yesus, peka na, “Ama!

☆ 4:32 Mateos 7:28-29 † 4:38 Simon ne, ngara leo na, Petrus.

Puri-pa'èle ku bhèni heka ne, laa!" ³⁹ Ka Yesus la'e titu ètu sebhe koi, ka puri papèd'a bhèni heka ne. Cag'ag'a laa, èi papèd'a na ele dènge ka. Hèia na kèd'i la'e lalau nganga'a hia si ra'arinu.

⁴⁰ Ètu d'ara lod'o nihia èèna kahèi, ropa lod'o oe cèna, dhèu lere rèti dhèu pèd'a ae-ae mai asa Yesus. Èi papèd'a ra rupa-rupa. Hèia Na bane ai mi dhèu pèd'a se'e, ka aa'i-aa'i ra èle nèti papèd'a-tarègu ra. ⁴¹ Nèti dhèu pèd'a se abhu kahèi dhu nidhu tao. Hèia Yesus paredha nidhu se, sèna ka kalua nèti dhèu sèra. Ra rai kalua dènge lii taraa, peka na, "Èu ne, Ana Ama Lamatua!" Te nidhu se re'a, na, Nèngu ne Kristus, dhu Ama Lamatua pajaji karèi nèti uru ka, ho hia mai. Nèti èèna ka, Yesus kai si sèna ka bisa boe ra padhai ca hèb'a sa, lula-nèti Nèngu.

Lamatua Yesus la'e lole Lii Lolo Be'a ètu èmu-èmu sabaj'a
(Markus 1:35-39)

⁴² Asa bèli d'ara oe mèu sa, Yesus kèd'i, ka la'e asa era dhu kaliu èci ètu li'u kota. Hèia dhèu tenge Ne asa mia-mia. Ropa paraga dènge Ne, ka ra pamako Ne, aku rèngu na, "Ama pea ka dènge ji'i laa! Lamu iia ka asa era leo!"

⁴³ Te ngaa Na dhaa, aku Nèngu na, "Ja'a hud'i laku asa rae-rae leo, ho peka-padhai Lii Lolo Be'a nèti paredha Ama Lamatua. Te Ama Lamatua pua Ja'a mai ne, sèna ka pakako sasab'a èèna."

⁴⁴ Hèia Na kako nèti rae èci asa rae leo, ho aj'a-nori dhèu ètu d'ara èmu-èmu sabaj'a ètu propensi Yudea.

5

*Rèngu pèku, ka abhu i'a ae-ae
(Mateos 4:18-22, Markus 1:16-20)*

¹ Ca tèka, Yesus aj'a dhèu ètu sebhe dano Galilea.* Dhèu ae mai sèna ka neo nanene Lii Holo-Nori Ama Lamatua. Rèngu mai toke ra kalibhu rare Yesus. ² Padètu dènge era èèna, abhu dhèu dhu pamèu pèku ra ètu dedha nebhe. Ka Yesus nèdhi koha dua bua dhu panahu ètu era èèna. ³ Cue nèti koha se, unu Simon. Èle ka, Yesus ca'e asa dedha koha ne, ka Na manèngi sèna ka Simon tob'e asa era marèma ciki. Hèia Na madhèdi ho aj'a dhèu ae sèra.*

⁴ Aj'a nare, hèia Na padhai lii dènge Simon, peka na, "Simon! Padedha hari ku asa d'ara marèma, ho core pèku la'a. Te èèna na miu abhu i'a ae."

⁵ Ka Simon dhaa, peka na, "Te ngaa, Ama. Ji'i sab'a d'ai madhe d'ara camèd'a kateme kèna, te abhu boe ci'u sa hèi! Te ngaa lula Ama ku peka le sèmi èèna, ja'a madhutu! Ja'a papuru sèku."*

⁶ Hèia ra papuru pèku. Ropa ra neo ère paca'e hari, re'a boe na pèku ne dhu pènu dènge i'a, ka mulai mae.* ⁷ Hèia Simon rodhe angalai na ètu koha leo sèra, ho mai bara rèngu ère pèku. Ka ra da'u i'a tao asa d'ara koha, toke koha dua bua se pènu dènge i'a, ka oe cène. ⁸⁻¹⁰ Angalai Simon se, nuka Yakobis dènge Yohanis, ana nèti Sabadeus, ètu era èèna kahèi. Rèngu se malaa, lula ra abhu

* **5:1** Alkitab lii Yunani peka na, 'ètu sebhe dano Genesaret.' Ngara leo nèti dano Genesaret, nuka dano Galilea. ✧ **5:3** Mateos 13:1-2, Markus 3:9-10, 4:1 ✧ **5:5** Yohanis 21:3 ✧ **5:6** Yohanis 21:6

i'a ae titu kèna. Ropa Simon Petrus ladhe nèdhi ngaa dhu j'aj'i ne, hèia na patitu dènge ka, kètu urutuu na ètu madha Yesus, hèia na peka, "Ja'a ne, ca dhèu dhu ue le sasala ae-ae. De be'a risi, Lamatua padètu ia ka dènge ja'a."†

Te ngaa Yesus dhaa, peka na, "Simon! Pangee ia ka j'ara ne'e, te Ja'a neo pake miu se. Miu tema le tengge i'a. Te ngaa deo ne'e ne, Ja'a aj'a miu sèna ka tengge dhèu ho madhutu Ja'a."

¹¹ Èle ka, rèngu nuni dènge ka koha ra asa dedha nebhe. Ka lasi tèke eele ka ngaa-ngaa ra aa'i-aa'i, lasi madhutu Yesus.

Lamatua Yesus puri-pa'èle ca dhèu dhu pèd'a kusta

(Mateos 8:1-4, Markus 1:40-45)

¹² Ètu rae èci, Yesus paraga dènge ca dhèu dhu ngi'u na pènu dènge èi papèd'a kusta. Ropa dhèu ne nèdhi Yesus, ka la'e patitu kètu urutuu na, aa na pacud'u d'ai rai. Hèia na lii, aku nèngu na, "Ama! Sue ku ja'a laa! Te ja'a ke'a, na, Ama bisa puri-pa'èle papèd'a ja'a ne, sèna ka dhèu madenge ia ka dènge ja'a. Sad'i Ama mo'o."

¹³ Ka Yesus j'ole kacui-aa'i Na ho g'ag'e ne. Aa Na peka, "Ja'a ko'o! Èu èle dènge kèna!" Ropa Na padhai lii nare, èi papèd'a dhèu ne èle dènge. ¹⁴ Hèia Yesus pasanèd'e ne, peka na, "Baku bhèlu, ee! Èu èle le, te ngaa baku peka dènge dhèu èci sa! Èu hud'i madhutu uuru ku paredha baki Musa. De lamu asa ama agama, ho na parisa ngi'u èu, sèna ka ne'a èi papèd'a ne èle

† **5:8-10** Simon, do Petrus, do Simon Petrus, ngara nèti ca dhèu di.

tare'a, do dhae. Èle èèna na, èu hia mèdha èci sèmi tadha makasi, sèna ka dhèu aa'i-aa'i re'a, èu ne èle tare'a le nèti papèd'a."☆

¹⁵ Masi ka Yesus kai, te ngaa lii lolo nèti koasa Na, pale-lème nèti dhèu èci asa èci d'ai mia-mia. Ka dhèu mai sèmi tao cèci sa, ho ra nanene Na aj'a-nori. Hèia Na puri-pa'èle dhèu ae nèti rupa-rupa èi papèd'a ra. ¹⁶ Te ngaa catèka-catèka, Yesus d'èi kahèi patalele iisi, ho la'e manèngi-mangaj'i asa era dhu kaliu.

*Lamatua Yesus pa'èle dhèu karuku èci
(Mateos 9:1-8, Markus 2:1-12)*

¹⁷ Ca lod'o, Yesus aj'a dhèu ètu d'ara èmu cue. Lod'o èèna, abhu kahèi dhèu nèti partei agama Parisi, dènge pèri-pèri mese agama, mai ho nanene lii padhai Na. Dhèu se mai nèti rae-rae ètu propensi Galilea, propensi Yudea, dènge kota Yerusalem. Ama Lamatua hia Yesus koasa, sèna ka pa'èle dhèu-dhèu pèd'a. ¹⁸⁻¹⁹ Lod'o èèna, dhèu pèri-pèri ded'e rèti dhèu karuku èci ètu dedha karad'a. Rèngu tenge-tenge j'ara, sèna ka Yesus puri-pa'èle ne. Te ngaa ètu d'ara èmu ne, dhèu sèmi tao cacèci sa, ka rèngu bisa boe pasuki asa d'ara. Nèti èèna ka, ra ded'e dhèu ne asa kolo èmu. Rare dedha, ka ra bèdi eele rèu èmu, sèna ka tao ro'a, ho dulu dhèu karuku ne dènge karad'a kateme asa haha la'e. Ra dulu dhèu ne'e asa talora aae dhèu ae-ae se, lèke mola-mola ètu madha Yesus. ²⁰ Ropa nèdhi sèmi èèna, hèia Yesus ne'a, na, rèngu se parcaya, na, Nèngu bisa pa'èle angalai ra nèti karuku na. Ka

☆ **5:14** Atora nèti Ama-ama Agama 14:1-32

Na lii dènge dhèu karuku ne, aku Nèngu na, “Ana, ee! Ja'a saku pamèu le sasala èu.”

²¹ Ropa tadèngi Yesus padhai lii sèmi èèna, ka dhèu Parisi dènge mese agama sèra, pakarèi, na, “Eeh! Dhoka Ama Lamatua dhu dènge hak di, ho saku eele sasala-sasigo dhèu. Cee ka Nèngu ne, ka Na tao iisi Na nuka sèmi Ama Lamatua! Ne'e ne pa'ele iie kolongara Lamatua!”

²² Te ngaa Yesus dhu ne'a d'ai d'ara rèngu. Hèia Na peka, “Nga tao ka miu se ngee, na, Ja'a ne padhai lii pa'ele iie kolongara Lamatua? ²³⁻²⁴ Ja'a ne Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Aa Ja'a ne dènge hak kahèi, ho abho sasala-sasigo dhèu. Ladhe Ja'a lii dènge dhèu karuku ne, ‘Ja'a abho le sasala èu,’ miu mèdhi boe koasa Ja'a ètu rai-haha ne. Te ngaa ladhe Ja'a peka na, ‘Kèd'i ka! Ded'e karad'a èu, ho lèpa ka.’ Ladhe nèngu kèd'i dènge ka, na, miu heka mèdhi koasa Ja'a. Nèti èèna ka, Ja'a neo puri-pa'èle dhèu karuku ne, sèna ka miu me'a, na, Ja'a dènge hak ho abho sasala-sasigo dhèu.”

Ka Na piku asa dhèu karuku ne, aa lii, peka na, “Titu ka! Ded'e karad'a èu, ho lèpa ka!”

²⁵ Cag'ag'a laa, dhèu ne kèd'i titu ètu madha dhèu ae sèra, ka kèpe nare karad'a na. Hèia na lèpa ka dènge koa-kio kolongara Ama Lamatua. ²⁶ Rèdhi sèmi èèna, ka dhèu aa'i-aa'i se malaa. Ka ra ded'e padedha-dedha kolongara Ama Lamatua, peka na, “Lamatua kapai risi eele! Deo ne'e ne, èdhi tèdhi le dènge musi madha èdhi unu ti, tadha malaa dhu kapai!”

*Lamatua Yesus paroa Lewi ho madhutu Ne
(Mateos 9:9-13, Markus 2:13-17)*

²⁷ Nèbhu boe ka Yesus kalua nèti d'ara èmu, hèia ladhe nèdhi dhèu roro bea ca dhèu, dhu madhèdi ètu era roro doi bea. Ngara dhèu ne, Lewi.‡ Ka Yesus peka dènge ne, “Mai ka madhutu Ja'a!” ²⁸ Ropa tadèngi lii paroa ne, hèia Lewi kèd'i dènge ka, tèke eele aa'i-aa'i sèra, la'e madhutu Yesus.

²⁹ Èle ka, Lewi tao tatao kapai ètu èmu na, ka na nèru Yesus. Aa na nèru kahèi angalai na dhèu roro bea sèra, dènge tamu-tamu dhu leo ho lasi ra'a-rinu. ³⁰ Te ngaa pèri-pèri dhèu nèti partei agama Parisi, dènge mese-mese agama, ka'uu-kamuki mi ana madhutu Yesus, aku rèngu na, “Tasamia ka miu mi'a-minu pa'èci dènge dhèu dhu laku boe, nuka dhèu roro bea, dènge dhèu karehe sèra? Dhèu be'a bisa boe pa'èci dènge dhèu sèmi sèra sa!”✧

³¹ Ka Yesus lii dènge rèngu, peka na, “Dhèu pèd'a parluu dote-matarii. Te ngaa dhu pèd'a boe, parluu boe. ³² Mamai Ja'a ne, ho lalau-lalo'o dhèu karehe sèra. Te ngaa Ja'a mai boe ho uri dhèu dhu ngee na, ngi'u ra mola le.”

*Mese-mese agama pasisu dènge Lamatua
Yesus lula j'ara-j'ara puasa
(Mateos 9:14-17, Markus 2:18-22)*

³³ Hèia dhèu nèti partei agama Parisi dènge mese-mese agama ka'ugu mi Yesus, peka na, “Sèmi ne'e, Ama! Ana madhutu Yohanis tuka sarani dhèu, rèngu tema puasa dènge sabaj'a.

‡ 5:27 Ngara leo Lewi nuka, Mateos. ✧ 5:30 Lukas 15:1-2

Ana-ana madhutu dhèu Parisi sèmi èèna kahèi. Te ngaa tasamia ka, ana madhutu Ama sèra, loe boe dènge ra'a-rinu? Rèngu se re'a boe puasa, do?"

³⁴ Ka Na dhaa pake lii pakasame, aku Nèngu na, "Miu me'a le, ladhe dhèu tao pesta kab'i, dhèu-dhèu dhu ra nèru sèra, bisa boe puasa, te ngaa ra'a toke bècu. Ladhe mone dhu kab'i èèna, dènge rèngu era, tatu rèngu ra'a palere aa'i-aa'i ra. ³⁵ Te ngaa ropa dhèu leo rai rèti mone dhu kab'i ne, hèia angalai na susa, heka ra puasa kèna."

³⁶ Hèia Yesus padhai lii pakasame èci hari, peka na, "Abhu mèka dhèu dhu rare bèla hiu ca'èta, ho kalape mi kodho dhui dhu mae. Te ladhe base kodho ne, bèla hiu dhu kalape la'a èèna karuku, na kodho ne asa mae aae. ³⁷⁻³⁸ Sèmi èèna kahèi, dhua dhu heka rèti nèti kapua, dhèu bhori boe asa sabha dhui. Te aad'o na, sabha madhore eele, aa dhua èèna soli soo-soo asa rai la'e. De dhua dhu hiu, hud'i bhori ku asa d'ara sabha hiu. § [Sèmi èèna ka, Yesus aj'a si, peka na, lii aj'a Na dhu hiu bisa boe pab'ali dènge lii aj'a dhu dhui nèti dhèu Parisi.] ³⁹ Dhèu dhu rinu rèdhi le èi anggor dhui, d'èi boe rinu dhu hiu. Te dhu re'a na, 'Èi anggor dhu kee risi nuka èi anggor dhui!'"

6

Dhèu pakarèi Lamatua Yesus lula-nèti lod'o

§ **5:37-38** Madhutu lii Yunani uru sèra peka na, "èi anggor dhu hiu, baku soli asa d'ara tas ka'uri dhui, sèna ka baku mae ho bhori eele."

*a'ae sasab'a**(Mateos 12:1-8, Markus 2:23-28)*

¹ Ca tèka, lèke dènge lod'o a'ae sasab'a dhèu Yahudi, Yesus dènge ana madhutu Na, kako re j'ara ètu sebhe oka dhèu. Ka ana madhutu Na puru are-gandum dhu ètu madha rèngu sèra. Hèia ra sarod'e d'ara kacui-aai, ka ra'a.✠ ² Ètu era èèna, abhu pèri-pèri dhèu nèti partei agama Parisi dhu kèpe pa'èra ad'a Yahudi ra. Ropa ladhe rèdhi ana madhutu Yesus tao sèmi èèna, ka ra kai Ne, peka na, “Tasamia ka ana-ana Èu se sisu atora agama èdhi? Rèngu sab'a lèke dènge lod'o a'ae sasab'a! Ladhe ku laa! Rèngu puru are-gandum nèi. Baku tao sèmi èèna!”

³⁻⁴ Te ngaa Yesus b'ala, peka na, “Tasamia, ee? Miu sanèd'e lii lolo baki Daud? Daud dènge dhèu madhutu na lula manganga ae, ka maso lasi asa d'ara Paleo Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua. Hèia ra'e roti dhu ama agama hia le Lamatua. Te ngaa roti se'e dhodhoka ama agama di dhu bisa ra'e. Dhèu leo bisa boe. Ka baki Daud si ra'e, te ngaa ca dhèu sa peka boe, na, rèngu sale. Miu se, sèmi baca mèdhi boe Sasuri Mola-Mèci Ama Lamatua!✠

⁵ Pasa dhilu ho nanene paie-iie! Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Ja'a dènge hak ho pama'ète, na, dhèu bisa sab'a ngaa, lèke dènge lod'o a'ae sasab'a.”

*Dhèu dhu ai madhe cabèka**(Mateos 12:9-14, Markus 3:1-6)*

✠ **6:1** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 23:25 ✠ **6:3-4** 1 Samuel 21:1-6, Atora nèti Ama-ama Agama 24:9

⁶ Ca tèka, lèke dènge lod'o a'ae sasab'a dhu leo, Yesus la'e aj'a ètu d'ara èmu manèngi-mangaj'i. Ètu era èèna, abhu dhèu mone èci, dhu ai madhe cabèka. ⁷ Ètu èèna, abhu kahèi pèri-pèri mese agama, dènge dhèu nèti partèi agama Parisi, dhu tenge j'ara ho pamanahu Yesus. Ra tatae, tao-tao Na neo puri-pa'èle dhèu dhu ai madhe cabèka ne, lèke dènge lod'o a'ae sasab'a. Dènge j'ara ne'e, rèngu bisa abhu j'ara ho galaa Ne ètu madha dhèu ae. ⁸ Te ngaa Yesus ne'a ngangee rèngu. Nèti èèna ka, Na paroa dhèu dhu ai madhe cabèka ne, aku Nèngu na, "Angalai! Mai ku. Titu ètu talora aae ne!" Hèia la'e titu dènge ka ètu talora èèna. ⁹ Ka Yesus karèi dhèu-dhèu ètu sèra, peka na, "Ja'a karèi ku miu laa. Madhutu atora agama èdhi, ngaa dhu èdhi bisa tao ètu lod'o a'ae sasab'a? Èdhi tao dhu be'a, do, tao dhu karehe? Hia mamuri mi dhèu, do, pa'ele iie mamuri na?" ¹⁰ Hèia Yesus ladhe palème rèngu aa'i-aa'i ra, ka Na lii dènge dhèu dhu ai madhe cabèka ne, peka na, "J'ole ai èu mai!" Ka na soro ai na, hèia èle dènge ka.

¹¹ Ropa rèdhi sèmi èèna, ka dhèu kapai se nasa titu kèna. Hèia ra peka, na, "Èdhi tenge hari ku j'ara leo, sèna ka pamanahu Ne!"

Lamatua Yesus hag'e nare ana madhutu Na canguru dua dhèu

(Mateos 10:1-4, Markus 3:13-19)

¹² Nèbhu boe ka, Yesus la'e sabaj'a asa ledhe èci. Na sabaj'a ètu èèna camèd'a kateme. ¹³ Asa bèli mad'ae, Yesus paroa ana madhutu Na. Ka nèti rèngu aa'i-aa'i ra, hag'e nare canguru dua

dhèu ho j'aj'i dhèu pajuu-paleha Na. Dhèu dhu hag'e nare sèra, nuka:

¹⁴ Simon (dhu Yesus pangare ne, 'Petrus')

Anderias (ari Simon),

Yakobis,

Yohanis (ari Yakobis),

Pelipus,

Bertolomeos,

¹⁵ Mateos,

Tomas,

Yakobis (ana Alpius),

Simon (nèti partei politik Selot),*

¹⁶ Yudas (ana Yakobis), aa

Yudas Iskariot (dhu èèna na pahia Yesus).

*Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu pèd'a ae-ae
(Mateos 4:23-25)*

¹⁷ Ropa puru mai nèti ledhe deo na, Yesus dènge ana madhutu Na, ae taha ètu era mera èci. Ètu èèna, abhu dhèu ae dhu pakaboko. Dhèu se mai nèti propensi Yudea, nèti kota Yerusalem, aa nèti Tirus dènge Sidon, nuka dua kota ètu sebhe dhasi. ¹⁸ Rèngu mai ho nanene lii padhai Yesus, aa abhu kahèi dhu neo manèngi sèna ka Na puri-pa'èle dhèu pèd'a. Ka Yesus pa'èle si. Na pa'èle kahèi dhèu dhu nidhu tao, dènge magèle eele nidhu nèti dhèu sèra. ¹⁹ Dhèu ae dhu neo goi Ne. Te ropa goi lèke Ne, dhèu se èle dènge nèti papèd'a ra, lula abhu koasa dhu kalua nèti Nèngu.

* **6:15** Parteì Selot ne, dhu tengè j'ara, sèna ka Roma paredha heka ra. Ka ra pangare parteì ne 'Patriot' kahèi.

*Dhèu dhu abhu a'oto, dènge dhèu dhu abhu
mamadhe-mamopo
(Mateos 5:1-12)*

²⁰ Èle ka Yesus kabib'a asa ana madhutu Na,
hèia Na aj'a si, aku Nèngu na,
“Dhèu unu aad'o sèra!

Miu abhu a'oto,
lula Ama Lamatua mesa Na, j'aj'i Dhèu
Aae miu dhu be'a.

²¹ Dhèu dhu kabake manganga sèra!

Miu abhu a'oto,
lula Lamatua ka dhu hia miu bècu-
manèsa.

Dhèu dhu tangi dènge d'ara susa sèra!

Miu abhu a'oto,
lula èèna na d'ara mi karej'e.

²²⁻²³ Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a.

Ka dhèu dhu abhu susa lula madhutu Ja'a,

miu abhu a'oto,
lula èèna na Lamatua b'ala rui-j'aj'èra
miu ètu sorga.

Masi ka dhèu tèka d'ara dènge miu,

do pakarehe kolongara miu,

do j'èli marèu miu,

do bata eele miu, tao sèmi dhèu bhelu
sa,

miu abhu a'oto,

lula èèna na Lamatua bhèlu boe miu ètu
sorga.✧

De ladhe dhèu paj'èra miu sèmi èèna,
pakarej'e laa d'ara miu! Aa karae laa dènge
pasoa-pasoka! Mage malaa kahèi, lula dhèu
dhu paj'èra miu limuri ne, bèi-baki ra dhu uru

✧ 6:22-23 1 Petrus 4:14

èèna, paj'èra le dhèu rèti lii padhai Lamatua sèra kahèi.

De ladhe miu paraga dènge j'aj'èra sèmi sèra,
pakarej'e laa d'ara miu,
lula èèna na Lamatua b'ala hia miu ae-
ae ètu sorga!✠

24 Te ngaa dhèu kaja!

Miu abhu mamadhe-mamopo,
lula mamuri karej'e miu, dhoka d'ai ne'e
di.

25 Dhèu dhu bècu-manèsa!

Miu abhu mamadhe-mamopo,
lula hèru manganga madèu dhu seli
eele, mai salake nare miu.

Dhèu dhu kea rae-rae sèra!

Miu abhu mamadhe-mamopo,
lula j'aj'èra mai, tao miu tangi ngob'i-
ngob'i.

26 Dhèu dhu d'èi dhèu koa-kad'iri!

Miu abhu mamadhe-mamopo,
lula uru sèra bèi-baki miu
d'èi pad'iri kahèi dhèu-dhèu dhu rèti lii
leko-monya sèra!"

Miu hud'i sue ku musu mi
(Mateos 5:38-48, 7:12)

27 Hèia Yesus tuhu hari lii padhai Na, "Pasa dhilu ho nanene paie-iiè! Èu hud'i sue ku musu èu, aa tao pabe'a laa mi dhèu dhu tèka d'ara dènge èu. 28 Sabaj'a ho manèngi Ama Lamatua, sèna ka hia babe'a mi dhèu dhu dhoo èu. Aa manèngi sèna ka Lamatua hia mènngi-nale mi

✠ 6:22-23 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 36:16, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 7:52

dhèu dhu paj'èra èu rupa-rupa. ²⁹ Ladhe dhèu tèb'e ripi èu cabèka, soro hari ripi cabèka ho na tèb'e. Ladhe dhèu parame rare kodho pana èu, na, hia hari laa kodho èu dhu leo. ³⁰ Ladhe dhèu manèngi mèdha èu èci, hia laa. Aa ladhe dhèu ded'e rèti mèdha èu èci, soro tèke sène. Mage mu manèngi hari! ³¹ Èu hud'i tao ku dhèu leo, nuka sèmi èu neo dhèu tao mi ngi'u èu.✧

³² Èu d'èi pad'elo sasue mi dhèu èu mesa mu. Èèna be'a. Te ngaa kolo-karisi na ngaa? Te dhèu bhelu sue dhèu rèngu kahèi. ³³ Ladhe èu pabe'a dhoka dènge dhèu dhu be'a dènge èu di, kolo-karisi ètu mia? Te dhèu bhelu sèra, re'a b'ala babe'a dhèu sèmi èèna kahèi. ³⁴ Ladhe èu dhodhoka hia pija mi dhèu dhu bisa pula hari doi èu, kolo-karisi na ngaa? Te dhèu bhelu kahèi re'a hia dhèu leo pija doi, sad'i bèli-camèd'a sèmi aa'i hari dhu kateme iisi.

³⁵ Te ngaa dhu lèke ka, sèmi ne'e: sue la musu èu sèra! Aa tao la be'a mi rèngu. Ngaa dhu ra parluu, hia si pija. Baku pangee, na, ra pula hari do aad'o. Dènge j'ara ne, èèna na Ama Lamatua b'ala èu. Pe èu j'aj'i ana nèti Ama Lamatua dhu Dedha Risi Eele. Lula mamuri èu sama sèmi Ama mu, dhu d'èi ad'u-ue j'ara hua iia hia dhèu bhelu. Nèngu d'èi kahèi tao j'ara hua iia hia dhèu dhu re'a boe manèngi makasi. ³⁶ De èu hud'i pad'elo ku kasia mi dhèu, nuka sèmi Ama mu ètu sorga dhu pad'elo kasia Na mi èu.”

*Baku kahèti leli dhèu
(Mateos 7:1-5)*

37 Ka Yesus tuhu hari lii aj'a Na, peka na, “Baku lee dhèu, sèna ka dhèu baku lee hari èu. Baku kahèti leli lii padhai dhèu, te aad'o na dhèu tao hari èu sèmi èèna kahèi. Pabhèlu eele sasala dhèu, sèna ka rèngu baku nui sasala èu. 38 Ladhe èu hia dhèu ngaa dhu ra parluu, pe èu abhu hari. Te bèli-camèd'a ra hia hari èu pènu ai. Èèna, nuka sèmi dhèu isi kab'ui asa d'ara balee a'uku, ka ra karèko ne, aa cèci ne, toke bua lale eele. Dhu èu abhu, sama èci èèna ka. Ladhe èu hia ciki, èu abhu hari ciki kahèi. Te ngaa ladhe èu hia ae, èu abhu hari ae-ae.”

39 Yesus aj'a pake lii upama kahèi. Na lole, peka na, “Dhèu bèdhu bisa boe pad'elo j'ara hia dhèu bèdhu dhu leo. Te aad'o na, dua ra manahu asa d'ara ro'a lasi! ✧ 40 Ana sakola bisa boe mèu risi nèti mese na! Te ngaa ladhe na madhutu dènge be'a lii a'aj'a mese na, nèngu bisa j'aj'i sama sèmi mese na. ✧

41 Èu pa'èki more sasala dhèu, masi ka ana iiki-iiki èèna ka. Te ngaa sasala èu dhu kapai, èu sèmi pame'a boe sa. Èèna, nuka sèmi èu mèdhi ahu ca katèd'a ètu musi madha dhèu. Masi ka agarii aae dhu pa'abhe nare musi madha èu, te ngaa èu oe sèmi pame'a boe sa! 42 Tasamia ka èu bani peka dènge angalai mu, na, ‘Mai, ho ja'a tiu eele ahu nèti d'ara madha èu.’ Te ngaa èu mesa mu bisa boe ladhe mèdhi ngaa-ngaa, te agarii dhu pa'abhe nare musi madha èu! Weeh! Èu ne, mema dhèu kapod'e-kabèli! Tao eele uru ku agarii nèti d'ara madha èu, heka èu ladhe mèdhi,

✧ 6:39 Mateos 15:14 ✧ 6:40 Mateos 10:24-25, Yohanis 13:16, 15:20

ho tiu eele ahu ca katèd'a èèna, nèti d'ara madha angalai mu.”

Babe'a-karehe dhèu te'a nèti tatao na
(*Mateos 7:16-20, 12:33-35*)

⁴³ Ka Yesus tabha lii pakasame èci hari, peka na, “Abhu ètu mia, aj'u be'a, ladhe d'ai lod'o hua, hua na karehe. Aa abhu boe ladhe aj'u karehe na hua, hua na be'a. ⁴⁴ Dhèu bisa tadhe ladhe aj'u ca kapua, be'a do aad'o, mai nèti hua na. Dhèu aa'i-aa'i re'a, peka na, ètu mia dhèu puu lolobhangi, do, hua anggor nèti aj'u padhudhu.†
☆ ⁴⁵ Sèmi èèna kahèi dènge dhèu dhu d'ara mola-mèci, ne'a tao j'ara-j'ara dhu be'a. Te ngaa dhèu dhu d'ara kaj'alu, tao j'ara-j'ara dhu bhelukatub'a. Te nèti lii padhai na, èdhi bisa tadhe babe'a-karehe dhèu.”☆

Dhèu mèu dènge dhèu goa dhu patitu èmu
(*Mateos 7:24-27*)

⁴⁶ Hèia Yesus tuhu lii padhai Na, aku Nèngu na, “Miu se loe boe paroa Ja'a, na, ‘Lamatua’. Te ngaa tasamia ka miu mo'o boe tao madhutu lii padhai Ja'a? ⁴⁷ Dhèu dhu mai nanene lii padhai Ja'a, ho na tao madhutu, nèngu ne èci èèna ka ⁴⁸ dènge dhèu dhu neo patitu èmu dhu èra. Na kèi ro'a fanderen toke abhu hadhu. Hèia na padhèdi fanderen, heka na patitu èmu kèna. Ladhe èi aae lala, èmu ne gaged'o boe sa hèi, lula era padhèdi na èra. ⁴⁹ Te ngaa dhèu nanene

† **6:44** Alkitab lii Yunani suri, peka na, dhèu puu nare boe σῦκον (*sukon*) nèti ἀκανθα (*akantha*). Rèngu abhu boe kahèi σταφυλή (*stafulei*) nèti βᾶτος (*batos*). Sasoa na, nèti ana aaj'u èci, èdhi abhu hua madhutu rupa na. ☆ **6:44** Mateos 12:33 ☆ **6:45** Mateos 12:34

dènge d'ara kajari, aa madhutu boe lii padhai Ja'a, nèngu ne èci èèna ka dènge dhèu dhu neo patitu èmu sad'i j'aj'i di. Na tao boe fanderen, te ngaa na patitu èmu na ètu dedha rai ètu sebhe loko. Hèia ropa èi aae lala, èmu na guri laho mae-mae!”

7

*Lamatua Yesus puri-pa'èle ana sab'a ca dhèu nèti komedhaa sordad'u Roma
(Mateos 8:5-13)*

¹ Ropa aj'a nare, ka Yesus lèpa asa kota Kaper-naum. ² Ca dhèu komedhaa sordad'u Roma pea ètu ne'e. Abhu dhèu sab'a na èci dhu nèngu parcaya. Dhèu sab'a ne dhu pèd'a oe madhe. ³ Lod'o èèna, komedhaa tadèngi le tatao Yesus, hèia na pua dhèu heka Yahudi pèri-pèri lasi manèngi Yesus mai puri dhèu sab'a ne. ⁴ D'ai nèi, ra pamako Yesus, sèna ka Na la'e palere dènge rèngu. Ra manèngi, peka na, “Dhèu Roma ne, dhèu be'a! Ama hud'i tolong ne. ⁵ Te nèngu ka patitu èmu sabaj'a cue hia ji'i, lula na sue èdhi dhèu Yahudi.” ⁶ Ka Yesus madhutu dènge si.

Rèngu dhae rare mèka èmu, te ngaa komedhaa ne pua le angalai na la'e peka dènge Yesus, na, “Ama roca ia ka mai asa d'ara èmu ja'a, te ja'a nia boe sèmi Ama asa d'ara èmu ja'a. ⁷⁻⁸ Aa ja'a nia boe kahèi ara dhiu asa katanga madha Ama. Ja'a ke'a Ama dènge koasa. De sad'i Ama padhai lii nèti èèna, tatu dhèu sab'a ja'a ne èle dènge nèti papèd'a na. Ja'a ke'a j'ara ne'e ne, lula ja'a dènge dhèu paredha dedha kahèi, dhu dènge

koasa ho paredha ja'a. Aa ja'a dènge koasa kahèi ho paredha sordad'u ja'a. Ladhe ja'a hia paredha mi sordad'u ja'a, peka na, 'Lamu sa nèi!' tatu la'e dènge. Aa ladhe ja'a peka, na, 'Mai sa ne'e' tatu na mai. Aa ladhe ja'a pua dhèu sab'a ja'a, 'Sab'a ne'e' tatu na sab'a madhutu kahèi. De sad'i Ama padhai lii di, dhèu sab'a ja'a ne, èle dènge."

⁹ Ropa tadèngi sèmi èèna, Yesus malaa. Ka Na kabib'a sa dhèu ae dhu madhutu Na sèra, hèia Na peka, "Nia kahèi nga! Nèbhu nare sange ne'e, Ja'a paraga kèdhi mèka dènge dhèu Yahudi dhu lèka èra sama sèmi dhèu Roma ne!"

¹⁰ De Yesus d'ai dhoka era èèna di. Hèia angalai komedhaa se lèpa. Ropa d'ai èmu komedhaa, ladhe na, dhèu sab'a ne èle le nèti papèd'a na.

Lamatua Yesus pamamuri hari ana nèti ca dhèu bhèni balu

¹¹ Asa bèli èèna, Yesus dènge ana madhutu Na, pakèd'i lasi asa rae èci, ngara na Nain. Dhèu ae kako palere dènge Ne. ¹² Ropa rèngu oe dètu dènge hèb'a tedhe maso asa rae ne, ra paraga dènge dhèu ca nau lasi padhane dhèu madhe. Dhèu madhe ne, ana mone mesa nèti ca dhèu bhèni balu. ¹³ Ropa Yesus nèdhi bhèni balu ne, ka d'ara Na roe. Hèia Na lii dènge bhèni ne, aku Nèngu na, "Ina! Tangi ia ka!"

¹⁴ Hèia Yesus la'e padètu-dètu, ka Na g'ag'e karad'a dhèu madhe ne. Ka dhèu dhu pasae karad'a ne titu taha. Hèia Yesus lii dènge dhèu madhe, aku Nèngu na, "Ana! Kèd'i ka!" ¹⁵ Ka ana ne mamuri hari, hèia na kèd'i madhèdi. Èle èèna ka, na padhai lii dènge dhèu ae dhu titu

reo rare ne. Aa Yesus peka dènge bhèni balu ne, aku Nèngu na, “Ina! Ana mu ka ne'e.”

¹⁶ Dhèu aa'i-aa'i ètu sèra madha'u titu kèna! Ka ra koa-kio Ama Lamatua, peka na, “Ama Lamatua pua le ca dhèu Na dhu kapai risi, dhu nèti lii padhai Na hia èdhi!” Abhu hari dhu leo, peka na, “Ama Lamatua mai le ètu talora aae èdhi, ho pad'elo d'ara hua iia Na!” ¹⁷ Hèia lii lolo ne, ra palolo d'ai mia-mia ètu propensi Yudea dènge era leo kahèi.

Yohanis tuka sarani, pua dhèu dua lasi paraga dènge Lamatua Yesus

(Mateos 11:2-19)

¹⁸⁻²⁰ Ana madhutu Yohanis tadèngi aa'i le ngaa-ngaa dhu Yesus ad'u-ue. Ka lasi lole dènge Yohanis ètu d'ara bèdho. Hèia na pua dhèu dua lasi, ho karèi Ne, peka na, “Ama ne tare'a-re'a Kristus dhu ji'i mate tae-tae, do? Do, ji'i mate hari ku dhèu leo?”

Èle ka ra paraga dènge Yesus, ka ra karèi sèmi èèna ka.

²¹ Lod'o ana madhutu Yohanis se ètu èèna, Yesus puri-pa'èle dhèu ae nèti papèd'a ra. Na bata eele nidhu nèti dhèu. Aa Na pa'èle dhèu bèdhu, ka rèdhi hari.

²² Ka Yesus peka dènge ra, “Lèpa ka ho mi peka dènge a'a Ku Yohanis, aa'i-aa'i dhu miu tadèngi dènge mèdhi unu mi, sèmi dhu dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, ngara na Yesaya, suri tèke,

Dhèu bèdhu rèdhi hari.

Dhèu karuku, kèd'i ho kako hari.

Dhèu pèd'a kusta, isi ra milu hari.

Dhèu katele-katipa, tadèngi hari.

Dhèu madhe, mamuri hari.

Dhèu dhu dènge boe unu, nanene Lii Lolo
Be'a.'✧

²³ Lami ho peka kahèi dènge a'a Ku Yohanis, na, 'Dhèu dhu makae boe sèmi rare Ja'a, rèngu abhu a'oto.'"

²⁴ Ropa ana madhutu Yohanis se lèpa, hèia Yesus peka dènge dhèu ae sèra lula-nèti Yohanis, na, "Lod'o miu lami tenge Yohanis ètu d'ara pad'a sod'a èèna, miu pangee, na, paraga dènge dhèu dhu lalole na sèmi ngaa? Tatu miu lami boe ho paraga dènge dhèu dhu roe aai-roe èèla, nuka sèmi kalai èèu dhu bhabheu madhutu lai ngèlu di! ²⁵ Tatu lami boe ho ladhe dhèu dhu pake mèdha-papake dhu kab'ua aae, te dhèu sèmi èèna, era pea na dhodhoka ètu d'ara èmu dhèu aae di! ²⁶ De miu lami tenge dhèu cee ètu nèti? Miu pangee na lami tenge dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua, do? Tare'a! Te nèngu risi nèti ca dhèu nèti padhai lii Lamatua. ²⁷ Te ètu d'ara Sasuri Mola-Mèci dhu suri tèke le, na, 'Nanene! Ja'a pua dhèu Ja'a, sèna ka bhoke j'ara hia Èu.'✧

²⁸ Ètu rai-haha ne, abhu boe ca dhèu sa dhu kapai risi nèti Yohanis. Te ngaa dhèu dhu ana iiki-iiki ètu talora aae dhèu unu Ama Lamatua, kapai risi nèti Yohanis."

²⁹ Dhèu dhu tadèngi lii padhai Yesus, rèngu re'a le, peka na, j'ara Lamatua èèna, j'ara mamuri dhu lèke. Sèmi èèna kahèi dènge dhèu

✧ **7:22** Yesaya 35:5-6, 61:1 ✧ **7:27** Meliaki 3:1

roro bea sèra. Lula rèngu uru èèna abhu sarani aa nanene kahèi lii aj'a-nori nèti Yohanis. ³⁰ Te ngaa dhèu nèti partei agama Parisi dènge dhèu d'èlu-mèu atora agama Yahudi sèra, ro'o boe madhutu dad'èi Ama Lamatua. Nèti èèna ka, ra manèngi boe Yohanis sarani si.✧

³¹ Hèia Yesus karèi dhèu se'e, aku Nèngu na, "Ja'a pakasame dhèu-dhèu taa limuri se'e dènge ngaa? Dhèu sèmi ngaa ka see? ³² Rèngu se, èci èèna ka dènge ana-ana dhu madhèdi ètu d'ara pasa. Ra re'a dhoka pa'oo-parodha dènge ka'uu-kamuki, peka na,

'Ji'i aa'i-aa'i mi tiu sakino,
te ngaa miu roge boe dènge karej'e.
Aa ji'i sod'a lii beke dhèu madhe,
te ngaa miu tangi boe.'

³³ Te, Yohanis tuka sarani ninu boe èi anggor, aa na d'èi puasa, miu ka'uu-kamuki, peka na, 'Nèngu ne nidhu tao!' ³⁴ Te ngaa limuri ne, Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, tema kinu èi anggor dènge ku'a roti. Ka miu ka'uu-kamuki, peka na, 'Dhèu ne, dhèu gagoo-gagehu! Aa tema mahu! Pa'angalai dènge dhèu roro bea! Aa partei èci dènge dhèu dhu laku-laku boe! Dhu ne'a heka ngi'u na!' ³⁵ Te ngaa mi patadhe lii Ja'a ne! Dhèu dhu re'a mèu, tatu rèngu madhutu dad'èi Ama Lamatua."

Lamatua Yesus na'a-ninu ètu èmu Simon

³⁶ Ètu d'ara kota ne, abhu dhèu Parisi ca dhèu, ngara na Simon. Ca lod'o, na nèru Yesus si mai ra'a asa èmu nèngu. Hèia Yesus si lasi madhèdi,

✧ **7:30** Mateos 21:32, Lukas 3:12

ka neo ra'a. ³⁷ Lod'o èèna, bhèni kajeo ca dhèu tadèngi kahèi, na, Yesus si neo ra'a-rinu ètu èèna. Ka na maso la'e, nèd'u dènge èi hèu mèngi ca boto dhu kab'ua aae. ³⁸ Na mai padètu dènge Yesus re kabodho Na. Hèia na patitu kètu urutuu na ètu haga Yesus. Na tangi d'ara pèd'a dènge roma iisi, toke èi madha na hae lèke haga Yesus. Ka na seka haga Yesus pake rèu kètu na, aa na loe boe uu haga Yesus kahèi. Èle ka, na pasuti èi hèu mèngi èèna mi haga Yesus.✧

³⁹ Simon ne'a mèu j'ara mamuri bhèni ne. Nèti èèna ka, na pajiko ètu d'ara na, "Ne'e j'aj'i mi tadha, na, Yesus ne, dhèu dhu nèti boe lii padhai Ama Lamatua! Ladhe tare'a-re'a Ama Lamatua ka dhu pua Ne mai, tatu Nèngu ne'a, na, bhèni dhu g'ag'e Nèngu ne, bhèni kajeo. Dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua, sèmi boe Nèngu ne, lula dhèu mola-mèci bisa boe padètu dènge dhèu kaj'alu!"

⁴⁰ Te ngaa Yesus ne'a ngaa dhu Simon ngee. Ka Na peka, aku Nèngu na, "Simon! Sèmi ne'e. Ja'a neo peka dènge èu ca j'ara."

Hèia Simon dhaa, aku nèngu na, "Ama Mese, peka laa."

⁴¹ Ka Yesus core lii, peka na, "Abhu ca dhèu dhu tema hia dhèu pija doi na. Uru èèna, na hia nèdhi dhèu dua pija doi na. Dhèu èci, abhu lèmi ngasu doi iia, aa ca dhèu hari lèmi nguru di. ⁴² Te ngaa d'ai lod'o pula doi se'e, dua ra bisa boe b'ae rare. Ka dhèu dhu hia pija, rasa kasia mi rèngu dua ra. Nèti èèna ka, na peka mi dua ra, sèna

✧ **7:38** Mateos 26:7, Markus 14:3, Yohanis 12:3

ka b'ae ia ka kèlu ra sèra. De madhutu èu, nèti dhèu dua se, cee ka dhu sue risi dhèu tema hia dhèu pija doi ne?"

⁴³ Ètu d'ara ciki oo'e na kahèi, Simon dhaa, peka na, "Tatu dhèu dhu kèlu na ae risi!"

Ka Yesus dhaa, na, "Mema tare'a!"

⁴⁴ Ka Yesus ladhe bhèni ne, hèia Na peka dènge Simon, aku Nèngu na, "Èu ladhe sèku bhèni ne. Deo na Ja'a maso asa d'ara èmu èu, èu tèke boe èi sèna ka rase haga Ja'a, madhutu ad'a èdhi. Te ngaa bhèni ne pabasa haga Ja'a dènge èi madha na, ka na seka pake rèu kètu na. ⁴⁵ Aa ropa èu soru Ja'a maso asa d'ara èmu èu, èu uu boe Ja'a, madhutu ad'a èdhi. Te ngaa karèi nèti Ja'a ètu d'ara èmu èu, bhèni ne loe boe uu haga Ja'a.

⁴⁶ Èu bhèlu eele ad'a dhu palona èi hèu mènghi mi kètu tamu, ropa Ja'a mai deo na. Te ngaa bhèni ne bhori le èi hèu mènghi dhu kab'ua titu kèna mi haga Ja'a. ⁴⁷ Èu nanene paie! Sasala bhèni ne, mema ae. Te ngaa Lamatua saku eele aa'i le, lula na pad'elo le sasue na dènge manèngi makasi ae-ae mi Ja'a. Te ngaa bagi dhèu dhu rasa na tao boe sasala ae, nèngu ngee na parluu boe abhu abho ae kahèi. Nèti èèna ka, nèngu ne'a boe sue aa ne'a boe manèngi makasi mi Lamatua."

⁴⁸ Hèia Yesus lii dènge bhèni ne, peka na, "Ja'a saku eele le sasala èu aa'i-aa'i ra!"

⁴⁹ Dhèu aa'i-aa'i dhu madhèdi ra'a palere-lere, paka'uu, aku rèngu na, "Huuh! Na ngee na, Nèngu ne cee?! Na bani titu kèna saku eele sasala-sasigo dhèu! J'ara ne'e ne dhodhoka Ama Lamatua mesa Na, dhu dènge hak ho saku eele sasala dhèu!"

⁵⁰ Te ngaa Yesus peka dènge bhèni ne, aku Nèngu na, “Lula èu lèka le Ja'a, nèti èèna ka Lamatua hia le èu mamuri. Lèpa ka dènge meralu!”

8

Dhèu bhèni-dhèu bhèni dhu madhutu Lamatua Yesus

¹ Nèbhu boe ka Yesus dènge ana madhutu Na, dhèu canguru dua sèra, kako palème kota-kota dènge rae-rae ètu sèra. La'e lolo dènge dhèu dad'èi Ama Lamatua. Èèna ka dhu j'aj'i lii lolo be'a hia rèngu aa'i-aa'i ra. ² Ètu d'ara kaboko rèngu, abhu kahèi pèri-pèri dhèu bhèni dhu madhutu. Bhèni se dhu uru èèna abhu rupa-rupa papèd'a, aa cahag'e dhu nidhu tao. Te ngaa Yesus ka dhu puri-pa'èle aa'i si. Nuka sèmi Maria nèti rae Magdala, dhu uru èèna, Yesus bata eele pidhu nidhu nèti nèngu. ³ Abhu kahèi Susana, dènge mama Yohana. Yohana ne, dhèu èmu Kusa. Kusa ne, kapala urusan nèti èmu dhèu aae Herodes. Aa abhu ae kahèi bhèni leo dhu lasi palere-lere dènge Yesus si. Bhèni se pake doidhari rèngu mesa ra ho ogo Yesus si ètu j'ara.✧

Lii pakasame lula-nèti dhèu ceb'e hini ètu rupa-rupa rai

(Mateos 13:1-9, Markus 4:1-9)

⁴ Ca tèka, dhèu mai nèti rae-rae ho tengge Yesus. Ropa dhèu ae se pakaboko, hèia Na lolo dènge ra pake lii pakasame èci, aku Nèngu na, ⁵ “Abhu ca dhèu sab'a oka-tedhe, dhu la'e ceb'e hini asa

✧ **8:3** Mateos 27:55-56, Markus 15:40-41, Lukas 23:49

d'ara oka na. Hini se cahag'e lèke ètu j'ara. Ropa dhèu kako re èèna, j'èli lèke hini se. Aa manu-bhui mai ka tutu ra'e aa'i. ⁶ Hini cahag'e, lèke ètu dedha rai dhu pènu dènge hadhu. Hini se muri, te ngaa nèbhu boe hèia kamale dhae-dhae, lula èi kura. ⁷ Hini cahag'e hari lèke ètu era aj'u padhudhu. Te ngaa ropa hini muri, aj'u padhudhu hèlu pamadhe aa'i si. ⁸ Aa hini dhu leo lèke ètu dedha rai hèu mènghi. Hini se muri dènge sega, toke kapai ka hua. Hua ae titu kèna, d'ai cangasu hari."

Lolo èle ka, Yesus pa'èle lii pakasame ne, dènge lii dhu mèdhu, aku Nèngu na, "Miu dhu pasa dhilu, na, ngee paie-ii!"

Lamatua Yesus peka na, nga tao ka Nèngu d'èi pake lii pakasame

(Mateos 13:10-17, Markus 4:10-12)

⁹ Èle èèna ka, ana madhutu Yesus karèi sasoa nèti lii pakasame deo na.

¹⁰ Na dhaa, peka na, "Sèmi ne'e! Lula miu se d'èi madhutu dad'èi Ama Lamatua dènge d'ara kateme, nèti èèna ka Ja'a peka paled'a, ho miu me'a tasamia Lamatua neo paredha dhèu unu Na. Te ngaa dhèu leo ro'o boe pare'a dènge dad'èi Lamatua. Nèti èèna ka, Ja'a aj'a-nori si pake lii pakasame di. Te dhèu nèti lii padhai Lamatua dhu suri tèke le, peka na,

'Rèngu se rèdhi le,
te ngaa ro'o boe re'a.
Rèngu tadèngi le,
te ngaa ro'o boe sèmi.'"[✧]

✧ **8:10** Yesaya 6:9-10

*Lamatua Yesus peka sasoa nèti hini deo sa
(Mateos 13:18-23, Markus 4:13-20)*

¹¹ Hèia Yesus peka sasoa nèti lii pakasame ne, aku Nèngu na, “Hini se, nuka Lii Holo-Nori Ama Lamatua. ¹² Hini dhu lèke ètu j'ara, nuka dhèu dhu nanene Lii Holo-Nori Ama Lamatua, te ngaa dhèu aae nidhu mai parame nare nèti d'ara rèngu. Dènge j'ara ne'e, rèngu parcaya boe Lamatua, aa abhu boe mamuri. ¹³ Hini dhu lèke dedha hadhu, nuka dhèu dhu nanene Lii Holo-Nori Ama Lamatua dènge d'ara karej'e. Te ngaa amo na marèma boe. Rèngu parcaya, te ngaa ropa paraga dènge j'aj'èra, rèngu manahu. ¹⁴ Hini dhu lèke era aj'u padhudhu, nuka dhèu dhu tadèngi, ka ra sèmi rare Lii Lolo Be'a. Te ngaa nare nèbhu boe, ka rèngu bhèlu eele Lii Lolo Be'a, lula rèngu bhute dènge laladhe sasab'a-la'a rèngu, mèdha-panyau rèngu, aa dènge neo mamuri karej'e di. Nèti èèna ka, parcaya rèngu dènge boe kab'ua ngaa-ngaa. ¹⁵ Te ngaa hini dhu lèke ètu dedha rai hèn mènngi, nuka dhèu dhu mamuri mola dènge d'ara hua iia. Ropa rèngu tadèngi Lii Lolo Be'a Ama Lamatua, rèngu sèle asa d'ara rèngu. Dènge j'ara ne, rèngu parcaya taa-taa, aa ad'ue j'ara dhu be'a.”

*Lii upama nèti saguru labhu pake èru rai
(Markus 4:21-25)*

¹⁶ Ka Yesus peka hari, na, “Abhu ètu mia, dhèu paheo rare labhu iiki, ho èèna na saguru dènge èru rai. Aa abhu ètu mia, dhèu tao labhu ètu ro'a koi. Te ladhe tao sèmi èèna, dhèu bisa boe rèdhi heo na. Labhu dhu guna, nuka padhèdi

ètù era dedha, sèna ka heo na bisa pasaraa dhèu dhu maso mai. ✧ ¹⁷ Èci èèna kahèi dènge aa'i-aa'i dhu pahuni limuri ne, bèli-camèd'a pasabhoka. Aa madha j'ara-madha j'ara dhu dhèu re'a boe limuri ne, èèna na dhèu bisa re'a mèu. ✧

¹⁸ De miu hud'i pangee paie-iie ku j'ara se'e. Dhèu dhu neo tenge tare'a-re'a dad'èi Lamatua, nèngu asa d'èlu-mèu. Te ngaa rèngu dhu pusi pahae boe dad'èi Lamatua, rèngu asa goa." ✧

Cee ka dhu tare'a-re'a a'ari Lamatua Yesus?
(*Mateos 12:46-50, Markus 3:31-35*)

¹⁹ Ca tèka, Yesus bhute dènge dhèu ae. Hèia ina dènge ari Na mai neo paraga dènge Ne. Te ngaa ra bisa boe lasi padètu, lula dhèu se, ae titu kèna. ²⁰ Ka abhu dhèu la'e peka dènge Yesus, na, "Ama! Ina dènge ari Ama, ètu li'u sèi. Ra neo paraga dènge Ama."

²¹ Ka Na dhaa, peka na, "Oo! Te ngaa sèmi ne'e. Ina dènge a'ari Ja'a, nuka rèngu dhu tare'a-re'a d'èi nanene Lii Lolo Be'a Ama Lamatua, aa tao madhutu."

Lamatua Yesus pamau ngèlu aae
(*Mateos 8:23-27, Markus 4:35-41*)

²² Ca lod'o, Yesus gale dhèu pajuu-paleha Na, aku Nèngu na, "Mai lati ka asa cabèka dano." Ka ra ca'e koha cue, hèia pakèd'i lasi. ²³ Ropa rèngu ètu talora dano, Yesus bhèj'i. Nèbhu boe cag'ag'a laa, ngèlu aae mai. Naha tèb'e koha, hèia èi maso sa d'ara, ka oe molo.

✧ **8:16** Mateos 5:15, Lukas 11:33 ✧ **8:17** Mateos 10:26, Lukas 12:2 ✧ **8:18** Mateos 25:29, Markus 4:25, Lukas 19:26

24 Ropa rèdhi sèmi èèna, hèia ana madhutu se parèi Nè, peka na, “Ama! Ama! Kèd'i ho tolong ku laa! Te èdhi madhe aa'i kèna!”

Ka Yesus kèd'i. Hèia Na kai ngèlu dènge naha, peka na, “Mau ka!” Kaca'a laa, ngèlu dènge naha mau dènge ka.

25 Hèia Na pasanèd'e ana-ana madhutu Na, aku Nèngu na, “Nga tao ka miu parcaya mèka Ja'a?”

Rèngu madha'u dènge malaa, ka ra pakarèi èci dènge èci, aku rèngu na, “Cee ka Yesus ne? Tasamia ka Nèngu bisa paredha ngèlu dènge naha, ka ra madhutu dad'èi Na?”

Lamatua Yesus babège eele nidhu nèti dhèu huj'u

(Mateos 8:28-34, Markus 5:1-20)

26 Nèbhu boe rèngu d'ai rai Garasa, ètu sebhe dano Galilea.* 27-29 Ètu era ne'e, dhèu èci dhu nèbhu ae le, nidhu ae pahuj'u ne. Dhèu ne dènge boe èmu, ka na pea ètu era ro'a dhèu madhe. Bèli-bèli èèna kako la'e-mai, dhu pake boe mèdha-papake. Te nidhu sèra loe boe paredha ne. Dhèu dhu èki le pèri-pèri hari dènge rate aa pakanau ne dènge kanau bèsi, te ngaa na lèku èta si. Ka nidhu se laka-seti ne ho la'e asa era dhu kaliu.

Ropa Yesus si puru nèti dedha koha, ka dhèu huj'u ne mai asa Yesus. Hèia na pa'oo-parodha. Ka na pabèbhe iisi, aa na patitu kètu urutuu ètu

* **8:26** Sasuri lii Yunani dhu be'a risi, peka na, 'Garasa'. Abhu kahèi sasuri cahag'e dhu suri na, 'Gadara'. Aa abhu kahèi dhu suri na, 'Gergesa'.

haga Yesus. Hèia Yesus paredha nidhu sèra, aku Nèngu na, “Ee, nidhu! Rai eele nèti dhèu ne'e!”

Hèia dhèu huj'u ne pa'oo, peka na, “Baku gagu ja'a! Te ja'a ke'a Èu ne Yesus, Ana nèti Ama Lamatua dhu Dedha Risi Eele! Èu baku paj'èra ja'a!”

³⁰ Ka Yesus karèi ne, “Ngara èu cee?”

Hèia nidhu se dhaa, aku rèngu na, “*Legion*, te ji'i se ae, sèmi sordad'u riho-riho.” Na lii sèmi èèna, lula nidhu se ae-ae dhu maso ètu d'ara ngi'u dhèu èèna.

³¹ Nidhu se loe boe pamako Yesus, sèna ka baku pua rèngu lasi asa d'ara Ro'a J'aj'èra, nuka era taha koasa bhabhelu-katub'a.

³² Te ngaa dhu padètu ètu èèna, hahi canau kateme dhu nyuu rai ètu sebhe ledhe. Ka nidhu se manèngi Yesus, peka na, “Pua la ji'i maso asa d'ara hahi sèi!” Hèia Yesus d'èi kahèi. ³³ Ka nidhu se kalua ka nèti d'ara dhèu mone ne, lasi maso asa hahi. Hahi se aa'i-aa'i ra huj'u, ka ra rai paj'ala puru nèti sebhe ledhe ne, hèia caroco asa d'ara dano. Aa cène, ka madhe aa'i-aa'i ra.

³⁴ Ropa rèdhi sèmi èèna, dhèu madhenge hahi se, rai lasi palème rae-rae ètu sèra, lolo aa'i-aa'i ngaa dhu j'aj'i. ³⁵ Ropa dhèu ètu rae se tadèngi lii lolo se, ka lasi ae-ae sèna ka neo rèdhi unu ra tatao dhu j'aj'i le. D'ai era èèna, rèngu ladhe, na, dhèu dhu nidhu tao èèna, madhèdi mau-mau padètu ètu haga Yesus. Nèngu pake le mèdha-papake, aa na huj'u heka. Ladhe rèdhi sèmi ne'e, ka aa'i-aa'i ra j'aj'i madha'u. ³⁶ Hèia dhèu-dhèu dhu ladhe rèdhi ngaa dhu j'aj'i ne, ra palolo dènge dhèu-dhèu dhu heka mai sèra, tasamia ka

dhèu huj'u ne èle nèti papèd'a na. ³⁷ Ka dhèu Garasa aa'i-aa'i ra manèngi Yesus ho tèke eele rai rèngu, te rèngu madha'u titu kèna.

Hèia Yesus si ca'e lasi asa dedha koha, sèna ka lèpa hari asa cabèka dano Galilea.

³⁸ Te ngaa dhèu deo na dhu nidhu tao, loe boe pamako Yesus, aku nèngu na, “Ama! Hud'i laa ja'a madhutu Ama kahè!”

Te ngaa Yesus dhaa ne, peka na, ³⁹ “Sèmi ne'e ku laa! Be'a risi èu lèpa ka asa a'ari èu. Lamu lolo aa'i dènge ra, na, Ama Lamatua tao le j'ara dhu be'a hia èu.”

Hèia dhèu ne kako palème d'ara kota ne, na palolo dènge dhèu aa'i-aa'i ra, peka na, Yesus ka dhu pa'èle nèngu.

Lamatua Yesus pamamuri hari ana bhèni nèti Yairus, aa pa'èle bhèni èci dhu lèke papèd'a bhèni (Mateus 9:18-26, Markus 5:21-43)

⁴⁰ Èle èena ka, Yesus si lasi hari dènge koha asa cabèka dano Galilea. Lod'o rèngu puru nèti dedha koha, dhèu ae dhu mate mema le Yesus. Dhèu se mai ae-ae ho soru Ne. ⁴¹⁻⁴² Ètu ne'e abhu ca dhèu, ngara na Yairus. Nèngu kapala èmu manèngi-mangaj'i ètu d'ara kota ne. Ana na dhoka ca dhèu di; ana bhèni, umur na canguru dua tèu. Ana bhèni ne dhu pèd'a aae, oe madhe. Ropa Yairus nèdhi Yesus mai, hèia la'e patitu kètu urutuu na ètu madha Yesus. Na manèngi ho Yesus dhuli èmu na, sèna ka puri-pa'èle ana na.

Dhaa nare ka, Yesus madhutu dènge ne asa èmu na. Aa dhèu ae madhutu rèngu. Ka rèngu paseti èci dènge èci.

⁴³ Abhu kahèi dhèu bhèni èci dhu kako dènge rèngu. Bhèni ne dhu lèke papèd'a dhèu bhèni dhu loe boe canguru dua tèu kèna. Doi-dhari dènge mèdha-panyau na èle aa'i le, ho b'ae dote-matarii. Te ngaa abhu boe dhu bisa puri-pa'èle ne. Papèd'a na asa na hoe.† ⁴⁴ Ka na ara padètu-dètu asa Yesus nèti kabodho. Hèia na gai lèke suu kodho Yesus. Ropa na gai lèke kodho Yesus ne, hèia papèd'a na èle dènge ka.

⁴⁵ Cag'ag'a laa, Yesus titu taha. Hèia Na karèi, peka na, “Cee ka dhu goi lèke Ja'a?”

Te ngaa abhu boe ca dhèu sa dhu mangaku. Ka Petrus b'ala, aku nèngu na, “Ama! Dhèu ae-ae ka dhu tao paseti aa patule-pajuku nèti kabodho. Sèmi ne'e ne, te'a na cee ka dhu goi lèke Ama!”

⁴⁶ Te ngaa Yesus peka dènge ne, “Aad'o! Deo na Ja'a rasa abhu koasa dhu kalua nèti ngi'u Ja'a. De Ja'a ke'a, na, ca dhèu dhu sangaja gai Ja'a.”

⁴⁷ Ropa bhèni ne ne'a, na, nèngu bisa boe pasili, hèia na madha'u titu kèna. Isi na rèbha-rèbha, ka la'e patitu kètu urutuu ètu madha Yesus. Hèia na lolo mi dhèu ae sèra, nga tao ka nèngu gai Yesus. Aa na lolo kahèi, na, ropa nèngu gai lèke Yesus, nèngu èle dènge nèti papèd'a na.

⁴⁸ Hèia Yesus lii dènge ne, peka na, “Ana hèni! Èu èle nèti papèd'a, lula èu percaya Ja'a. Lèpa ka dènge mera-milu!”

⁴⁹ Lod'o Yesus padhai lii era dènge bhèni ne, ca dhèu nèti Yairus mai peka dènge ne, “Ama, ee!

† **8:43** Ètu sasuri lii Yunani, cahag'e dhu suri boe, “Doi-dhari dènge mèdha-panyau na èle aa'i le ho b'ae dote-matarii.”

Ana ama aad'o heka. Na madhe le, de paj'èra ia ka Ama Mese.”

⁵⁰ Te ngaa ropa Yesus tadèngi nare lii peka dhèu èèna, hèia Yesus lii dènge Yairus, “Mau-mau! Baku madha'u! Percaya mi Ama Lamatua di. Nèngu ka dhu hia mamuri mi ana èu.”

⁵¹⁻⁵³ Ropa rèngu d'ai èmu Yairus, dhèu ae le. Ra tangi dènge d'ara pèd'a. Ka Yesus kai si, peka na, “Ae eele ka tangi laa! Ana ne madhe boe. Dhoka na bhèj'i di!”

Te ngaa dhèu se pahae boe, ra mari pakapengo hèb'a, te rèngu rèdhi unu ra ana ne ma'ète a'ae. Hèia Yesus manèngi sèna ka ina-ama nèti ana bhèni ne, Petrus, Yohanis dènge Yakobis maso lasi palere-lere dènge Ne. Dhèu leo sèra, Na hia si mate ètu li'u.

⁵⁴ Rare d'ara, ka Yesus kèpe ai ana ne, hèia Na paroa peka na, “Ana! Kèd'i ka!” ⁵⁵ Cag'ag'a laa, ana ne mamuri hari, ka na kèd'i titu. Hèia Yesus lii dènge ina ana bhèni ne, na, “Hia ana ne na'a!”

⁵⁶ Ina-ama ana ne malaa-maloha. Te ngaa Yesus pasanèd'e si, baku palolo dènge dhèu, ngaa dhu j'aj'i ne.

9

Lamatua Yesus pua ana madhutu Na dhèu canguru dua sèra pakako sasab'a Na

(Mateos 10:5-15, Markus 6:7-13)

¹ Ca lod'o, Yesus pakaboko nare ana madhutu Na, dhèu canguru dua sèra. Ka Na hia si koasa, ho babège eele nidhu, aa puri-pa'èle dhèu nèti rupa-rupa èi papèd'a. ² Na pua si lasi lole j'ara-j'ara paredha Ama Lamatua, aa puri-pa'èle

papèd'a dhèu ètu mia-mia. ³ Te ngaa Na peka dènge si, aku Nèngu na, “Sanèd'e paie-iiè! Baku mèti kahèi ngaa-ngaa ètu j'ara. Kako dhoka dènge kodho ètu ua di. Baku mèti kodho silu. Baku mèti kahèi tatea, tas, gee j'ara, do doi-dhari! ⁴ Ladhe d'ai ka d'ara rae èci, abhu dhèu dhu soru miu, na lami pea dènge ne. Mage mi hag'e-hag'e èmu kahèi. Pea taruu ètu d'ara èmu èèna, toke miu pakèd'i, tèke eele rae èèna. ⁵ Ladhe miu maso asa d'ara rae èci, hèia dhèu-dhèu ètu sèra ro'o boe sèmi miu, aa ro'o boe nanene lii padhai miu, na, pakèd'i tèke eele rae èèna. Lod'o miu tèke eele rae èèna, tao madhutu ad'a ho caro eele ahu nèti haga miu. Aa mi peka dènge ra, 'Miu se ladhe mo'o boe nanene lii ji'i, pe miu sèmi mere pala mi!'”[☆]

⁶ Èle ka, ana madhutu se lasi ka asa rae-rae. Ra lole dènge dhèu-dhèu Lii Lolo Be'a Ama Lamatua. Aa puri-pa'èle kahèi dhèu nèti papèd'a ètu mia-mia.

*Dhèu aae Herodes bingu lula Yesus
(Mateos 14:1-12, Markus 6:14-29)*

⁷ Ca tèka, rupa-rupa lii lolo lula-nèti Yesus ne d'ai le dhèu aae Herodes Antipas.* Ropa na tadèngi lii lolo se, hèia na bingu, lula dhèu cahag'e peka na, “Yesus ne, nuka Yohanis tuka sarani, dhu mamuri hari le.” ⁸ Aa cahag'e hari peka na, “Nèngu ne, baki Elia dhu mamuri hari.”

[☆] **9:5** Lukas 10:4-11, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 13:51

* **9:7** Herodes Antipas ne, ana nèti Herodes Kapai. Herodes Kapai èèna ka pua pamadhe ana iiki-ana iiki ètu Betlehem lèke dènge lod'o rara iisi Lamatua Yesus. Ladhe ètu Mateos 2:16-18.

Abhu dhu leo hari, peka na, “Nèngu ne, ca dhèu nèti dhèu rèti lii padhai Lamatua dhu uru-uru sèra.”☆

⁹ Te ngaa Herodes sanèd'e era, peka na, “Ca hari ni, ja'a pua le poro pama'ète kètu Yohanis. De na mamuri hari, do? Aa ca dhèu ne, cee hari?” Ka na tenge j'ara, sèna ka patoo madha dènge Yesus.

Lamatua Yesus panga'a lèmi riho dhèu

(Mateos 14:13-21, Markus 6:30-44, Yohanis 6:1-14)

¹⁰ Ca lod'o, ana madhutu dhu Yesus pua sèra, lèpa mai pa'èci hari dènge Ne. Ra lolo dènge Ne aa'i-aa'i dhu rèngu tao. Ka Yesus si kako mesa-mesa ra asa era èci, dhu padètu dènge rae Betsaida, ho ra ae ètu èna. ¹¹ Te ngaa dhèu ae dhu re'a rare, na, Yesus si neo lasi sa mia, ka ra paki'u re limuri. Yesus sèmi si, hèia Na pa'èle dhèu pèd'a aa'i-aa'i, aa Na peka-padhai dènge ra, j'ara-j'ara Ama Lamatua nèd'u paredha.

¹² Ropa d'ai lod'o nihia, ka canguru dua ana madhutu Yesus sèra, peka dènge Ne, “Be'a risi Ama pua dhèu se'e lasi asa rae-rae dhu padètu dènge era ne'e, sèna ka ra tenge nganga'a unu ra. Aa hud'i laa ra lasi tenge era ho j'unu taha. Te era dhu kaj'èu nèti rae sèmi ne'e, tasamia ka rèngu bisa abhu ra'a-rinu?”

¹³⁻¹⁴ Te ngaa Yesus b'ala si, peka na, “Sèmi ne'e! Miu ka dhu panga'a si!”

Hèia ana madhutu se dhaa, peka na, “Ira ii! Ama, ee! Tasamia bisa sèmi èna? Dhèu se risi

☆ **9:8** Mateos 16:14, Markus 8:28, Lukas 9:19

nèti lèmi riho dhèu! Èèna dhèu mone di, ige mèka bhèni dènge ana niki! Ètu d'ara adhe-aa ji'i, abhu dhoka roti lèmi bua, dènge i'a dua ngi'u di. Ladhe Ama neo sèna ka ji'i panga'e dhèu se'e, tasa mera mia ho ji'i hèli nganga'a ae-ae hia ra?"[☆]

Ka Yesus dhaa, "Pakaboko si madhèdi lèmi nguru-lèmi nguru dhèu, ca kaboko."

¹⁵ Hèia lasi tao sèmi èèna. ¹⁶ Ropa dhèu se madhèdi, ka Yesus nare roti lèmi bua dènge i'a dua ngi'u sèra. Ka Na tangara sa dedha, ho Na manèngi makasi. Èle ka Yesus pamae roti dènge i'a sèra. Hèia Na j'ole sa ana-ana madhutu Na, ho papala mi dhèu-dhèu sèra. ¹⁷ Dhèu aa'i-aa'i se ra'a toke bècu. Ka nganga'a dhu risi sèra, kaboko rare pènu canguru dua soe.

Petrus mulai ne'a mèu, na, Lamatua Yesus, nuka Kristus

(Mateos 16:13-19, Markus 8:27-29)

¹⁸ Ca tèka, Yesus la'e mesa Na ho sabaj'a ètu era èci. Hèia ana madhutu Na mai ka pa'èci dènge Ne. Sabaj'a nare, ka Yesus karèi si, aku Nèngu na, "Miu tadèngi-tadèngi dhèu palolo na Ja'a ne, cee?"

¹⁹ Hèia ra dhaa, "Cahag'e peka na, Yohanis tuka sarani. Aa cahag'e peka na, baki Elia. Ladhe aad'o, na, ca dhèu nèti dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua uru-uru sèra dhu mamuri hari."[☆]

²⁰ Hèia Yesus karèi hari si, peka na, "Madhutu a'abhu miu, na, Ja'a ne, cee?"

[☆] **9:13-14** Mateos 14:21 [☆] **9:19** Mateos 14:1-2, Markus 6:14-15, Lukas 9:7-8

Ka Petrus dhaa, “Ama ne, Kristus, nuka Dhèu dhu Ama Lamatua paj'uj'u karèi nèti uru ka!”[☆]

²¹ Èle ka Yesus kai si, sèna ka baku ale dènge dhèu èci sa, peka na, Nèngu na, Kristus.

Lamatua Yesus peka j'ara mamadhe, dènge mamuri hari Na

(Mateos 16:21-28, Markus 8:31—9:1)

²² Ka Yesus tuhu hari lii padhai Na, aku Nèngu na, “Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Ja'a hud'i pasae ku rupa-rupa j'aj'èra dhu bia. Bèli-camèd'a dhèu heka ad'a Yahudi, kètu agama Yahudi dènge mese agama sèra, ro'o boe sèmi, ladhe peka, na, Ja'a ne Kristus. Aa èèna na, ra pamadhe Ja'a. Mema tare'a-re'a Ja'a madhe, te ngaa asa camèd'a èèna, Ja'a mamuri hari!”[†]

²³ Èle ka Na peka dènge dhèu ae se, aku Nèngu na, “Dhèu dhu neo madhutu Ja'a, nèngu hud'i madhutu dènge d'ara kateme ètu lod'o bèli-lod'o bèli. Nèngu hud'i core eele ku dad'èi d'ara na. Nèngu hud'i madhutu taruu, masi ka dhèu neo pamadhe ne, nuka sèmi dhèu pasae aj'u palolo-palèbha na, ho la'e asa era ra pamadhe ne.[☆] ²⁴ Te dhèu dhu sadia madhe lula madhutu Ja'a, bèli-camèd'a nèngu unu mamuri taa-taa dènge Ama Lamatua. Te ngaa dhèu dhu neo dhoka mamuri

[☆] **9:20** Yohanis 6:68-69 [†] **9:22** Lii Yunani ladhe ra ige lod'o, nuka: deo ne'e ne, lod'o ka èci (1); bèli = lod'o ka dua (2); camèd'a = lod'o ka tèlu (3). De mamadhe Lamatua Yesus ra ige lèke lod'o ka èci (nuka Jumat Agung), aa lod'o Na mamuri hari nèti mamadhe Na lèke lod'o ka tèlu, nuka camèd'a (Migu Paska).

[☆] **9:23** Mateos 10:38, Lukas 14:27

hia ngi'u aae na, bèli-camèd'a nèngu pakaj'èu-j'èu nèti Lamatua. ✧ ²⁵ Ladhe dhèu unu aa'i ngaa-ngaa ètu rai-haha ne, te ngaa Ama Lamatua tule eele ne, a'oto na ngaa? ²⁶ Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. De dhèu dhu makae madhutu Ja'a, aa makae sèmi lii aj'a Ja'a, Ja'a kahèi makae mangaku nèngu ètu madha Ama Lamatua, lod'o Ja'a lèpa mai nèti sorga. Te bèli-camèd'a Ja'a puru mai dènge dadedha Ama Ku, palere-lere dènge ana-ana pajuu Na nèti sorga. ²⁷ Ja'a peka patare'a dènge miu. Abhu pèri-pèri nèti miu ètu se'e se, bèli-camèd'a ladhe rèdhi unu ra Lamatua nèd'u paredha, heka ra madhe kèna."

*Rupa Yesus ub'a eele ètu kolo ledhe
(Mateos 17:1-8, Markus 9:2-8)*

²⁸ Èle aru lod'o, ka Yesus nèti Petrus, Yohanis dènge Yakobis, lasi ca'e asa ledhe èci, ho neo sabaj'a. ²⁹ Dhu Na sabaj'a era, rèhu Na j'aj'i leko-leo, aa mèdha-papake Na pudhi lao-lao.

³⁰ Cag'ag'a laa, dhèu dua cèu mai. Dhèu se, nuka baki Musa dènge baki Elia. Ka ra padhai lii dènge Yesus. ³¹ Dua ra ladhe na le'e-le'e hèti-hèti. Tèlu ra padhue-padhai lula-nèti mamadhe Yesus bèli-camèd'a ètu Yerusalem.

³² Lod'o èèna, Petrus dènge angalai na dhèu dua sèra musi madha sakaa titu kèna, ka ra bhèj'i luu. Ropa ra kabèdhi, hèia rèdhi Yesus titu dènge dhèu dua. Aa rèdhi Yesus dhu kaha'a kahèi.

³³ Ropa Musa dènge Elia neo lèpa, Petrus bingu, ne'a heka tao tasamia. Ka na padhai lii

✧ **9:24** Mateos 10:39, Lukas 17:33, Yohanis 12:25

leli, na peka na, “Ama! Ji'i ètu ne'e, be'a d'ai seli! De hua iia ji'i tao paleo tèlu bua. Cue hia Ama, cue hia baki Musa, aa cue hari hia baki Elia.” ³⁴ Te ngaa ropa Petrus padhai lii era, ra'i-liru puru mai, ka saguru rare rèngu. Hèia Petrus si madha'u bia. ³⁵ Ka ra tadèngi lii nèti d'ara ra'i-liru èèna, peka na,

“Ne'e ne, Ana Ja'a dhu Ja'a hag'e kore le!

Ladhe Na padhai lii, nanene Ne paie-iie!”[☆]

³⁶ Ropa lii na èle, Petrus si ladhe rèdhi dhoka Yesus mesa-mesa na. Rèngu tèlu ra, peka boe dènge dhèu èci sa, ngaa dhu rèngu rèdhi le. D'ai nèbhu ku, heka ra palolo dènge dhèu leo kèna.

Lamatua Yesus puri-pa'èle ana èci dhu nidhu bhelu tao ne

(Mateos 17:14-18, Markus 9:14-27)

³⁷ Asa bèli èèna, lod'o Yesus dènge Petrus si puru mai nèti ledhe, dhèu ae mai paraga dènge Yesus. ³⁸ Ka dhèu èci rodhe Ne, peka na, “Ama Mese! Ladhe ku ana mone ja'a ca dhèu ne laa! ³⁹ Te abhu nidhu dhu loe boe kèpe ne, ka na pakèce sahèka, aa nyanyoko ne, toke hèb'a na horo karaka. Nidhu ne loe boe dhadhedhe ana ne, aa d'èi boe hia ana ne ae nare ciki sa. ⁴⁰ Ja'a manèngi le kahèi ana madhutu Ama se ho ra babège eele nidhu ne, te ngaa tao rare boe!”

⁴¹ Ka Yesus jèke si, peka na, “Eeh! Miu se parcaya boe, na, Lamatua bisa pa'èle dhèu nèti papèd'a ra. Miu mema dhèu dhu me'a boe mamuri madhutu j'ara mola! De Ja'a hud'i tatae hari miu toke pèri lod'o?”

[☆] **9:35** 2 Petrus 1:17-18, Yesaya 42:1, Mateos 3:17, 12:18, Markus 1:11, Lukas 3:22

Hèia Na peka dènge ama ana ne, “Mèti ana mu sa ne'e mai!”

⁴² Ropa pakako rèti ana ne asa Yesus, hèia nidhu hake pabèbhe, aa rarumu ne. Te ngaa Yesus paredha nidhu ho kalua tèke eele ana ne, hèia na èle dènge. Ka Yesus hia ana ne asa ama na la'e. ^{43a} Dhèu-dhèu ètu sèra dhu ladhe rèdhi koasa Yesus, aa'i-aa'i ra malaa-maloha.

*Lamatua Yesus peka hari j'ara mamadhe Na
(Mateos 17:22-23, Markus 9:30-32)*

^{43b} Ropa dhèu se padhue era tadha malaa dhu Yesus tao, Nèngu lii dènge ana madhutu Na, aku Nèngu na, ⁴⁴ “Miu patadhe paie lii padhai Ja'a ne! Nèbhu boe dhèu neo pahie Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne. Ka ra soro Ja'a asa d'ara adhe-aa'i dhèu leo.” ⁴⁵ Te ngaa ana madhutu Na se bingu. Masi ka rèngu dhane rare boe sasoa na, te ngaa ra madha'u karèi Ne, sasoa na ngaa.

*Cee ka dhu j'aj'i dhèu re madha
(Mateos 18:1-5, Markus 9:33-37)*

⁴⁶ Ca lod'o, ana madhutu Yesus pasisu lula-nèti rèngu se, cee ka dhu bèli-camèd'a j'aj'i dhèu re madha. ✧ ⁴⁷ Te ngaa Yesus ne'a ngaa dhu rèngu pasisu. Ka Na paroa nare ana iiki ca dhèu, hèia Na patitu ètu karasa Na. ⁴⁸ Ka Yesus peka dènge ra, “Nanene paie! Dhèu dhu madhutu Ja'a, ho na ladhe-leru dhèu haha, dhu sama sèmi ana iiki ne, sasoa na nèngu ladhe-leru Ja'a kahèi. Aa na ladhe-leru kahèi Ama Ku ètu sorga dhu pua Ja'a mai asa rai-haha ne. Abhu dhèu ae dhu pusi-pahae boe dhèu sèmi se'e se. Dhèu se'e, nuka:

✧ 9:46 Lukas 22:24

dhu unu aad'o, dhu susa, dhu laku-laku boe, dhu kalua aapa, aa dènge dhèu haha. De dhèu dhu d'èi lalau-lalo'o dhèu sèmi se'e se, madhutu Ama Lamatua, nèngu ka dhu dhèu re madha.”✠

Dhèu cee dhu lab'a boe èdhi, nèngu èèna angalai èdhi
(Markus 9:38-40)

⁴⁹ Hèia Yohanis peka dènge Yesus, aku nèngu na, “Ama! Ca lod'o ji'i ngèdhi ca dhèu babège eele nidhu, dènge ale kolongara Ama. Ka ji'i kai ne, sèna ka na ale ia ka ngara Ama, lula nèngu ne dhèu èdhi boe.”

⁵⁰ Te ngaa Yesus dhaa, peka na, “Baku! Te dhèu dhu lab'a boe èdhi, nèngu èèna angalai èdhi.”

Dhèu ca rae ètu Samaria ro'o boe sèmi rare Lamatua Yesus

⁵¹ Yesus ne'a le lod'o Na ca'e asa sorga dètu le. Ka Na pama'ète nare, ho la'e asa kota Yerusalem. ⁵² Na pua dhèu lasi uuru, sèna ka ra lalau nganga'a-nganginu. Ka dhèu lasi uuru se, maso lasi asa d'ara rae cue ètu propensi Samaria, ho lalau mema era rèngu manubha. ⁵³ Te ngaa dhèu ètu Samaria se, ro'o boe sèmi rare Yesus si, lula Nèngu neo la'e sogo-tagu Ama Lamatua ètu kota Yerusalem.‡ ⁵⁴ Ropa Yakobis dènge Yohanis tadèngi lii ne'e, ka ra pamako Yesus, aku rèngu na, “Ama! Tasamia na ti manèngi Ama Lamatua

✠ **9:48** Mateos 10:40, Lukas 10:16, Yohanis 13:20 ‡ **9:53** Era dhèu Samaria sogo-tagu mi Ama Lamatua ètu ledhe Gerasim, ètu rai rèngu. Rèngu se nèbhu le dhu tao lii langu dènge dhèu Yahudi dhu mangaj'i mi Ama Lamatua ètu kota Yerusalem.

papuru ai mai nèti dedha-liru, ho tunu pakèpu si?" ✧

⁵⁵ Te ngaa Yesus ladhe asa dua ra, hèia Na kai si, peka na, "Baku pangee sèmi èèna." ⁵⁶ Èle èèna ka, lasi hari asa rae leo.

*J'ara-j'ara madhutu Lamatua Yesus
(Mateos 8:19-22)*

⁵⁷ Ropa rèngu kako era, dhèu èci lii dènge Yesus, peka na, "Ama! Ama neo asa mia èèna ka, ja'a neo madhutu Ama taruu!"

⁵⁸ Hèia Yesus b'ala, peka na, "Be'a kahèi! Te ngaa pangee ku laa. Dhèu aa'i-aa'i dènge era pea-palu'u. Sèmi èèna kahèi dènge badha-manu. Busa hui lèpa la'e asa d'ara ro'a na. Manu-bhui lasi asa d'ara rəd'a ra. Te ngaa Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a, dènge boe era pea-palu'u ho pasoru iisi Ja'a ne. Era lalaka kètu, aad'o kahèi."

⁵⁹ Ca tèka, Yesus paroa dhèu leo ca dhèu, ka Na peka, "Mai madhutu Ja'a, ho j'aj'i dhèu Ja'a."

Ka dhèu ne dhaa, aku nèngu na, "Be'a kahèi, do! Te ngaa sèmi ne'e, Ama. Hud'i ja'a lèpa ku ladhe-leru ina-ama ja'a. Ladhe padhane kore ama ku, heka ja'a madhutu kèna."

⁶⁰ Te ngaa Yesus peka dènge ne, "Sèmi ne'e! Hud'i laa dhèu dhu parcaya boe Lamatua, uri dhèu rèngu dhu madhe. Te ngaa miu dhu lèka Lamatua, sasab'a miu lami peka-padhai j'ara-j'ara paredha Ama Lamatua."

⁶¹ Abhu dhèu leo dhu peka na, "Be'a kahèi. Ja'a neo madhutu Ama taruu. Te ngaa hud'i ja'a

✧ **9:54** 2 Dhèu Aae sèra 1:9-16

laku palangu ku lii dènge a'ari ja'a, heka ja'a mai madhutu Ama."✠

⁶² Te ngaa Yesus lii dènge ne, "Sèmi ne'e. Ladhe dhèu neo pare rai, te ngaa tao hari ngaa-ngaa dhu leo, toke bhèlu sèle, tatu oka na j'aj'i boe. Sèmi èèna kahèi dènge dhèu dhu pama'ète nare le neo madhutu Ja'a, te ngaa pangee taruu mamuri na lod'o dhu uru sèra. Dhèu sèmi èèna gaguna na aad'o j'aj'i dhèu sab'a ètu d'ara paredha Ama Lamatua."

10

Lamatua Yesus pua ana madhutu Na, pidhu nguru dua dhèu

¹ Èle èèna, Yesus hag'e nare ana madhutu Na dhu leo, pidhu nguru dua dhèu.* Ka Na hag'e si, dua-dua dhèu, sèna ka lasi uuru asa era-era dhu Nèngu neo la'e. ² Hèia Na pua si, aku Nèngu na, "Abhu dhèu ae dhu nuka sèmi are dhu karara le. Ka lamatua oka pua dhèu sab'a na lasi g'ètu are se. De miu hud'i sabaj'a, sèna ka Ama Lamatua hia tabha dhèu-dhèu sab'a Na, ho oru rare dhèu-dhèu dhu neo madhutu Ja'a. Lula dhèu dhu neo madhutu Ja'a, ae. Te ngaa dhèu sab'a dhoka ciki oo'e di.✠

³ De lami ka! Ja'a pua miu lami asa dhèu ae. Te ngaa sanèd'e sèmi ne'e. Miu èci èèna ka dènge ana kahib'i-kalèbho dhu lami asa talora aae busa hui dhu bhèlu.✠

✠ **9:61** 1 Dhèu Aae sèra 19:20 * **10:1** Sasuri lii Yunani cahag'e suri, na, 'ana madhutu 72 dhèu'. Dhu leo hari suri, na, 'ana madhutu 70 dhèu'. Madhutu terjemahan dhu hui, ae dhu pili '72 dhèu'. ✠ **10:2** Mateos 9:37-38 ✠ **10:3** Mateos 10:16

4 Miu baku mèti doi-dhari, tas tao mèdha-papake, do salapa dhu risi ètu d'ara kakako miu. Mage core eele ai lod'o dènge padhai lii iia d'ara dènge dhèu ètu talora j'ara.

5-8 Ladhe miu maso asa d'ara rae èci, miu baku pidha-pidha era pea. Ladhe dhèu sèmi rare miu dènge be'a ètu d'ara èmu cue, pea dhoka ètu èèna toke miu pakèd'i tèke eele rae èèna. Ladhe miu maso asa èmu cue, miu hud'i manèngi sèna ka Ama Lamatua hia berkat mi dhèu isi èmu èèna. Ladhe lamatua èmu ètu sèra sèmi nare miu dènge be'a, tatu Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na mi isi èmu èèna. Te ngaa ladhe ro'o boe sèmi miu, na, hud'i laa Lamatua pad'elo d'ara hua iia Na hia miu mesa mi. Ladhe miu maso asa èmu cue, do, asa rae èci, ra hia miu nganga'a, mi'a-minu laa dènge karej'e. Te ra hia èèna pamèci dènge èi kabhèsu miu dhu hae. ✧ 9 Puri-pa'èle dhèu rèngu dhu pèd'a. Aa peka-padhai dènge dhèu sèra, na, 'Paredha Ama Lamatua ètu katanga madha miu le!'

10 Te ngaa abhu kahèi rae dhu dhèu ra ro'o boe sèmi rare miu. Ladhe ra tao miu sèmi èèna, na, lami titu asa j'ara-j'ara ètu d'ara rae èèna, mi lii dènge ra, peka na, 11 'Nanene paie! Miu dhèu dhu ètu d'ara rae ne. Ji'i mai le ngèti Lii Lolo Be'a Lamatua hia miu, te ngaa miu pusi-pahae boe. De ji'i caro eele ahu rae ne'e nèti haga ji'i, ho j'aj'i mi tadha dhu peka na, pe bèli-camèd'a sèmi mere pala mi! Te ngaa sanèd'e paie-iie! Paredha Ama Lamatua ètu katanga madha miu le.' ✧

✧ **10:5-8** 1 Korintus 9:14, 1 Timotius 5:18 ✧ **10:11** Mateos 10:7-14, Markus 6:8-11, Lukas 9:3-5, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 13:51

12 Miu me'a, sina ma, bhabhelu dhèu kota Sodom? Ja'a pasanèd'e miu! Bèli-camèd'a, d'ai lod'o èle rai-haha ne, Ama Lamatua huku dhèu-dhèu dhu ro'o boe sèmi rare miu, bia risi nèti dhèu Sodom!"☆

*Dhèu dhu ro'o boe sèmi rare Lamatua Yesus
(Mateos 11:20-24)*

13 Ka Yesus tuhu hari lii padhai Na, aku Nèngu na, "Mate unu miu dhu pea ètu rae Korasin† dènge miu ètu rae Betsaida! Miu dui mere j'aj'èra! Ja'a tao tadha-tadha malaa ètu katanga madha miu, te ngaa miu mo'o boe parcaya Lamatua. Ngaa hari miu dhèu Yahudi dhu peka na, miu tadhe Ne. Ladhe sèmi tadha-tadha malaa se, dhu Ja'a tao ètu rae miu, lèke ètu kota Tirus dènge kota Sidon, tatu nèbhu nare sange ne'e dhèu sèra ele-ho'a le, aa ra tèke eele sasala-sasigo ra, ho mai madhutu Lamatua. Aa rèngu tatu pake le mèdha sasusa, dènge tao ahu ètu kètu ra j'aj'i mi tadha dhu peka na, rèngu manyasa nèti sasala-sasigo ra. Te ngaa dhèu Tirus dènge dhèu Sidon sèra, dhèu Yahudi boe. De ra peka boe, na, rèngu dhèu dhu tadhe Lamatua.☆ 14 Tare'a! Miu ladhe ku laa! Bèli-camèd'a d'ai lod'o Lamatua pama'ète lii langu dhèu aa'i-aa'i, hahuku nèti Lamatua mi dhèu Tirus dènge dhèu Sidon samaa risi nèti hahuku miu.

☆ **10:12** Lii Lolo dhu Uru Tèka 19:24-28, Mateos 10:15, 11:24

† **10:13** Suri madhutu lii Idhonesia, 'Khorazim'. Lii uuru nèti lii Yunani dhu suri tèke, Χοραζίν 'Choradzin'. ☆ **10:13** Yesaya 23:1-18, Yeskial 26:1—28:26, Yoel 3:4-8, Amos 1:9-10, Sakaria 9:2-4

15 Mata unu miu, kabarai Kapernaum! Miu baku pangee, na, bèli-camèd'a Lamatua nedhe miu pamaso asa d'ara sorga. Aad'o! Mola-mèu èi! Èèna na Lamatua pèci miu asa d'ara naraka lami!✠

16 Sanèd'e pabe'a-be'a. Dhèu dhu nanene lii miu, nuka sèmi rèngu nanene Ja'a. Aa dhèu dhu pusi boe nanene miu, èci èèna ka ra pahae boe Ja'a. Aa dhèu dhu ro'o boe nanene Ja'a, èci èèna ka dènge rèngu dhu pusi-pahae boe Ama Lamatua, dhu pua Ja'a mai asa rai-haha ne."✠

Ana madhutu Yesus dhèu pidhu nguru dua sèra lèpa hari

17 Ropa ana madhutu pidhu nguru dua sèra lèpa hari mai,‡ d'ara ra karej'e bia. Ka ra lole dènge Yesus, aku rèngu na, "Ira ii! Kakako ji'i ne, be'a bia! Ropa ji'i pake kolongara Ama ho babège eele nidhu, na, nidhu sèra nanene lii ji'i, hèia ra rai bhalèta."

18 Te ngaa Yesus b'ala si, peka na, "Mema tare'a! Lod'o miu tao sèra sa, Ja'a ladhe kèdhi Ama Lamatua pèci eele nidhu dènge dhèu aae ra nèti dedha-liru nèi, nuka sèmi bela dhu kaha'a nèti haa, nèti dhimu! 19 Sanèd'e! Dhèu aae nidhu èèna, musu èdhi. Aa nèngu dènge koasa kahèi. Te ngaa Ja'a pangèd'u le miu koasa, ho palaho koasa na. Ladhe miu j'èli lèke kaisao, do karaka rai, miu ngaa-ngaa tao boe. Ngaa

✠ **10:15** Yesaya 14:13-15 ✠ **10:16** Mateos 10:40, Markus 9:37, Lukas 9:48, Yohanis 13:20 ‡ **10:17** Sasuri lii Yunani suri na, 'ana madhutu 72 dhèu'. Cahag'e hari peka na, 'ana madhutu 70 dhèu'. Nèti terjemahan dhu hiu, ae ka dhu suri, '72 dhèu'.

èci sa bisa boe paj'èra miu. ☆ 20 Miu karej'e lula nidhu nanene miu. Be'a kahèi, te ngaa sèra sa ana iiki era! Dhu be'a risi, d'ara miu karej'e, lula Lamatua suri nare le ngara miu, j'aj'i ana kabarai Na ètu sorga."

*D'ara Lamatua Yesus karej'e-karae
(Mateos 11:25-27, 13:16-17)*

²¹ Lod'o èèna, Roh Lamatua dhu Mola-Mèci tao d'ara Yesus karej'e-karae. Hèia Na koa-kio Ama Lamatua, peka na, "Ama dhu j'aj'i Lamatua ètu dedha-liru dènge rai-haha. Ja'a manèngi makasi ae-ae, lula Ama pa'abhe j'ara-j'ara se'e nèti dhèu dhu tao iisi d'èlu-mèu dènge dhèu lela dedha. Te ngaa Ama bhoke patalele aa'i-aa'i se hia mi ana iiki-ana iiki dènge dhèu-dhèu dhu pahaha iisi. Tare'a Ama! Lula èèna ka dhu pakarej'e d'ara Ama!"

²² Hèia Yesus peka dènge dhèu ae sèra, aku Nèngu na, "Nanene paie! Ama Ku ètu sorga pangèd'u aa'i le koasa mi Ja'a. Dhu tadhe mèu, Ja'a ne cee, dhoka Ama di. Aa dhu tadhe mèu, Ama èèna cee, dhoka Ana nèti Ama di, nuka Ja'a ne. Aa Ja'a hag'e kore dhèu leo, sèna ka nori si, ho ra tadhe mèu Nèngu kahèi." ☆

²³ Ka Yesus kabib'a asa ana madhutu Na, hèia Na peka dènge rèngu mesa ra, aku Nèngu na, "Miu se oto titu kèna, lula mèdhi le koasa Lamatua. ²⁴ Dhèu aae-dhèu aae dènge dhèu rèti lii padhai Lamatua uru-uru sèra, d'èi titu kèna neo rèdhi ngaa dhu miu limuri ne mèdhi, te ngaa rèdhi boe. Rèngu d'èi kahèi neo tadèngi ngaa

dhu miu nanene ne, te ngaa ra tadèngi rèdhi boe.”

Dhèu Samaria dhu d'ara hualaa

²⁵ Ca tèka, ca dhèu d'èlu-mèu atora agama Yahudi, titu ho neo sèku pamanahu Yesus. Na karèi peka na, “Ama Mese! Mu peka ku laa! Ja'a ad'u j'ara sèmi ngaa, sèna ka ja'a mamuri taa-taa dènge Ama Lamatua ètu sorga?”

²⁶ Ka Yesus b'ala ne, aku Nèngu na, “Musa suri tasamia lula-nèti j'ara ne'e ne? Aa madhutu mame'a èu, tasamia?”

²⁷ Hèia dhèu ne dhaa peka na, “Na suri sèmi ne'e ka:

‘Èu hud'i sue ku Ama Lamatua, *risi* nèti ngaa-ngaa aa'i-aa'i ra.

Nèti èèna ka, d'ara èu hud'i d'èi Nèngu titu kèna,
sab'a pa'èra ho madhutu dad'èi Na,
aa tadhe mèu Ne.’

Dhu suri kahèi, peka na, ‘Èu hud'i sue ku dhèu èu, sama sèmi èu sue ngi'u èu mesa mu.’”[✠]

²⁸ Hèia Yesus b'ala ne, “Dhu lèke kèna! Ladhe èu tao madhutu sèmi sèra, na, èu mamuri taa-taa dènge Ama Lamatua.”[✠]

²⁹ Te ngaa dhèu ne, tao iisi na sèmi dhèu mola sa. Ka na karèi hari Yesus, aku nèngu na, “Te ngaa, ‘dhèu ja'a’ èèna, ka cee?”

³⁰ Hèia Yesus b'ala ne, peka na, “Sèmi ne'e. Ja'a neo lolo dènge èu lii pakasame èci. Pe èu

[✠] **10:27** Aтора nèti Ama-ama Agama 19:18, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 6:5 [✠] **10:28** Mateos 22:35-40, Markus 12:28-34, Aтора nèti Ama-ama Agama 18:5

mesa mu ka dhu peka, na, mia ka dhu tare'a-re'a 'dhèu èu'. Lii pakasame ne, sèmi ne'e ka: ca lod'o, abhu dhèu Yahudi ca dhèu pakèd'i nèti kota Yerusalem, puru la'e asa kota Jeriko. Te ngaa ropa d'ai talora j'ara, cag'ag'a laa parapo mai game paroe ne. Ra game, aa paramè rare aa'i doi-dhari dènge mèdha-papake dhèu ne. Ka parapo se core ne asa sebhe j'ara la'e, aa ra rai tèke eele ne. Dhèu ne, oe madhe.

³¹ Te ngaa nèbhu boe, ka ama agama Yahudi ca dhèu puru mai re j'ara èèna. Te ngaa ropa na ladhe nèdhi dhèu ne dhu diu raa, aa dhu tarenga ètu sebhe j'ara, ama agama ne titu boe sa hèi, ho uri dhèu ne. Na kako paseli eele dhèu ne'e, la'e asa cabèka j'ara, ka na taruu. ³² Nèbhu boe ka dhèu leo hari èci kako re èèna. Nèngu ne nèti suku Lewi dhu tema sab'a ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i Ama Lamatua. Ropa nèdhi dhèu ne dhu baa-baa ètu sebhe j'ara, hèia la'e padètu-dètu ho ladhe, te ngaa na bara boe ne kahèi. Na sigo eele j'ara, ka la'e taruu.

³³⁻³⁴ Nèbhu boe ka, dhèu èci nèti rai Samaria mai re j'ara èèna dènge badha keled'ei na. Dhèu Yahudi pahae boe dhèu Samaria. Te ngaa ropa dhèu Samaria ne nèdhi dhèu dhu léke rapo èèna, ka d'ara na mèke boe. Na mai padètu-dètu ho neo sarad'e ne. Ka pamèu nu'a dhèu ne dènge èi anggor, hèia na pana'i dènge èi mènnyi. Aa na parbaan nu'a na, èle ka na paca'e asa keled'ei na. Hèia nèti ne la'e asa d'ara kota. Na pamaso ne asa d'ara losmen, aa lalau pabe'a-be'a

ne.☆

³⁵ Asa bèli mad'ae èèna, dhèu ne la'e b'ae uuru kètu, doi iia dua buah mi lamatua losmen ne, ka na peka, 'Pake uuru doi ne ho lalau dhèu ne toke èle. Ladhe d'ai boe, pake uuru doi èu. Pe ja'a lèpa, pula hari doi sèra.'"

³⁶ Lii pakasame Yesus ne d'ai sange ne'e ka. Hèia Yesus karèi mi dhèu d'èlu-mèu atora agama Yahudi ne, aku Nèngu na, "Madhutu èu, mia ka dhu tare'a-re'a 'dhèu nèngu,' mi dhèu dhu lèke rapo ne?"

³⁷ Ka dhèu ne dhaa, peka na, "Tatu dhèu dhu lalau ne toke èle."

Hèia Yesus lii, peka na, "Tare'a! De lamu ka, tao madhutu sèmi èèna."

Lamatua Yesus, Marta dènge Maria

³⁸⁻⁴⁰ Èle èèna ka, Yesus dènge ana madhutu Na, lasi taruu asa Yerusalem. Hèia ra dhuli ètu rae èci. Ètu era ne'e, dhèu dua dhu pa'a'ari, ngara ra, Marta dènge Maria. Marta manèngi ho Yesus si manubha ètu èmu rèngu. Ka ra pea taha ètu èèna.

Ropa Yesus madhèdi ho aj'a si, Marta bhute dènge pananasu. Te ngaa ari na Maria, madhèdi padètu-dètu haga Yesus, ho nanene lii padhai Na. Nèbhu boe ka Marta mai ka'ugu ètu madha Yesus, aku nèngu na, "Ama! Tasamia, ee? Ja'a d'ai madhe lalau nganga'a-nganginu mesa-mesa ku, te ngaa ari ja'a madhèdi mau-mau. Peka ku

☆ **10:33-34** 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 28:15 § **10:35**
Lii Yunani suri, peka na, "dua dinari".

dènge ne laa, sèna ka mai bara ja'a ètu dapu ne.”☆

⁴¹ Te ngaa Lamatua Yesus dhaa, na, “Marta. Èu ne bhute dènge ngangee rupa-rupa. ⁴² Be'a kahèi do, te ngaa j'ara èci dhu be'a risi. Maria pili nare dhu be'a risi le, nuka madhèdi ho nanene Lii Lolo Be'a nèti Ja'a. Dhèu bisa boe paramè rare nèti nèngu Lii Lolo Be'a ne.”

11

“Aj'a ji'i sabaj'a”

(Mateos 6:9-13, 7:7-11)

¹ Ca tèka, Yesus la'e manèngi-mangaj'i. Manèngi-mangaj'i nare, hèia ana madhutu Na ca dhèu mai, ka na manèngi, aku nèngu na, “Ama! Yohanis tuka sarani, aj'a ana madhutu na ka re'a sabaj'a. Ji'i manèngi sèna ka Ama aj'a ji'i sabaj'a kahèi.”

² Ka Yesus peka, na, “Be'a! Sabaj'a pake conto sèmi ne'e:

Ama! Kolongara Ama dhu mola-mèci.

Hud'i laa dhèu aa'i-aa'i j'oka padedha-dedha kolongara Ama dhu kapai na.

Hud'i laa Ama j'aj'i Dhèu Aae mi dhèu aa'i-aa'i.

³ Ama hia laa ji'i bèli-bèli, nganga'a dhu d'ai.

⁴ Ji'i manèngi Ama pabhèlu eele sasala-sasigo ji'i, nuka sèmi ji'i kahèi pabhèlu eele sasala-sasala dhèu dhu tao mi dedha ji'i.

Ama magee ji'i, sèna ka ji'i baku ad'u-ue bhelukatub'a.”

⁵⁻⁶ Èle èèna ka, Yesus nori hari si, j'ara-j'ara sabaj'a. Na pake upama, peka na, “Sèmi d'ai

☆ **10:38-40** Yohanis 11:1

talora mèda, angalai èu mai nèti kaj'èu, ho manubha ètu èmu èu. Te ngaa èu dhu dènge boe ngaa-ngaa, sèna ka hia ne na'a. Ka èu lamu asa èmu angalai dhu leo, ho pamako nèti li'u, peka na, 'Lai aae na, ee! Hia taha ku ja'a roti d'ai tèlu bua sa! Te ji'i abhu tamu ètu èmu, te ngaa ji'i dhu mola-mèu èi! De lai aae na, ee! Dhoka tèlu bua di. Pe ja'a g'ati hari!'

⁷ Ladhe sèmi angalai èu dhaa, peka na, 'Te a'a, ee! Dhèu bhèj'i luu, na, èu mai parèi! Babèdho dhu patèke le! Ana iiki se dhu bhèj'i aa'i le. De mage mu nasa kahèi! Pe lod'o leo hari ku laa!'

⁸ Te ngaa masi ka sèmi èèna, ngee paie-iie. Masi ka dhèu ne kèd'i boe lula èu angalai nèngu, te ngaa ladhe èu loe boe pamako, tatu na kèd'i, ho hia èu roti sèra.

⁹ Sèmi èèna kahèi, dènge manèngi-mangaj'i.

Manèngi taruu mi Lamatua;

pe Na hia.

Tenge taruu;

pe Na paj'uj'u j'ara.

Paroa taruu;

pe Na bhoke hèb'a èmu.

¹⁰ Te dhèu aa'i-aa'i dhu manèngi taruu mi Ama Lamatua, èèna na rèngu sèmi. Dhu loe boe tenge, èèna na abhu. Dhu ma'ète boe paroa, pe Na bhoke babèdho. ¹¹ Miu pangee ku laa. Abhu ètu mia ladhe ama, dhu ana na manèngi i'a, na hia mege? ¹² Do, ladhe ana manèngi kanadhu manu, na hia karaka rai? Tatu aad'o, si? ¹³ Dhèu rai-haha ne, mema bhelu. Te ngaa Ama miu ètu sorga, Nèngu ne mema be'a. De ladhe miu dhèu dhu bhelu, d'èi hia mèdha dhu be'a mi ana-ana

miu, ngaa hari Ama! Nèngu ne hia, mesa boe ngaa dhu miu parluu, te ngaa risi nèti èèna. Na pala-bagi Roh Na dhu Mola-Mèci mi dhèu dhu manèngi mi Nèngu.”

Lamatua Yesus pake boe koasa nèti dhèu aae nidhu

(Mateos 12:22-30, Markus 3:20-27)

¹⁴ Ca lod'o, Yesus magèle eele nidhu nèti ca dhèu dhu lii aad'o. Ka dhèu ne bisa padhai lii hari. Dhèu-dhèu ètu sèra malaa. ¹⁵ Te ngaa abhu kahèi dhu peka na, “Mema, Nèngu bisa magèle eele nidhu, lula Nèngu abhu koasa nèti dhèu aae nidhu, nuka Baalsebul.”✧

¹⁶ Abhu dhèu leo neo sèku Yesus. Ka ra manèngi ho Yesus tao tadha malaa èci hari, sèna ka dhèu re'a, na, koasa Na nèti Ama Lamatua.✧

¹⁷ Te ngaa Yesus ne'a nare le kahadhu kaj'alu rèngu sèra. Ka Na lii, peka na, “Ladhe ètu rai cue, kabarai na pamusu, tatu rai ne laho mae-mae. Sèmi èèna kahèi, ladhe ètu d'ara èmu cue, isi èmu loe boe patao-palaha, tatu èmu ne j'aj'i boe mi ngaa sa èci! ¹⁸ De ladhe nidhu se pamusu aa pabata èci dènge èci, tatu dhèu aae ra bisa boe rèd'u paredha dènge nèbhu. De maso boe asa d'ara kahadhu, ladhe miu peka, na, Ja'a pake koasa nidhu ho bata eele hari nidhu. ¹⁹ Sanèd'e paie! Dhèu miu kahèi dhu re'a magèle eele nidhu. Rèngu pake koasa nèti nidhu, do? Aad'o, si! De miu baku sad'i padhai lii di, dhu peka na, Ja'a ne pake koasa nidhu sèna ka bata eele si. Pe dhèu miu ka dhu pama'ète, peka na, ngaa

✧ **11:15** Mateos 9:34, 10:25 ✧ **11:16** Mateos 12:38, 16:1, Markus 8:11

dhu miu galaa ne, lèke boe. ²⁰ Te ngaa ladhe Ja'a tare'a-re'a bata nidhu pake koasa Ama Lamatua, èèna dhu peka na, paredha Lamatua ètu katanga madha miu le. Paredha ne abhu le, te ngaa miu oe sèmi pame'a boe sa.

²¹ Ladhe dhèu èra èci dènge rèka, dhu bori tèke ètu keja g'ana-kariu madhenge èmu na, tatu mèdha-panyau na, dhèu bani boe lasi mana'u.

²² Te ngaa ladhe abhu dhèu dhu èra risi nèti nèngu mai segi ne, aa parame nèti rèka na. Hèia na parame nèti mèdha-panyau na kahèi, ho papala mi dhèu-dhèu na. Nèbhu nare sange ne'e lamatua èmu èèna maena dhoka mi rèka na. Te ngaa limuri ne, na maena heka rèka na sèra.*

²³ Sanèd'e paie-iie! Dhèu dhu pa'èci boe dènge Ja'a, nèngu musu Ja'a. Aa dhèu dhu soru-bara boe ètu d'ara sasab'a Ja'a, nèngu ne'a dhoka ad'u-ue j'ara maruru di."✠

Nidhu neo lèpa asa era uru na
(Mateos 12:43-45)

²⁴ Yesus tuhu hari lii Na, aku Nèngu na, "Ladhe èdhi bata eele nidhu nèti ca dhèu, nidhu ne rai la'e asa era kaliu, ho tenge era ae iisi. Lula na abhu boe era dhu pamèci dènge dad'èi na, hèia na pangee na, 'Aah! Abhu boe era ae iisi, be'a risi ja'a lèpa hari asa dhèu dhu uru èèna ja'a pea.' ²⁵ Ropa na lèpa, rage hari era uru èèna, dhu mèu le, aa dhu lalau pabe'a-be'a. ²⁶ Hèia

* **11:22** Madhutu dhèu d'èlu-mèu Alkitab, "dhèu èra" ètu ne'e, nuka dhèu aae nidhu. Aa "dhèu dhu èra risi" èèna, nuka Lamatua Yesus. ✠ **11:23** Markus 9:40

nidhu ne la'e paroa angalai na pidhu dhu bhelu risi nèti nèngu. Ka aa'i-aa'i ra lasi pea ètu dhèu èèna, ka ra madahu ne. De lèpa limuri, mamuri dhèu ne asa aae ka ele iie."

Dhu oto risi

²⁷ Lod'o Yesus padhai lii era dènge dhèu ae sèra, dhèu bhèni èci ètu èèna pa'oo, peka na, "Ina Mu oto kapai, lula nara iisi Èu, aa pasusu Èu!"

²⁸ Ka Yesus b'ala ne, peka na, "Tare'a ina! Te ngaa dhu oto risi, nuka dhèu dhu pasa dhilu ho nanene Lii Holo-Nori Ama Lamatua aa tao madhutu!"

Dhèu manèngi Lamatua Yesus pad'elo uru ku tadha

(Mateos 12:38-42)

²⁹ Lod'o Yesus padhai lii era, dhèu oke rare Ne, hèia Na peka, "Dhèu limuri ne re'a dhoka ad'u-ue bhabhelu di. Rèngu loe boe manèngi ho Ja'a tao tadha malaa hia rèngu, sèna ka re'a, na, Ja'a ne tare'a-re'a dhèu unu Lamatua. Te ngaa Lamatua dhu tao le tadha malaa uru èèna, re dhèu nèti lii padhai Na, nuka Yunus. Èèna na d'ai le! ³⁰ Ngaa dhu lèke mi dedha Yunus èèna, j'aj'i tadha hia dhèu ètu kota Niniwe, peka na, Ama Lamatua ka dhu paleha ne mai. Èci èèna ka dènge Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne. Ngaa dhu lèke mi Ja'a, èèna na j'aj'i mi tadha hia dhèu limuri ne, dhu peka na, mema Ama Lamatua ka dhu pua Ja'a mai.✧

✧ **11:30** Mateos 16:4, Markus 8:12, Yunus 3:4

31 Ladhe lod'o d'ai èle rai-haha ne, ho Lamatua j'aj'i ka Hakim, pe bhèni aae nèti balèu mamuri hari ho na j'aj'i sakasii. Na paj'uj'u ho galaa miu aa'i-aa'i mi dhu mamuri taa limuri ne, peka na, 'Miu aa'i-aa'i mi se, goa!' Te uru èèna, bhèni aae mai nèti j'ara kaj'èu, ho nèdhi dènge madha na, mamèu dhèu aae Soleman. Te ngaa limuri ne abhu Dhèu ètu talora aae miu, dhu kapai risi nèti dhèu aae Soleman. Te ngaa miu pusi boe Ne!✠ 32 Mesa boe nèngu di! Èèna na dhèu-dhèu nèti Niniwe kèd'i titu ho paj'uj'u ai asa miu dhu mamuri limuri ne, peka na, 'Miu aa'i-aa'i mi se, goa!' Ra peka sèmi èèna, lula uru èèna, ropa Yunus la'e peka dad'èi Lamatua dènge rèngu, hèia ra ele-ho'a dènge. Masi ka Dhèu dhu kapai risi nèti Yunus ètu talora aae miu, te ngaa mo'o boe ele-ho'a sa hèi."✠

Mamuri dhu saraa
(Mateos 5:15, 6:22-23)

33 Yesus tuhu hari lii padhai Na, aku Nèngu na, "Dhèu suru labhu, na padhèdi ètu era dhu dedha, sèna ka pasaraa d'ara kama hia dhèu aa'i-aa'i dhu maso asa era èèna. Abhu ètu mia dhèu suru labhu, ho saguru ne dènge soe, sèna ka pahuni ne!† Èèna guna boe ngaa-ngaa!✠ 34 Musi madha miu èci èèna ka dènge labhu. Nèngu ka dhu pasaraa d'ara miu. Ladhe musu madha maroga, dhèu ladhe ngaa aa'i-aa'i dènge d'ara

✠ **11:31** 1 Dhèu Aae sèra 10:1-10, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 9:1-12 ✠ **11:32** Yunus 3:5 † **11:33** Sasuri lii Yunani cahag'e suri boe, peka na, "ho saguru ne dènge soe". ✠ **11:33** Mateos 5:15, Markus 4:21, Lukas 8:16

dhu maroga. Te ngaa ladhe musu madha mèu, dhèu rèdhi dènge d'ara dhu be'a. ³⁵ Tenge j'ara sèna ka saraa ètu d'ara miu, j'aj'i mèu aae sèmi saraa madha lod'o. Saraa ètu d'ara miu, mage sèmi heo hèru, dhu pad'elo dhoka mamaho di. ³⁶ Ladhe d'ara miu saraa, abhu boe sasanga èci sa dhu maroga, tatu mamuri miu j'aj'i mèu, nuka sèmi labhu aae dhu d'elo mamuri miu."

Lamatua Yesus jèke ama agama dhèu Yahudi sèra

(Mateos 23:1-36, Markus 12:38-40)

³⁷ Yesus padhai lii nare, ka dhèu èci nèti partei agama Parisi nèru Ne, lasi ra'a asa èmu na. D'ai d'ara èmu èèna, ka Yesus madhèdi ètu mei ra'a. ³⁸ Te ngaa lamatua èmu ne malaa ladhe Yesus madhèdi na'a, dhu j'amo uru boe ai, madhutu atora dhèu Parisi.

³⁹ Ka Yesus lii dènge ne, peka na, "Eeh! Miu dhèu Parisi se seli-kolane! Miu kèpe pa'èra atora agama miu! Miu bhèlu boe rase pega dènge galaa re li'u toke kale'e, te ngaa sanèd'e boe ho pamèu d'ara miu dhu kaj'alu, dhu bhèlu-katub'a dènge manga'a dèu ngara! ⁴⁰ Goa, ee! Baku bhèlu. Ama Lamatua ka dhu paj'aj'i re li'u, aa tao re d'ara kahèi. ⁴¹ Te ngaa dhu be'a risi eele, miu pala-bagi dhèu dènge boe unu sèra, nèti ngaa dhu miu unu, sèna ka miu mola ètu katanga madha Lamatua.

⁴² Miu dhèu Parisi! Bèli-camèd'a miu dui mere mamadhe-mamopo! Ca pala nèti canguru pala dhu miu hia mi Lamatua, miu pa'iga taruu nèti dhu ana iiki toke kapai. Toke bubhu-lara dhu ana iiki-iiki d'ara oka, miu pa'iga hèi! Te ngaa

miu pusi boe dènge j'ara dhu kapai risi. J'ara-j'ara sasue mi Ama Lamatua, aa dènge boe bia cabèka, miu pabhèlu eele! Mema tare'a, èdhi hud'i hia ku pala Lamatua, te ngaa baku bhèlu kahèi dènge j'ara-j'ara dhu kapai risi sèra.✧

⁴³ Bèli-camèd'a miu dui mere mamadhe-mamopo! Te miu d'èi dhoka tenge era re madha ètu d'ara èmu sabaj'a, aa d'èi dhèu pakab'ua miu ètu madha dhèu ae.

⁴⁴ Bèli-camèd'a miu dui mere mamadhe-mamopo! Te miu nuka sèmi ro'a dhèu madhe dhu pamera le dènge rai. Dhèu kako re dedha, te ngaa re'a boe, na, ètu èèna na abhu ro'a dhèu madhe, lula ro'a èèna ètu dedha na tèdhi na mèu, te ngaa d'ara na laho kao-kao. Masi ka madhutu ad'a èdhi, ladhe dhèu j'èli lèke ro'a dhèu madhe, pakaj'alu ngi'u na, de nèngu nia boe maso asa d'ara èmu sabaj'a. Miu dhèu Parisi se, ca ropa dènge ro'a dhèu madhe èèna! Re li'u, miu mèu titu kèna. Te ngaa ètu d'ara miu pènu dènge kaj'alu. Dhèu dhu padètu dènge miu, j'aj'i mi kaj'alu kahèi."

⁴⁵ Ètu èèna, abhu ca dhèu d'èlu-mèu atora agama Yahudi. Ropa na tadèngi lii Yesus, ka b'ala dènge, aku nèngu na, "Lii padhai Ama deo na, lèke mi dedha ji'i!"

⁴⁶ Hèia Yesus b'ala lii na, peka na, "Tare'a! Miu dhèu d'èlu-mèu agama Yahudi, hud'i dui mamadhe-mamopo kahèi! Miu soru boe dhèu ho pasamaa si, te ngaa miu asa pasusa si dènge j'ara pabia atora agama miu. Ka miu pua dhèu sèra pasae rupa-rupa babia nèti atora miu sèra.

✧ **11:42** Aora nèti Ama-ama Agama 27:30

Te ngaa miu mesa mi, mo'o boe pasae babia ne dènge kacui-aa miu ca laa sa hèi!

⁴⁷ Bèli-camèd'a miu dui mere mamadhe-mamopo! Te miu bhute dhoka pudhi hadhu tao tugu hia dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua dhu uru sèra, sèna ka pakab'ua si. Te ngaa bèi-baki miu se'e ka dhu pamadhe si! ⁴⁸ Miu èci èèna kahèi dènge bèi-baki miu sèra. Rèngu tule eele dhèu rèti lii padhai Lamatua, ka ra pamadhe si. Hèia miu dame hadhu ro'a ho j'aj'i tadha, peka na, miu se mo'o kahèi dènge tatao bèi-baki miu. ⁴⁹ Nèti èèna ka, Ama Lamatua dhu ne'a aa'i, peka nèdhi le, na, 'Pe Ja'a pua dhèu rèti lii padhai Ja'a, dènge dhèu pajuu-paleha dhu leo, sèna ka lasi asa dhèu sèra. Hèia dhèu sèra kalabhe paj'èra cahag'e, aa cahag'e hari ra pamadhe si.'

⁵⁰⁻⁵¹ Dhèu taa limuri ne, hud'i tago rare tatao nèti dhèu-dhèu dhu pamadhe dhèu rèti lii padhai Lamatua. Sèra sa, mulai ige nèti Lamatua paj'aj'i rai-haha ne, karèi nèti mamadhe Habel, toke d'ai dhèu dhu limuri tèka, nuka Sakaria. Nèngu ne'e ka dhu ra pamadhe ne ètu talora aae mei korban dènge Kama Mola-Mèci ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Miu se kahèi pasae mere hahuku ra!✧

⁵² Miu dhèu d'èlu-mèu atora agama Yahudi! Bèli-camèd'a miu dui mere mamadhe-mamopo! Te miu dhu mèd'u gagoe ho bisa bhoke babèdho, sèna ka dhèu re'a mèu dad'èi Ama Lamatua. Te ngaa miu mesa mi maso boe asa d'ara. Dhu

✧ **11:50-51** Lii Lolo dhu Uru Tèka 4:8, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 24:20-21

karehe risi hari, miu pahèb'e dhèu, ho baku ra lasi asa èèna!"

⁵³⁻⁵⁴ Ropa Yesus padhai lii nare, ka mese agama dènge dhèu Parisi sèra jèke Ne. Karèi nèti lod'o èèna ka, rèngu karèi rupa-rupa j'ara, sèna ka neo pamanahu Ne. Ra loe boe tenge j'ara ho pabèbhe Ne.

12

Baku madhutu j'ara mamuri dhèu Parisi dhu padhai lii leo, tao leo

(Mateos 10:26-27)

¹ Lod'o èèna, abhu dhèu pèri-pèri riho dhu mai ho nanene lii padhai Yesus. Dhèu se mai pasuki, lingu rare Ne. Ka Na peka uru dènge ana madhutu Na, aku Nèngu na, "J'aga ngi'u ho baku madhutu j'ara mamuri dhèu Parisi. Te rèngu padhai lii leo, tao leo.✧ ² Rèngu sangaja be'a, te ngaa bèli-camèd'a abhu hui. Te aa'i-aa'i dhu pahuni ne, bèli-camèd'a sabhoka.✧ ³ Ngaa dhu deo ne'e miu padhai pahuni, bèli-camèd'a dhèu tadèngi dènge mèu. Ngaa dhu miu paholo ètu d'ara kama, èèna na dhèu peka paled'a ètu madha dhèu ae."

Dhèu dènge kab'ua ètu madha Ama Lamatua
(Mateos 10:28-31)

⁴ Ka Yesus tuhu hari lii Na, aku Nèngu na, "Ana-ana, ee! Mage miu madha'u, ladhe dhèu neo pamadhe miu. Te rèngu pamadhe dhoka ngi'u aae di, te ngaa ra bisa boe tao ngaa mi

✧ **12:1** Mateos 16:6, Markus 8:15 ✧ **12:2** Markus 4:22, Lukas 8:17

samanga miu. ⁵ De Ja'a neo peka, na, miu hud'i madha'u mi cee ku. Miu hud'i madha'u ku dènge Ama Lamatua. Te Nèngu ka dhu bisa pamadhe miu, aa pèci asa d'ara ai naraka. De miu hud'i madha'u tare'a-re'a mi Nèngu.

⁶ Miu pangee sèku, ana mangungu kab'ua ca ngaa? Mura titu kèna! Lèmi ngi'u, dua doi, si? Masi ka sèmi èèna, te ngaa Ama Lamatua bhèlu boe ci'u sa hèi. ⁷ Aa sèmi èèna kahèi, Lamatua tao ai-hèb'a mi miu. Lamatua ne'a mèu, abhu rèu kètu pèri loa ètu kaba kètu miu. De miu baku madha'u, te Lamatua pakab'ua miu risi nèti ana mangungu ae-ae sèra."

*Baku makae mangaku Lamatua Yesus
(Mateos 10:32-33, 12:32, 10:19-20)*

⁸ Èle ka, Yesus padhai lii dènge ana madhutu Na, aku Nèngu na, "Pasa dhilu miu paie-iie! Ladhe dhèu bani mangaku Ja'a ètu madha dhèu ae ètu rai-haha ne, pe Ja'a mangaku nèngu kahèi ètu madha ana pajuu Ama Lamatua ètu sorga, peka na, nèngu ne dhèu Ja'a. ⁹ Te ngaa dhèu dhu padhai lii ètu madha dhèu rai-haha, peka na, nèngu tadhe boe Ja'a, bèli-camèd'a ètu madha ana pajuu Ama Lamatua ètu sorga, Ja'a tadhe boe nèngu kahèi.

¹⁰ Ja'a ne, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a. Ladhe abhu dhèu dhu padhai pakarehe kolongara Ja'a, Ama Lamatua sadia ho pabhèlu eele sasala na era. Te ngaa ladhe na padhai pakarehe kolongara Roh Lamatua dhu Mola-Mèci èèna, Ama Lamatua bhèlu boe sasala na.✧

✧ **12:10** Mateos 12:32, Markus 3:29

11 Ladhe dhèu ère rèti miu asa era uri lii langu agama, do, rèti miu asa dhèu paredha, lula miu parcaya Ja'a, mage miu pangee, na, tasamia miu bisa siri iisi. 12 Te ètu d'ara lai-lai èèna kahèi, Roh Ama Lamatua dhu Mola-Mèci èèna, peka dènge miu lii dhu pamèci ho b'ala dhèu sèra.”✧

Lii lolo dhèu kaja dhu goa

13 Èle èèna ka, ca dhèu nèti dhèu ae sèra, karèi Yesus, aku nèngu na, “Ama Mese! Peka ku dènge a'a ku, ho pabagi dènge ja'a pusaka ama ji'i.”

14 Te ngaa Yesus b'ala ne, “Waa! Dhèu cee ka dhu ded'e Ja'a j'aj'i hakim, sèna ka pama'ète lii langu miu sèmi èèna?”

15 Hèia Yesus peka mi dhèu ae sèra, aku Nèngu na, “Sanèd'e, ee! Miu baku j'aj'i dhèu manga'a. Te kakaja-sasu'i bisa boe nèti mamuri dhu meramilu.”

16 Èle ka, Na padhai lii pake lii pakasame, aku Nèngu na, “Dhèu kaja ca dhèu, isi oka na ae titu kèna. 17 Ka èmu-èmu dhu tèka nganga'a na pènu tao cacèci, aa risi eele hèi, ka ne'a heka tao tasamia. 18 Ka na pama'ète, peka na, ‘Ja'a neo tao sèmi ne'e ka! Èmu era tèka nganga'a dhu dhui se, ja'a sag'e eele ho patitu hari dhu kapai risi, sèna ka tèke nganga'a nèti d'ara oka dènge mèdha-panyau ja'a aa'i-aa'i ra. 19 Ladhe j'aj'i ka sèmi èèna, ja'a pama'ète kore, na, “Gud'a pènu le! Nganga'a tesa le, ku'a d'ai tèu-tèu. De ku'a-kinu pakarej'e iisi dènge pacapa haga!” 20 Te ngaa Ama Lamatua peka dènge ne, na, ‘Heeh!

✧ 12:12 Mateos 10:19-20, Markus 13:11, Lukas 21:14-15

Dhèu goa! Mèda ne'e kahèi, èu madhe. Aa cee ka dhu abhu aa'i isi gud'a èu sèra?'

²¹ De sèmi ne'e! Bisa kahèi, dhèu pakaboko mèdha-panyau ae-ae ètu rai-haha ne hia ngi'ua na, te ngaa ètu d'ara ngangee Ama Lamatua, nèngu ne, dhèu unu aad'o, lula pabe'a boe dènge Lamatua."

*Parcaya dhoka mi Ama Lamatua di
(Mateos 6:25-34)*

²² Ka Yesus aj'a tabha hari ana madhutu Na, aku Nèngu na, "Miu mage dhoka pangee mamuri miu bèli-bèli, nèti nganga'a-nganginu, do mèdha-papake. ²³ Te mamuri èdhi ne risi nèti ngaa dhu èdhi ta'a, aa ngaa dhu èdhi pake.

²⁴ Ladhe sèku lakaa! Rèngu sèra sèla boe, puug'ètu boe, dènge boe gud'a ho tèke nganga'a, te ngaa Ama Lamatua kab'oi si. Ladhe sèmi èèna, tatu Nèngu piara miu kahèi. Lula Na pakab'ua miu risi nèti manu-bhui sèra. ²⁵ Sèmi dhèu titu ètu madha tèru, ho lalau iisi na, nèngu bisa pamadhera mamuri na, do? Aad'o, sina ma!

²⁶ De ladhe bhute dènge ngaa-ngaa dhu ana iiki sèra, dhu dènge boe kolo-kapua, tasamia hari ka miu bhute dènge madha j'ara dhu kapai? A'oto na ngaa?

²⁷ Ladhe sèku bunga dhu muri tab'a ètu d'ara j'ami. Rèngu sab'a boe oka-tedhe, aa ra manènu boe sig'i-rabhi. Te ngaa mèdha-papake dhèu aae Soleman dhu kab'ua aae, saraga risi boe hela bunga dhu muri tab'a ètu d'ara j'ami sèra. ✧ ²⁸ Te Ama Lamatua piara j'u'u dhu ana iiki-iiki dhu

✧ **12:27** 1 Dhèu Aae sèra 10:4-7, 2 Sejara nèti Isra'el dènge Yahuda 9:3-6

kab'ua aad'o, dhu dhoka mamuri deo ne'e, aa bèli madhe, ho dhèu core asa d'ara ai. Ladhe sèmi èèna, na, Nèngu bisa kab'oi miu dhu kab'ua risi eele nèti j'u'u sèra. De tasamia ka parcaya miu èra boe mi Lamatua? ²⁹ Sèmi èèna kahèi, miu baku bhute dènge ngang'a-nganginu. Te èèna na, Lamatua uri hia miu. ³⁰ Dhèu dhu tadhe boe Lamatua, rèngu sèra sab'a toke madhe, sèna ka tao j'ara sèra. Te ngaa miu baku sèmi rèngu, te Ama miu ètu sorga dhu ne'a aa'i le ngaa dhu miu parluu. ³¹ Te ngaa pakako uuru ku sasab'a Ama Lamatua, pe Na uri j'ara se'e hia miu kahèi."

*Tèke laa mèdha-panyau ètu sorga
(Mateos 6:19-21)*

³² Hèia Yesus tuhu hari lii padhai Na, peka na, "Miu nuka sèmi cakaboko iiki kahib'i-kalèbho dhu èra boe. Te ngaa baku madha'u! Te Ama miu ètu sorga, Dhèu Aae Kapai. Ngaa dhu unu Nèngu, Na hia mi ana-ana Na dènge d'ara karej'e. ³³ De lami pahie mèdha-panyau miu, ho kab'ua na pabagi dènge dhèu dhu dènge boe unu. Dènge sèmi èèna, miu tèke le mèdha-panyau miu ètu sorga ètu era dhu ele iie boe taa-taa. Dhèu mana'u bisa boe lasi mana'u rare. Ana cangèpi bisa boe pa'ele iie. ³⁴ Sanèd'e paie-iie! Mèdha-panyau miu ètu mia, na, d'ara miu ètu èèna kahèi."

Ana pajuu dhu bori mema dhari

³⁵⁻³⁶ Yesus padhai lii hari, peka na, "Mèda-mèu miu musti bori mema dhari ho lalau Lamatua. Nuka sèmi ènu dhu beke, mate lamatua èmu na lèpa nèti pesta kab'i. Ropa lamatua na kad'eu

babèdho èmu, nèngu bhoke dènge. ✧ ³⁷ Ladhe lamatua mai nèdhi dhèu sab'a se dhu mate taetae, tatu rèngu oto. Pe lamatua ra pad'elo d'ara be'a na mi rèngu. Na pake mèdha-papake dhèu sab'a, ho la'e lalau nganga'a be'a, sèna ka hia dhèu sab'a se'e ra'a-rinu. ³⁸ Dhèu sab'a se mema oto, lula rèngu ladhe-leru lamatua ra dènge be'a. Masi ka lamatua ra lèpa èmu hake pèri èèna ka, d'ara talora mèda, do oe mèu, rèngu dhu bori mema dhari.

³⁹ Sanèd'e paie-iie! Ladhe abhu lamatua èmu dhu ne'a mema hake pèri dhèu mana'u mai mana'u, tatu na soro tèke boe ho dhèu mana'u huki èmu na. ⁴⁰ De miu hud'i bori mema dhari, te ca dhèu sa dhu re'a boe pèri lod'o Dhèu Raihaha Tare'a-re'a èèna mai hari." ✧

*Ana madhutu dhu satia, dènge dhu satia boe
(Mateos 24:45-51)*

⁴¹ Hèia Petrus karèi Yesus, peka na, "Ama Mese! Lii pakasame Ama deo na, lèke dhoka mi ji'i do, lèke mi dhèu aa'i-aa'i?"

⁴²⁻⁴⁴ Ka Yesus dhaa, na, "Lii pakasame deo na lèke mi dhèu aa'i-aa'i dhu tao sèmi kapala urusan dhu satia. Nèngu d'èlu-mèu uri j'ara-j'ara dhu be'a hia mi lamatua na. Te èèna na, lamatua na ded'e ne, sèna ka papala nganga'a hia mi dhèu sab'a dhu leo sèra. Ladhe nèngu maj'èni sab'e madhutu sasab'a na sèmi èèna, masi ka lamatua na mai sange mera mia èèna ka, te ngaa nèngu ne dhu loe boe tao j'ara dhu

✧ **12:35-36** Mateos 25:1-13, Markus 13:34-36 ✧ **12:40** Mateos 24:43-44

lèke. Hèia na oto, lula lamatua na ded'e ne ho ladhe-leru mèdha-panyau na aa'i-aa'i.

⁴⁵ Te ngaa carui bagi kapala urusan dhu pangee, na, 'Ele boe nèbhu ku, heka lamatua ne lèpa kèna.' Hèia na kalabhe dhèu sab'a dhu leo sèra, mone dènge bhèni. Ka na madhèdi na'a-ninu dènge kea rae-rae toke mahu. ⁴⁶ Te ngaa ca tèka kapala urusan ne ne'a nare boe, cag'ag'a laa, lamatua na lèpa. Ka lamatua na kalabhe ne, hèia babège eele ne, sèna ka sèmi nare pala na ètu li'u, palere-lere dènge dhèu dhu satia boe, tao madhutu dad'èi lamatua ra.

⁴⁷ Te dhèu sab'a dhu re'a dad'èi lamatua ra, te ngaa pa'èra boe tao madhutu, do, d'èi boe sab'e madhutu, bèli-camèd'a ra dui rare hahuku dhu bia. ⁴⁸ Te ngaa dhèu sab'a dhu sab'e sale, lula re'a boe dad'èi lamatua ra, rèngu abhu boe hahuku dhu bia. Te dhèu dhu abhu ae, ra manèngi ae nèti nèngu kahèi. Dhèu dhu abhu sasab'a kapai, dhadhaa na kapai kahèi."

Lii holo-nori Lamatua Yesus bisa tao dhèu mae-manyèla

(Mateos 10:34-36)

⁴⁹ Èle èèna ka, Yesus tuhu hari lii padhai Na, aku Nèngu na, "Mamai Ja'a ne ho cèri eele dhèu Ja'a nèti dhèu leo ètu rai-haha ne. Ne'e nuka sèmi dhèu pake ai, ho tunu eele maruru. Dad'èi Ja'a ka ladhe ai ne mulai heo ètu mia-mia. ⁵⁰ Te ngaa uru nèti èèna, Ja'a hud'i pasae ku j'aj'èra dhu bia. Ja'a bèli-camèd'a j'èra ae, toke d'ai èle sasab'a-la'a Ja'a. ✧ ⁵¹ Miu pangee, na, Ja'a mai kèti dame ètu rai-haha, do? Aad'o! Ja'a mai sèna ka

✧ 12:50 Markus 10:38

tao dhèu rai-haha ne patao-palaha dènge mae-manyèla, lula lii holo-nori Ja'a. ⁵² Nèti deo ne'e, dhèu dhu pa'a'ari mae-manyèla. Ètu d'ara èmu cue, dhèu tèlu lab'a dhèu dua, dua lab'a tèlu.

⁵³ Ama lab'a ana,
 ana lab'a ama.
 Ina lab'a ana;
 ana lab'a ina.
 Teto lab'a ana mantu;
 ana mantu lab'a teto na."☆

*Patadhe paie-iie tadha lod'o-lod'o j'aj'èra sèra
 (Mateos 16:2-3)*

⁵⁴ Hèia Yesus lii dènge dhèu ae sèra, aku Nèngu na, "Ladhe miu mèdhi ra'i-liru mèdhi aae cèu nèti haa, miu peka na, 'Ne'e, tadha èj'i oe mai kèna.' Mema lèke sèmi èèna. ⁵⁵ Ladhe ngèlu balèu mai, miu peka na, 'Ne'e, tadha lod'o pana titu kèna.' Mema tare'a sèmi èèna kahèi. ⁵⁶ Weeh! Miu dhèu leko-monya dhu padhai lii leo, tao leo! Miu d'èlu-mèu titu kèna me'a peka mia lod'o èj'i, aa mia lod'o pana aae. Te ngaa tasamia ka mo'o boe me'a dènge dad'èi Lamatua ètu taa limuri ne?"

*Padame dènge musu miu
 (Mateos 5:25-26)*

⁵⁷⁻⁵⁸ Ka Yesus tuhu hari lii Na, aku Nèngu na, "Ladhe miu tao lii langu, nga tao ka miu bisa boe pama'ète unu mi, mia dhu lèke! Be'a risi uri uuru ku dame! Mage dhoka miu d'ai katanga madha hakim, ho na pama'ète, na, miu maso asa d'ara bèdho. ⁵⁹ Te ladhe sèmi èèna, miu bisa

☆ **12:53** Mika 7:6

boe kalua, ladhe miu b'ae mere mèka dedha dhu hakim pama'ète nare èèna."

13

Tèke eele tatao dhu bhelu, ho madhutu dad'èi Lamatua

¹ Lod'o èèna, dhèu mai peka dènge Yesus, na, gubernur Pilatus pamadhe le dhèu Yahudi pèri-pèri nèti Galilea, lod'o dhu mai asa Yerusalem, rèti korban asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. ² Ropa tadèngi nare, ka Yesus karèi si, "Madhutu miu, na, tasamia? Dhèu dhu ra pamadhe sèra, sasala ra kapai risi nèti dhèu Galilea dhu leo aa'i-aa'i ra, do? Nèti èèna ka, ra huku pamadhe si, do? ³ Aad'o! Te ngaa ladhe miu tèke eele boe mamuri miu dhu bhelu, ho lèpa madhutu dad'èi Lamatua, lod'o limuri miu laho nuka sèmi rèngu kahèi. ⁴ Aa tasa mera mia hari dènge canguru aru dhèu dhu madhe ca hari ni, ropa ètu Siloam manara guri, hèia kabhie nare si, èèna? Sasala si ae risi nèti dhèu aa'i-aa'i ètu Yerusalem, do? ⁵ Aad'o! Te ngaa ladhe miu tèke eele boe mamuri miu dhu bhelu, ho lèpa asa j'ara Lamatua dhu mola, miu èèna na laho sèmi rèngu kahèi."

Aj'u dhu hua boe, nuka sèmi dhèu unu Lamatua dhu tao nare boe dhu be'a

⁶ Hèia Yesus peka lii pakasame èci, na, "Abhu ca dhèu dhu dènge ana aaj'u* ètu d'ara oka na.

* **13:6** Lii Idhonesia 'aj'u ara'. Madhutu lii Yunani na *sukein*. Te ngaa Alkitab pad'elo aj'u èci ètu nèti dhu hua na dhèu bisa ra'a. Ètu Idhonesia re bèka dhimu dhèu ra'a boe hua 'aj'u ara'. De 'aj'u ara' ètu Idhonesia bèka dhimu sama boe dènge 'aj'u ara' ètu Alkitab.

Bèli-bèli, na la'e patigi, teko-teko ana aaj'u ne hua le, do dhae. Te ngaa ana aaj'u ne dhae hua mèka. ⁷ Ka na pua dhèu sab'a ètu d'ara oka, aku nèngu na, 'Tèlu tèu kèna, ja'a laku-mai ho ladhe ana aaj'u ne hua le, do dhae, te ngaa ja'a abhu boe ngaa-ngaa. De patue eele ne, te nèngu ne dhoka na'e era di.'

⁸ Te ngaa dhèu sab'a ne dhaa, peka na, 'Ama baku pasori ku. Hud'i nèbhu hari ku ciki laa d'ai ca tèu sa. Pe ja'a kakèi rai reo kapua na, sèna ka tao pupuk, ho na sega. ⁹ Ladhe d'ai tèu mai nèi, aj'u ne hua, na be'a. Ladhe aad'o, la'a sina ma, patue eele ka laa.'"

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu bhèni èci dhu kabodho kapo'o, lèke dènge lod'o sabaj'a

¹⁰ Ca tèka, lèke dènge lod'o sabaj'a dhèu Yahudi, Yesus la'e aj'a dhèu ètu d'ara èmu sabaj'a. ¹¹ Ètu ne'e abhu bhèni ca dhèu dhu kabodho kapo'o canguru aru tèu kèna, lula nidhu tao ne. Bhèni ne bisa boe pamola kabodho na. ¹² Ropa Yesus ladhe nèdhi, hèia Na paroa ne, aku Nèngu na, "Ina! Lamatua patalale le j'aj'èra nèti èu." ¹³ Ka Yesus tao ai mi bhèni ne. Kaca'a laa, kabodho bhèni ne mola dènge kahèi. Hèia bhèni ne manèngi makasi, aa koa-kio kolongara Ama Lamatua.

¹⁴ Te ngaa kapala èmu sabaj'a ne nasa, lula Yesus puri-pa'èle dhèu lèke dènge lod'o sabaj'a. Ka na peka dènge dhèu ae sèra, aku nèngu na, "D'ara ca migu, dhèu sab'a èna lod'o. De be'a risi dhèu pèd'a mai lèke dènge lod'o-lod'o sab'a

sèra, sèna ka tengge dhèu puri-pa'èle si. Baku mai lèke dènge lod'o sabaj'a!"[☆]

¹⁵ Te ngaa Yesus b'ala ne, "Heeh! Dhèu kapod'e-kabèli! Ètu d'ara lod'o sabaj'a, miu sab'a kahèi, si? Te miu lami patabuli sapi dènge keled'ei miu, sèna ka hia ra'a-rinu, si?" ¹⁶ Bhèni ne, ana-èpu Abraham sama sèmi èdhi. Dhèu aae nidhu paj'èra ne canguru aru tèu kèna. Ladhe Ja'a patabuli ne nèti nidhu, lèke dènge lod'o manèngi-mangaj'i, na èèna sala, do?"

¹⁷ Ropa tadèngi rare sèmi èèna, ka musu Yesus sèra makae. Te ngaa dhèu ae dhu leo sèra karej'e, lula sasab'a Na sèra be'a titu kèna.

Lamatua Yesus peka lii upama lula-nèti aj'u dhu lamusi na ana iiki-iiki

(Mateos 13:31-32, Markus 4:30-32)

¹⁸ Ka Yesus peka hari, na, "Ja'a pasoro dhèu-dhèu Lamatua sèmi ngaa hari?" ¹⁹ Hiu-hiu èèna rèngu ciki di, te ngaa nèbhu-nèbhu ka rèngu asa tabha ae. Rèngu sèmi aj'u dhu lamusi na ana iiki-iiki. Dhèu sèle ne ètu d'ara oka. Ka muri mai, hèia j'aj'i ana aaj'u dhu kapai aae. Èèna ka manu-bhui mai tao rèd'a ètu dadana na sèra."

Lamatua Yesus peka lii pakasame nèti ragi

(Mateos 13:33)

²⁰ Hèia Yesus padhai lii hari, peka na, "Ja'a pasoro dhèu unu Lamatua sèmi ngaa hari?"

²¹ Nèngu ne nuka sèmi ragi dhu dhèu bhèni nare, ho na pab'ali dènge tarigu dua saku,[†] sèna ka tao

[☆] **13:14** Kalua nèti Masir 20:9-10, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:13-14 [†] **13:21** Lii Yunani peka na, tarigu 3 sata. Ca sata, pe d'ai 12 liter. De 3 sata, 36 liter tarigu.

roti pa'ae. Lula rahi dhu ciki oo'e èèna, pab'ali dènge tarigu ae-ae, hèia ca'e aa'i. Dhèu unu Lamatua pangaru ra asa tabha kapai sèmi èèna kahèi."

*Babèdho sorga kob'o iiki
(Mateos 7:13-14,21-23)*

²² Èle ka, Yesus si mulai kako lasi asa kota Yerusalem. Rèngu kako, lasi dhuli kota-kota dènge rae-rae, ho Na aj'a dhèu. ²³ D'ai era èci, ka ca dhèu karèi Ne, "Ama Mese! Ele boe dhèu ciki di, dhu abhu sod'a, do?"

²⁴ Ka Yesus b'ala, aku Nèngu na, "Hèb'a maso asa sorga èèna, kob'o. De tenge j'ara paie-iie, sèna ka miu bisa maso re èèna. Te abhu dhèu ae dhu sèku neo maso, te ngaa bisa boe. ²⁵ Ladhe lamatua èmu patèke le babèdho, èèna na miu titu ètu li'u, ho kad'eu babèdho, dènge pa'oo manèngi, peka na, 'Ama! Bhoke ku laa!'

Te ngaa na b'ala, aku nèngu na, 'Miu sèra, cee? Ja'a tadhe boe miu!'

²⁶ Hèia miu peka hari, na, 'Nga tao ka ama tadhe boe ji'i? Ji'i se ka dhu tema madhèdi nga'anginu dènge ama. Aa ama kahèi dhu tema aj'a-nori ji'i ètu j'ara oka-hoo ji'i.'

²⁷ Hèia na peka, aku nèngu na, 'Deo na ja'a dhu peka le, na, ja'a tadhe boe miu! Miu se, dhèu dhu tema ad'u-ue bhabhelu di. De pakaj'èu nèti ne'e ne!'

²⁸ Ladhe d'ai lod'o Ama Lamatua pama'ète lii langu dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha ne, miu tangi roma iisi dènge kadhi ngutu lii kico-kico. Te

☆ **13:27** Lii Sod'a Koa-Kio 6:9

miu ladhe mèdhi baki Abraham, Isak dènge Yakob, dènge dhèu aa'i-aa'i dhu rèti lii padhai Ama Lamatua, madhèdi le ètu sorga. Te ngaa miu lèke babège asa li'u.✧ 29 Pe dhèu mai nèti suu-suu rai-haha ne, nèti dhimu, nèti haa; nèti badae, nèti balèu, ho aa'i-aa'i ra madhèdi pa'èci, ra'a-rinu rame-rame ètu d'ara èmu Ama Lamatua.✧ 30 Patadhe pabe'a-be'a j'ara ne'e: ladhe d'ai ka lod'o Lamatua pama'ète lii langu dhèu aa'i-aa'i ètu rai-haha ne, abhu dhèu dhu uru èèna, pangee, na, nèngu ana iiki d'ai seli, aa te ngaa nèngu kab'ua titu kèna. Aa abhu dhu uru èèna peka, na, nèngu dhèu kapai, te ngaa ètu madha Lamatua, nèngu dhoka ana iiki di."✧

*Lamatua Yesus rasa kasia dènge isi kabarai kota Yerusalem
(Mateos 23:37-39)*

31 Lod'o èèna, abhu dhèu Parisi pèri-pèri, mai paraga dènge Yesus, ka ra peka, na, "Hua iia Ama Mese pakaj'èu nèti era ne'e, te dhèu aae Herodes neo pamadhe Ama."

32-33 Ka Yesus dhaa, aku Nèngu na, "Herodes ne, cakaraa badha dhu d'èlu-mèu kapod'e-kabèli. Lami peka dènge nèngu, na, Ja'a bata eele nidhu dènge pa'èle dhèu nèti papèd'a-tarègu ra, deo ne'e ne dènge bèli. Camèd'a ku, sasab'a Ja'a ne heka èle kèna. Masi ka tasa mera mia èèna ka, nèti kakako Ja'a asa Yerusalem ne, Ja'a neo sab'a hari ku ciki. Te dhèu Yerusalem

✧ 13:28 Mateos 22:13, 25:30 ✧ 13:29 Mateos 8:11-12 ✧ 13:30 Mateos 19:30, 20:16, Markus 10:31

sèra, dhu d'èi pamadhe dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua.

³⁴ Waa, dhèu kabarai Yerusalem, ee! Miu dhu loe boe pamadhe dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua, aa pèci pamadhe dhèu pajuu-paleha sèra dhu maì pad'elo j'ara hia miu. Pèri-pèri hari le, Ja'a neo kaboko miu ho bhiri mi nèti bhelu-katub'a, nuka sèmi manu rena dhu sarimu nare ana na ètu d'ara èla na. Te ngaa miu mo'o boe. ³⁵ Limuri ne, Lamatua pusi-pahae heka èmu manèngi-mangaj'i miu. Bèli-camèd'a nèngu j'aj'i èmu pa'ela. Èèna na, miu mèdhi heka Ja'a, toke miu dhaa, na, 'Ama Lamatua hia mènghi-nale mi dhèu dhu mai nèti kolongara Ama Lamatua, lula Ama Lamatua ka dhu hia Na mai!''*^{*}

14

Lamatua Yesus puri-pa'èle dhèu, lèke dènge lod'o manèngi-mangaj'i

¹ Ca lod'o, lèke dènge lod'o manèngi-mangaj'i, ca dhèu ama nèti partei agama Parisi nèru Yesus ho ra'a-sisi ètu èmu na. Ropa Yesus madhèdi na'a, abhu dhèu dhu ma'u, neo rèdhi Ne tao ngaa lèke dènge lod'o manèngi-mangaj'i. ² Lod'o èèna, ca dhèu dhu pèd'a boho madhèdi ètu èèna kahèi. ³ Hèia Yesus karèi dhèu d'èlu-mèu atora Yahudi dènge dhèu Parisi dhu madhèdi ra'a ètu sèra kahèi, aku Nèngu na, "Madhutu atora nèti baki Musa, bisa pa'èle dhèu pèd'a lèke dènge lod'o sabaj'a, do aad'o?"

* **13:35** Lii Sod'a Koa-Kio 118:26

⁴ Te ngaa dhèu èci sa bhoka boe hèb'a. Hèia Yesus gai dhèu pèd'a ne, ka na èle dènge nèti papèd'a na. Ka Yesus pua dhèu ne, sèna ka lèpa ka. ⁵ Èle ka Yesus karèi hari si, peka na, "Ladhe ana èci manahu asa d'ara èi lèke dènge lod'o sabaj'a, miu lami ère eele ana ne'e, do aad'o? Ladhe sapi manahu asa d'ara èi la'e, miu soro tèke, do, lami kaso ne asa li'u? Tatu miu kaso ne asa li'u. De èèna, sasoa na, miu sab'a le, sina ma?"[✧]

⁶ Ropa tadèngi lii padhai Yesus ne, èci sa bisa boe dhaa.

Baku padedha iisi

⁷ Lod'o èèna, Yesus taru kira mi dhèu mai ra'a-sisi ètu d'ara èmu ne. Dhèu ae ka dhu d'èi era re madha, ho lasi madhèdi. Ropa nèdhi sèmi èèna, Yesus peka, ⁸ "Sanèd'e, ee! Ladhe dhèu nèru miu asa pesta kab'i, mage lami madhèdi ka asa era dhèu aae-dhèu kapai. Mage dhoka lamatua pesta ne nèru tamu dhu kapai risi. ⁹ Ladhe sèmi èèna, lamatua pesta mai gai èu, peka na, 'Mage mu nasa kahèi, ama! Ama pidha sa kabodho, ee. Te ja'a tèke kadera ne hia dhèu kapai nèi.' Hèia èu kèd'i dènge makae, tèke eele kadera ne, ka lamu madhèdi asa kabodho. ¹⁰ De ladhe èu abhu nèru, lamu madhèdi ètu kadera re kabodho tèka. Ropa lamatua pesta ladhe nèdhi èu, na mai peka, 'Ama! Mai madhèdi asa madha ne.' Dènge j'ara ne, miu abhu pakab'ua ètu madha tamu aa'i-aa'i ra.[✧] ¹¹ Te dhèu dhu padedha iisi ra, èèna na Lamatua pahaha si. Te ngaa dhèu

✧ 14:5 Mateos 12:11 ✧ 14:10 Lii Hini 25:6-7

dhu tao iisi ra sèmi dhèu haha, èèna na Lamatua ded'e padedha si."☆

¹² Èle èèna ka, Yesus peka dènge lamatua èmu ne, "Lod'o leo, ladhe ama neo tao tatao, mage nèru dhoka a'ari ama dènge dhèu kaja sèra mesa ra! Te tatu rèngu bisa nèru hari ama. ¹³ Te ngaa ladhe ama tao tatao, nèru dhèu dhu dènge boe ngaa-ngaa, dhèu haga roe cabèka, dhèu karuku, dènge dhèu bèdhu sèra. ¹⁴ Tatu rèngu b'ala rare boe ama. Te ngaa ladhe ama nèru si, Ama Lamatua ka dhu b'ala ama. Ladhe d'ai lod'o Ama Lamatua pamamuri hari dhèu-dhèu parcaya dhu madhe le, Na bhèlu boe babe'a ama."

Lii pakasame nèti pesta kapai
(Mateos 22:1-10)

¹⁵ Ropa tadèngi lii padhai lii Yesus ne, ca dhèu dhu madhèdi ca mei dènge Yesus, padhai lii, peka na, "Dhu karej'e risi ka, rèngu dhu madhutu ra'a pa'èci ètu d'ara èmu Ama Lamatua!"

¹⁶ Ka Yesus b'ala, peka na, "Ja'a lolo sèmi ne'e: abhu ca dhèu dhu tao tatao kapai. Hèia na nèru dhèu ae titu kèna. ¹⁷ Ropa d'ai tadha dhèu ra'arinu, ka na pua ènu na, la'e paroa dhèu dhu ra nèru sèra, peka na, 'Mai lati ka, te neo mulai pesta kèna.' ¹⁸ Te ngaa dhèu se'e padhai lii rupa-rupa, sèna ka lasi boe asa d'ara pesta. Ca dhèu peka sèmi ne'e, 'Ja'a heka hèli kore oka cue, de neo laku ladhe sèku. De mage nasa, te ja'a lake kore boe.' ¹⁹ Dhèu leo hari peka na, 'Ja'a heka hèli kore sapi maroo rai lèmi pasa. De ja'a neo

☆ **14:11** Mateos 23:12, Lukas 18:14

laku cob'a si. Baku nasa, te ja'a lake kore boe!' ²⁰ Dhèu leo hari peka na, 'Ja'a heka kab'i kèna, de bisa boe dhiu.'

²¹ Ka ènu ne, lèpa peka dènge lamatua na. Ropa tadèngi nare, ka nasa titu kèna. Hèia na paredha ènu na, aku nèngu na, 'Ladhe sèmi èèna, èu lamu lai-lai! Lamu asa j'ara-j'ara, dènge asa sasanga j'ara ètu kota ne'e, sèna ka nèru dhèu dhu dènge boe ngaa-ngaa, dhèu kasia, dhu haga roe cabèka, dhu bèdhu, dènge dhèu-dhèu karuku sèra.' ²² Ropa tadèngi nare, la'e dènge ka nèru dhèu-dhèu sèra. Ka na lèpa hari, hèia na peka dènge lamatua na, aku nèngu na, 'Ama! Dhèu se, ka se'e le. Te ngaa era madhèdi ae era.'

²³ Hèia lamatua na peka, 'Ladhe sèmi èèna, lamu hari asa rae-rae ètu li'u kota, toke d'ai d'ara oka sèi. Lamu pamako sad'i cee èèna ka, mèti si mai ho ra madhèdi papènu d'ara pesta ne. ²⁴ Nanene, ee! Dhèu dhu pahae boe dènge lii nèru ja'a ne, rèngu se re'a boe babe'a tatao ne ciki sa hèi!'"

*Pangee paie-iiè ku, heka madhutu Lamatua
Yesus kèna
(Mateos 10:37-38)*

²⁵ Ka Yesus si lasi taruu asa Yerusalem. Dhèu ae madhutu Ne. Hèia Na kabib'a ladhe sa rèngu, ka Na peka, na, ²⁶ "Dhèu dhu tare'a-re'a neo madhutu Ja'a, nèngu hud'i sue ku Ja'a risi nèti ngaa-ngaa aa'i-aa'i ra; risi nèti ina-ama na, risi nèti dhèu èmu-kamali na, risi nèti ana niki na, risi nèti a'ari na, aa risi-risi hari nèti ngi'u nèngu unu na. Ladhe aad'o, dhèu ne nia boe j'aj'i ana

madhutu Ja'a. ✧ ²⁷ Te dhèu dhu d'èi boe pasae j'aj'èra lula nèngu madhutu Ja'a, nèngu nia boe j'aj'i dhèu Ja'a. Dhèu dhu neo j'aj'i dhèu Ja'a, masi ka dhèu neo pamadhe ne, te ngaa nèngu pasae j'aj'èra na taruu. ✧

²⁸ De ladhe neo madhutu Ja'a, ngee pabe'a-be'a ku. Nuka sèmi dhèu neo tao èmu dhu dènge tad'a-tad'a. Nèngu hud'i ige uuru ku, ogo d'ai lutu sela. Mage dhoka doi d'ai boe. ²⁹ Ladhe ige boe paie-iie, ele boe d'ai fanderen di, doi dhu aad'o heka le. Ladhe sèmi èèna, dhèu mari madhe aa pamakae ne hèi, ³⁰ peka na, 'Miu ladhe ku dhèu ne'e laa! Heka na sab'e fanderen kèna, te ngaa doi na saku aa'i le!'

³¹ Conto dhu leo, nuka sèmi dhèu lasi pamusu. Dhèu aae dhu neo la'e pamusu hud'i madhèdi ku, sèna ka pare'a uuru ku dènge angalai na. Ladhe sordad'u rèngu dhoka canguru riho dhèu di, bisa segi musu dua nguru riho dhèu, do aad'o? ³² Ladhe ige rare, te ngaa rèngu bisa boe segi, be'a risi lod'o musu dhu kaj'èu era, ra pua dhèu lasi peka sèna ka uri padame. ³³ Sama sèmi èèna kahèi, dènge dhèu dhu neo madhutu Ja'a. Nèngu hud'i kali bagi ku la'e-mai, dhu peka na, nèngu dhu pa'èra le tèke eele aa'i ngaa-ngaa, do aad'o? Te ladhe aad'o, na, dhèu ne'e nia boe j'aj'i ana madhutu Ja'a."

*Dhèu dhu pantas boe madhutu Yesus, nuka sèmi masi dhu guna heka
(Mateos 5:13, Markus 9:50)*

✧ **14:26** Mateos 10:37 ✧ **14:27** Mateos 10:38, 16:24, Markus 8:34, Lukas 9:23

34-35 Yesus tuhu lii padhai pake lii pakasame dhu leo hari, na, “Masi ne, be'a. Èdhi pake ne ho pabe'a ngang'a. Te ngaa ladhe na sèro heka, j'aj'i ngaa hari? Bisa heka pake ne, ho pabe'a ngang'a. Neo tao mi pupuk, bisa boe kahèi. Dhodhoka core eele iia d'ara di. Dhèu cee dhu dènge ro'a dhilu, nanene paie-iiè!”

15

Kahib'i-kalèbho dhu ele (Mateos 18:12-14)

¹ Lod'o èèna, dhèu roro bea dènge dhèu dhu laku-laku boe mai ae-ae asa Yesus, sèna ka nanene lii padhai Na. Te ngaa dhèu Yahudi peka, na, rèngu sèra dhèu karehe. ² Ropa rèdhi sèmi èèna, hèia dhèu Parisi dènge mese agama Yahudi sèra ka'uu-kamuki, peka na, “Huuu! Dhèu ne pa'angalai dènge dhèu-dhèu dhu laku boe se. Ngaa hari Na madhèdi na'a-ninu dènge si!”[☆]

³ Ropa tadèngi sèmi èèna, ka Yesus lolo dènge ra lii pakasame èci, aku Nèngu na, ⁴ “Ladhe nèti miu abhu ca dhèu dhu unu kahib'i-kalèbho cangasu ngi'u. Ka ci'u ele. Na tao tasamia? Tatu na tèke eele dhu ceo nguru ceo se ètu era dhu be'a, aa la'e tenge dhu ele deo na, toke rage ne. ⁵ Ropa nèdhi hari kahib'i-kalèbho ne, ka na pasae nèti, dènge karej'e-karae. ⁶ D'ai èmu, ka na paroa angalai na aa'i-aa'i, hèia na peka dènge si, ‘Mai, sèna ka karej'e dènge ja'a! Te kahib'i-kalèbho ja'a dhu ele èèna, kèdhi hari le.’ ⁷ Ètu sorga, sèmi èèna kahèi. Ladhe ca dhèu

[☆] 15:2 Lukas 5:29-30

dhu tao sala, hèia ele-ho'a, ka na lèpa hari asa Lamatua, ana kabarai sorga aa'i-aa'i ra karej'e-karae. Rèngu karej'e risi lula ca dhèu dhu lèpa hari asa Lamatua, nèti ceo nguru ceo dhèu dhu mamuri mola, dhu sala boe j'ara."

Doi iia dhu ele

⁸ Ka Yesus lolo hari lii pakasame dhu leo èci, peka na, "Abhu ca dhèu ina, dhu doi iia na canguru bua.* Ne'a na, dhu ele ca doi. Ka na tao tasamia? Tatu la'e suru labhu ho d'elo palème era, aa saku èmu ne d'ai ro'a kakilu, sèna ka tengge doi cue dhu ele ne. ⁹ Ropa nèdhi hari doi ne, na paroa dènge dhèu dhu ètu baboa èmu na sèra, hèia na peka, aku nèngu na, 'Miu mai, ho karej'e sama-sama dènge ja'a. Te doi ja'a cue dhu ele deo na, kèdhi hari le!' ¹⁰ Ètu sorga sèmi èèna kahèi. Ladhe abhu ca dhèu dhu tao sala, ka na ele-ho'a, ho lèpa hari asa Ama Lamatua, tatu ana pajuu ètu sorga aa'i-aa'i ra karej'e-karae."

Ana dhu ele

¹¹ Hèia Yesus tuhu hari lii padhai Na dènge lii pakasame kahèi, peka na, "Ama ca dhèu dènge ana mone na dhèu dua. ¹² Ca lod'o, ana limuri peka dènge ama na, aku nèngu na, 'Ama! Hia ka pala ja'a nèti pusaka sèra, deo ne'e ne kahèi!' Hèia ama na bagi hia dua ra pusaka na, sèna ka èci-èci dènge pala ra. ¹³ Nèbhu boe ka ana limuri ne pahie unu na. Hèia na lalau mèdha na, ka la'e asa rae kaj'èu. Ètu era nèi, ana limuri ne

* **15:8** Sasuri lii Yunani peka na 10 *drakma*. Drakma cue, èci èèna ka dènge gaji tuka d'ara ca lod'o.

pasaku aa'i-aa'i doi-dhari na, ho pakarej'e iisi. ¹⁴ Ropa doi na èle aa'i mèu-mèu, rai ne dhu lèke manganga bia, ka mamuri ana ne j'èra d'ai seli. ¹⁵ Ka la'e tenge sasab'a. Hèia ca dhèu nèti kabaraì èèna hia na panga'a hahi. ¹⁶ Lula ana ne manganga d'ai seli, ka neo na'a ngangga'a hahi se. Te abhu boe ca dhèu sa hia ne na'a.

¹⁷ Nèbhu-nèbhu, ka na pangee la'e-mai, aku nèngu na, 'Anga ee! Ja'a ètu ne'e, oe madhe manganga kèna. Te ngaa ètu d'ara èmu ama ku, dhèu sab'a ra'a toke bècu. ¹⁸ De be'a risi ja'a lèpa hari asa ama ku, ho peka dènge ne, "Ama! Ja'a tao le sala dhu kapai titu kèna, mi Lamatua dènge ama. ¹⁹ Ja'a nia boe j'aj'i ana ama ku. Hud'i laa ama sèmi more ja'a ne j'aj'i mi kuli ètu d'ara èmu ama, ngaa-ngaa tao boe!'"

²⁰ Ropa pangee nare sèmi èèna, hèia na kèd'i dènge ka, lèpa la'e asa èmu ama na. Nèti kaj'èu era, ama na ladhe nèdhi le nèngu, ka ama na rasa kasia. Ka na puru nèti èmu, rai la'e soru nare ana dhu lèpa hari ne. Hèia na liku nare, ka uu ne.

²¹ Èle èèna ka, ana ne peka dènge ama na, aku nèngu na, 'Ama! Ja'a ne tao le sala dhu kapai mi dedha Lamatua dènge ama ku. Ja'a nia heka j'aj'i hari ana ama.'

²² Te ngaa ama na paredha dènge ka dhèu-dhèu sab'a na, peka na, 'Karohe! Lami mere kodho madhera dhu be'a risi, ho papake ne. Mere kadheli, ho pasaluu mi kacui-aaì na. Aa papake salapa mi haga na. ²³ Lami ère mere sapi kab'oi èèna ho pare, te èdhi neo ta'a-tinu rame-rame. ²⁴ Lula ana ja'a ne, nuka sèmi dhu madhe

le, te ngaa na mamuri hari. Nèngu dhu ele le, te ngaa ja'a abhu hari ne.' Na padhai lii èle sèmi èèna, ka mulai ra'a-rinu aa'i-aa'i ra.

²⁵ Lod'o èèna, ana uuru dhu aad'o ètu èmu, te na sab'a ètu d'ara oka. Ropa na lèpa, nèti kaj'èu era, na tadèngi le dhèu karihu musiik dènge roge-ledho. ²⁶ Ka na paroa nare dhèu sab'a ca dhèu, hèia na karèi, aku nèngu na, "Ee! Tao rarame ngaa ètu ne'e?"

²⁷ Hèia dhèu sab'a ne dhaa, peka na, 'Ari mu lèpa hari le. De ama mu pua pare sapi, sèna ka tao pesta kapai, te ana na lèpa hari dènge sod'a.'

²⁸ Ropa tadèngi nare, hèia ana uuru ne pasaree. Na no'o boe maso asa d'ara èmu. Ka ama na la'e rarange ne.

²⁹ Te ngaa na ka'ugu, peka na, 'Ama! Pangee ku laa! Nèbhu nare sange ne'e, ja'a sab'a toke èi kabhèsu hae, nuka sèmi kuli sa, hia mi ama. Ja'a ne ke'a boe sisu dad'èi ama. Masi ka sèmi èèna, abhu mèka ama hia ana kahib'i ci'u, sèna ka ja'a pakarej'e dènge mone aanga-angalai ja'a.

³⁰ Te ngaa ropa ana ama dhu bhera-lelu doi-dhari ama, ho la'e karihu dènge bhèni karehe, lèpa hari mai, ka ama pare sapi kab'oi na, tao pesta aae hia ne.'

³¹ Te ngaa ama na b'ala, aku nèngu na, 'Ana pasue, ee! Nanene paie-iie. Nèbhu nare sange ne'e, èu ne bera-bera dènge ja'a. Aa'i-aa'i dhu unu ja'a, sèra sa unu èu kahèi. ³² Te ngaa limuri ne, èdhi hud'i karej'e dènge karae ku, lula ari mu ca dhèu ne. Uru èèna, nuka sèmi dhu madhe le, te ngaa limuri ne mamuri hari. Nèngu dhu ele le, te ngaa abhu hari.'"

16

Kapala urusan dhu ne'a pa'uri

¹ Ka Yesus hia lii upama èci mi ana madhutu Na, peka na, “Dhèu kaja ca dhèu dhu ded'e dhèu sab'a na èci j'aj'i kapala urusan. Te ngaa nèbhu-nèbhu, na tadèngi dhèu palolo, peka na, kapala urusan ne mulai kapod'e-kabèli ka parugi nèngu. ² Hèia dhèu kaja ne paroa kapala urusan na, ka peka dènge ne, ‘Èu ne, tasamia? Ja'a tadèngi, na, èu kapod'e mèdha-panyau ja'a. De lamu suri ku ngaa dhu èu ad'u-ue ètu d'ara sasab'a èu, ho ja'a parisa ku. Ladhe parisa kore, ja'a kalua eele èu.’

³ Ropa na tadèngi nare, hèia kapala urusan ne mulai pajiko, na, ‘Ja'a ne j'èra kèna! Ja'a neo sab'a ngaa hari? Pare rai, ja'a èra boe. J'aj'i dhèu hèb'a mènysi, ja'a makae. ⁴ Ladhe ja'a sab'a heka ètu ne'e, ja'a hud'i tenge j'ara ku, sèna ka dhèu leo bisa hari sèmi rare ja'a ho sab'a.’

⁵ Nèti èèna ka, na paroa nare aa'i dhèu dhu pakèlu lamatua na. Na karèi dhèu uru, aku nèngu na, ‘Ee! Kèlu èu ca ngaa ètu lamatua ja'a?’

⁶ Dhèu ne dhaa, peka na, ‘Ja'a dhu pakèlu èi lèngi saitun èpa riho liter.’*

Hèia kapala urusan ne peka, na, ‘Tare'a. Sasuri pakèlu èu ka ne'e. Ciu eele ka, madhèdi ho suri gati sasuri kèlu dhu hiu, peka na, kèlu èu dua riho liter di.’

⁷ Ka karèi dhèu pakèlu ka dua, peka na, ‘Aa èu hari, kèlu ca ngaa?’

* **16:6** Sasuri lii Yunani peka na ‘cangasu *batos*’. Batos èci sama sèmi 35-40 liter.

Ka dhèu ne dhaa, na, 'Ja'a pakèlu are, cariho karo.'†

Hèia kapala urusan ne peka, na, 'Ciu eele sasuri dhuì èèna, ho suri dhu hiu hari, peka na, kèlu èu, aru ngasu karo di.'

⁸ Na tao sèmi ne'e ka, toke lamatua na ne'a tatao nèngu. Te ngaa lamatua ne hud'i mangaku, na, dhèu kapala urusan dhu bhelu ne mema mèu kapod'e-kabèli.

De Ja'a lolo lii upama ne, sèna ka miu me'a, na, ladhe pasoro dènge dhèu parcaya, dhèu dhu parcaya boe d'èlu-mèu risi tenge j'ara ho pa'oto ngi'u ra ètu talora aae kabarai limuri ne.

⁹ Miu ngee sèku. Masi ka dhèu rai-haha ne karihu kaj'alu re mèdha-panyau ra, te ngaa be'a risi miu pake mèdha-panyau miu sèra, ho soru-bara dhèu. Dènge j'ara sèmi èèna, miu abhu angalai ae. Masi ka mèdha se èle, te ngaa bèli-camèd'a Lamatua tao tèke era hia miu ètu sorga.

¹⁰ Ladhe dhèu mola ètu j'ara dhu ana iiki, tatu na mola kahèi ètu j'ara-j'ara dhu kapai. Te ngaa ladhe dhèu mèu kapod'e ètu j'ara dhu ana iiki, tatu na kapod'e kahèi ètu j'ara dhu kapai.

¹¹ Ladhe dhèu parcaya heka miu, ho uri mèdha-panyau ètu j'ara-j'ara dhu ana iiki ètu rai-haha ne, tasamia ka Lamatua parcaya miu ètu j'ara-j'ara dhu kapai? ¹² Ladhe miu bisa boe uri mèdha-panyau dhèu leo, na, dhèu cee ka dhu bani ho hia miu mèdha-panyau ra?

¹³ Dhèu sab'a èci bisa boe nanene dua lamatua. Te aad'o na, nèngu d'èi boe èci, aa sue èci.

† **16:7** Sasuri lii Yunani peka na 'cangasu koros'. Koros èci nuka, 390 liter.

Nèngu d'ara kateme dènge ca dhèu, te ngaa pusi boe dènge èci. Sèmi èèna kahèi dènge miu. Te dhèu bisa boe sue Ama Lamatua palere dènge sue doi-dhari.”✠

Lamatua Yesus padhai lii nèti doi-dhari, nèti Lii Lolo Be'a, aa nèti pa'ia-pa'ela

(Mateos 11:12-13, 5:31-32, Markus 10:11-12)

¹⁴ Lod'o èèna, abhu dhèu Parisi pèri-pèri dhu nanene lii padhai Yesus deo na. Ka ra sasei Ne, lula rèngu se dhèu manga'a doi-dhari. ¹⁵ Te ngaa Yesus peka dènge si, “Masi ka miu pamèu iisi ètu madha dhèu, te ngaa Ama Lamatua ne'a d'ara bhelu miu. Abhu j'ara ae dhu dhèu rai-haha ded'e padedha-dedha, te ngaa Ama Lamatua peka na, j'ara sèra karehe, aa dhu madenge dènge rèngu.

¹⁶ Toke mamai Yohanis tuka sarani, èdhi dhèu Yahudi muri madhutu atora nèti baki Musa aa nèti dhèu rèti lii padhai Lamatua. Te ngaa limuri ne, Lii Lolo Be'a nèti Lamatua pale-lème le ètu mia-mia. Dhèu ae dhu tenge le j'ara, sèna ka ra mamuri madhutu dad'èi Lamatua.✠ ¹⁷ Masi ka dedha-liru dènge rai-haha ne ele, te ngaa Atora nèti Ama Lamatua ciki sa, ele boe. Ca katèd'a sa ele boe hèi!✠

¹⁸ Dhèu dhu pa'ia-pa'ela dènge dhèu èmu na, aa na madhèdi hari dènge bhèni leo, nèngu bersina. Aa dhèu dhu leo dènge bhèni dhu pa'ia-pa'ela, nèngu bersina kahèi.”✠

Lii lolo dhèu kaja dènge Lasarus

✠ **16:13** Mateos 6:24 ✠ **16:16** Mateos 11:12-13 ✠ **16:17** Mateos 5:18 ✠ **16:18** Mateos 5:32, 1 Korintus 7:10-11

19 Ka Yesus lole tabha hari, peka na, “Abhu dhèu kaja ca dhèu. Nèngu d'èi pake mèdha-papake dhu be'a-be'a, tao nèti bèla alus. Mèu-mèda na'a-ninu nganga'a dhu be'a hua, aa karae taruu. 20 Ètu kota ne'e, abhu kahèi ca dhèu dhu dènge boe ngaa-ngaa. Ngara na, Lasarus. Ngi'u na dhu pènu dènge kamèu. Bèli-bèli angalai na rèti pamadhèdi ne ètu hèb'a tedhe dhèu kaja èèna. 21 Na sanao teko-teko abhu kaha'i nganga'a nèti dhèu kaja ne, sèna ka bisa na'a, te ngaa na abhu boe ngaa-ngaa. Dhoka busa di mai, ho j'ore nana kamèu na.

22 Nèbhu boe ka, Lasarus madhe. Hèia ana pajuu Ama Lamatua mai nèti sorga, ka rèti lasi pamadhèdi ne ètu baboa Abraham.

Aa nèbhu boe ka, dhèu kaja ne madhe kahèi, ka dhèu ded'e lasi padhane. 23 Te ngaa dhèu kaja ne maso boe sorga. Nèngu maso asa d'ara naraka, sama-sama dènge dhèu-dhèu leo dhu madhe le. Ètu era nèi, dhèu kaja ne abhu j'aj'èra taa-taa. Ca tèka na boti kètu, ka ladhe nèdhi Lasarus madhèdi ètu baboa baki Abraham. 24 Hèia na pa'oo, peka na, ‘Baki Abraham, ee! Sue ku ja'a laa! Pua ku Lasarus cèb'u kolo ai na asa d'ara èi, sèna ka mai pabasa ku kolo he'o ja'a ne. Te ja'a j'èra titu kèna ètu d'ara ai naraka ne!’

25 Te ngaa Abraham dhaa, peka na, ‘Ana, ee! Sanèd'e ku! Uru èèna lod'o èu mamuri era ètu rai-haha nèi, èu abhu le aa'i-aa'i dhu be'a. Te ngaa Lasarus ne, unu dhodhoka sasusa di. Ka limuri ne, Lamatua pakarej'e ne ètu ne'e, te ngaa èu pasae more j'aj'èra. 26 Risi-risi hari, ètu talora

aae èu dènge ji'i, Lamatua tao tèke loe aae èci dhu taleo dènge marèma. De dhèu nèti ne'e bisa boe dhiu asa era èèna, aa dhèu nèti èèna bisa boe pège sa ne'e mai.'

²⁷ Hèia dhèu kaja ne pamako hari, aku nèngu na, 'Ladhe sèmi èèna, baki Abraham pua Lasarus la'e asa èmu ama ku. ²⁸ Te ja'a ne dènge ari dhèu mone, dhèu lèmi era. Sèna ka Lasarus la'e pasanèd'e si, ho ra lèpa ka asa Lamatua. Masi ka lod'o d'ai ra madhe, rèngu maso ia ka asa era j'aj'èra ne.'

²⁹ Te ngaa Abraham b'ala ne, 'Ama Lamatua hia le rèngu sasuri nèti baki Musa dènge dhèu rèti lii padhai Na. Ari mu si, bisa baca pahari-pahari ho re'a dad'èi Lamatua.'

³⁰ Te ngaa dhèu kaja ne pasisu, peka na, 'Baki Abraham, ee! Èèna dhae d'ai mèka. Rèngu sèi pahae boe Lii Holo-Nori Ama Lamatua! Hud'i abhu ku ca dhèu nèti talora dhèu madhe la'e asa rèngu, heka rèngu ele-ho'a, aa neo nanene kèna.'

³¹ Te ngaa Abraham dhaa, peka na, 'Ladhe rèngu sèi ro'o boe nanene lii holo-nori nèti Musa dènge nèti dhèu rèti lii padhai Lamatua, na, masi ka dhèu madhe bhodho nèti d'ara ro'a ra, ho padhai lii dènge rèngu èèna ka, rèngu ro'o boe nanene.'"

17

*Lamatua Yesus aj'a lula-nèti dhèu dhu manahu
asa d'ara sasala, aa dhu manèngi abho
(Mateos 18:6-7,21-22, Markus 9:42)*

1 Yesus peka dènge ana madhutu Na, “Ae ka dhèu manahu asa d'ara sasala, lula tatao dhèu leo. Te ngaa dhèu dhu pamanahu dhèu asa d'ara sasala èèna, pasae nare mamadhe-mamopo. 2 Ladhe dhèu ad'u-ue j'ara karehe, toke ana iiki parcaya boe Ja'a, èèna na Ama Lamatua huku ne bia. Dhu samaa risi, ladhe èki ladha goro dhèu ne'e dènge hadhu aae cue, ho parèu eele asa d'ara dhasi ètu talora lèu. 3 De j'aga ngi'u pabe'a-be'a, sèna ka miu baku pamanahu dhèu asa d'ara sasala! Te ngaa ladhe a'ari mu tao sala, pasanèd'e ne. Ladhe na ele-ho'a, hèia na mai manèngi abho, na pabhèlu eele sasala na.✧

4 Ladhe a'ari èu tao sala pidhu hari d'ara ca lod'o, ka na ele-ho'a, hèia na mai pidhu hari ho manèngi abho, èu hud'i pabhèlu eele sasala na pidhu hari kahèi.”

Dhèu hud'i parcaya ku koasa Ama Lamatua

5 Ca lod'o, ana madhutu se* mai asa Yesus, ka ra manèngi, aku rèngu na, “Ama Mese! Parcaya ji'i se èra boe. De Ama pa'èra ku parcaya ji'i.”

6 Hèia Yesus dhaa, peka na, “Ladhe miu parcaya koasa nèti Ama Lamatua, masi ka ciki oo'e èèna ka, te ngaa miu bisa paredha aj'u aae ne, ‘Tahoi eele, ho pidha asa d'ara dhasi!’ Ka aj'u ne madhutu lii paredha miu.”

Dhèu sab'a dhu be'a, nuka dhu madhutu dad'èi lamatua na

✧ 17:3 Mateos 18:15 * 17:5 Sasuri lii Yunani ètu ne'e, peka na, “dhèu pajuu-paleha”. Lukas d'èi suri na, “dhèu pajuu-paleha” mi ana madhutu Yesus dhèu canguru dua sèra.

7 Èle ka Yesus lii, aku Nèngu na, “Tare conto èci. Nuka sèmi ènu dhu pare rai ètu d'ara oka, do, ladhe kahib'i-kalèbho ètu d'ara pad'a sod'a. Sab'a nare, ka lèpa sa èmu. Tatu lamatua na peka boe dènge ne, ‘Mai ho dua ti ta'a sama-sama!’ 8 Aad'o, sina ma? Dhu lèke ka, lamatua paredha ne, peka na, ‘Lamu lalau mei hia ja'a. Ku'a-kinu kore ku, pe èu mu'a-minu ètu kabodho nèi!’ 9 Ladhe ènu ne lalau nare madhutu dad'èi lamatua na, miu ngee, na, lamatua ne manèngi makasi mi ènu ne, do? Aad'o! 10 Miu èci èèna kahèi. Ladhe sab'a mere aa'i dhu Lamatua paredha le, miu peka na, ‘Ji'i dhoka ana pua-paleha di. Ji'i tenge boe lii koa-kad'iri. Ji'i dhoka pakako sasab'a-la'a ji'i di.’”

Lamatua Yesus puri-pa'èle canguru dhèu dhu pèd'a kusta

11 Lod'o Yesus si lasi asa Yerusalem, rèngu d'ai too propensi Galilea dènge propensi Samaria. 12 Ropa rèngu neo maso asa d'ara rae cue ètu èèna, dhèu canguru dhu pèd'a kusta mai, neo paraga dènge Yesus. Rèngu se titu nèti kaj'èu. 13 Ka ra pa'oo palere-lere, peka na, “Yesus! Mone Kapai, ee! Sue ku ji'i laa!”

14 Ropa Yesus tadèngi lii pa'oo ra, ka Na ladhe si, hèia Na pua, aku Nèngu na, “Lami pad'elo uuru ku isi miu asa ama agama, sèna ka ra parisa papèd'a kusta miu sèra, èle le, do dhae!” Ra tadèngi sèmi èèna, ka lasi dènge. Te ngaa ropa d'ai talora j'ara, cag'ag'a laa, rèngu dhu èle le nèti kusta.✧

✧ 17:14 Aora nèti Ama-ama Agama 14:1-32

15 Rèngu lasi taruu dènge karej'e-karae. Te ngaa abhu ca dhèu di, dhu lèpa hari mai asa Yesus. Na pa'oo, peka na, "Koa-kio Lamatua! Te ja'a èle le nèti papèd'a!" 16 Hèia na patitu kètu urutuu na, ho manèngi makasi ae-ae mi Yesus. (Te'a boe, te nèngu ne dhèu Yahudi boe. Nèngu ne ca dhèu Samaria dhu loe boe tao lii langu dènge dhèu Yahudi.)

17 Ka Yesus karèi dhèu sèra dhu madhutu dènge Ne, aku Nèngu na, "Tasamia, ee? Deo na Ja'a pa'èle dhèu canguru si? Dhu ceo, mia lasi?"

18 Tasamia ka dhoka dhèu leo kara ne'e di, dhu lèpa mai ho manèngi makasi mi Ama Lamatua, dènge koa-kio kolongara Na?"

19 Hèia Na peka mi dhèu ne, na, "Èu èle le, lula èu parcaya Ja'a tare'a-re'a. De kèd'i, lèpa ka dènge sod'a-mole!"

Lamatua Yesus lole lod'o èle rai-haha, dènge mamai hari Na

(Mateos 24:23-28,37-41)

20-21 Ca lod'o, dhèu Parisi pèri-pèri mai karèi Yesus, peka na, "Ama Mese! Peka ku dènge ji'i, lod'o mia Ama Lamatua neo pakako paredha Na?"

Ka Yesus dhaa, "Sèmi ne'e. Mage mi pangee, na, Lamatua pakako paredha Na dènge rupa-rupa tadha ètu rai-haha ne, dhu dhèu bisa rèdhi dènge musi madha ra. Dhèu abhu boe tadha dhu peka na, 'Ladhe ku asa ne'e mai! Te Ama Lamatua pakako paredha Na ètu ne'e!' Do, 'Na pakako paredha Na ètu nèi!' Aad'o! Te Na pakako paredha Na ètu talora aae miu, ètu d'ara dhèu aa'i-aa'i ra."

22 Hèia Yesus peka dènge ana-ana madhutu Na, “Nèbhu boe, na, Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, pa'èci heka dènge miu. D'ai ka lod'o j'aj'èra sèra, miu d'èi titu kèna neo mèdhi mamai hari Ja'a. Te ngaa d'ai mèka lod'o mamai Ja'a. 23 Ladhe èèna na dhèu mai peka, na, 'Kristus ètu ne'e!' do, 'Kristus ètu nèi!' Na, miu baku bhute ho patangi-tenge, te lii padhai rèngu sèra, kapod'e-kabèli. 24 Te ladhe Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, lèpa hari mai, tadha na dhu mèu aadha-aadha, nuka sèmi bela dhu heo kacèb'a ètu dedha-liru nèti suu asa suu. 25 Te ngaa Nèngu hud'i abhu uuru ku j'aj'èra rupa-rupa. Ka dhèu rai-haha taa limuri ne, ro'o boe nanene, aa neo tule eele Ne. 26 Te ngaa bèli-camèd'a, ladhe Na neo mai hari, dhèu mamuri karehe sama biasa, èci èèna ka dènge lod'o Noh mamuri era.✠ 27 Taa èèna, rèngu ra'a-rinu, tao pesta kab'i toke lod'o Noh maso asa d'ara kapa na. Te ngaa rèngu ro'o boe nanene kahèi. Kaca'a laa, èi aae lala, ka pamadhe aa'i si.✠

28 Sèmi èèna kahèi, lod'o Lot mamuri era, dhèu mamuri karehe titu kèna. Taa èèna, rèngu ra'a-rinu, bad'aga, sab'a oka-tedhe, patitu èmu, aa mamuri karehe sèmi biasa. 29 Te ngaa ro'o boe nanene kahèi. Hèia mad'ae aae era, ropa Lot rai eele nèti kota Sodom, cag'ag'a laa, èj'i ai dènge èi nasu bhori mai nèti dedha-liru, aa labhu pakèpu rèngu aa'i-aa'i.✠

30 De miu baku pamud'e ku! Mage dhoka bèli-

✠ 17:26 Lii Lolo dhu Uru Tèka 6:5-8 ✠ 17:27 Lii Lolo dhu Uru Tèka 7:6-24 ✠ 17:29 Lii Lolo dhu Uru Tèka 18:20—19:25

camèd'a Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, lèpa hari mai, dhèu mamuri dhoka sèmi biasa di. Te ngaa kaca'a laa, Na cèu mai. ³¹ Lod'o èèna, dhèu ètu madha èmu, maso ia ka asa d'ara ho lalau mèdha. Dhèu dhu sab'a ètu d'ara oka, lèpa ia ka asa èmu ho rare mèdha ra. ✧ ³² Sanèd'e ku ngaa dhu uru èèna j'aj'i mi dhèu èmu Lot. Na madhe, lula nèngu ngee mèdha-panyau ètu èmu na. ✧

³³ Dhèu dhu d'èi boe madhutu Ja'a lula sue ngi'u na, èèna na mamuri na ele iia d'ara. Te ngaa dhèu dhu madhutu Ja'a toke soro mamuri na, lula sue Ja'a, bèli-camèd'a abhu sod'a-mole, aa mamuri taa-taa dènge Ama Lamatua. ✧ ³⁴ Ja'a pasanèd'e mema! Ropa Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, lèpa hari mai, ladhe dhèu dua j'unu ètu era èci, kabèdhi laa Lamatua ded'e paca'e ca dhèu, aa tèke eele ca dhèu. ³⁵ Ladhe abhu dhèu bhèni dhèu dua dhu maj'u are, èèna na Lamatua ded'e paca'e ca dhèu, aa tèke eele ca dhèu. ³⁶ [Ladhe abhu dhèu dua dhu sab'a ètu d'ara oka, Lamatua mai ded'e nèti èci, aa tèke eele ca dhèu.]”†

³⁷ Ropa ana madhutu tadèngi rare, hèia ra karèi Yesus, “Ama Mese! Sèra sa bèli-camèd'a j'aj'i ètu mia?”

Ka Yesus core lii, peka na, “Sèmi ne'e! Ladhe miu mèdhi ka manu-bhui dhu tema ra'a sisi badha madhe, ra lela pa'oru ètu mia, na, miu me'a èèna j'aj'i mi tadha, dhu peka na, tatu abhu

✧ **17:31** Mateos 24:17-18, Markus 13:15-16 ✧ **17:32** Lii Lolo dhu Uru Tèka 19:26 ✧ **17:33** Mateos 10:39, 16:25, Markus 8:35, Lukas 9:24, Yohanis 12:25 † **17:36** Ayat 36 ne abhu boe ètu d'ara sasuri lii Yunani dhu be'a risi.

sisi hèu ètu era èèna.” [Dènge saso a dhu pahuni, peka na, ladhe Yesus Kristus lèpa hari mai, tadha na dhu mèu aadha-aadha, sad'i dhèu re'a baca tadha sèra.]

18

Lii lolo nèti bhèni balu èci, dènge hakim dhu karehe

¹ Ca tèka, Yesus padhai lii dènge ana madhutu Na, pake lii pakasame ho rèngu loe boe manèngi-mangaj'i, aa baku ma'ète sanoamaena. Rèngu hud'i parcaya taa-taa Lamatua.

² Lii lolo na sèmi ne'e ka: “Ètu d'ara kota cue, abhu ca dhèu ama pama'ète lii langu, dhu pusi-pahae boe Ama Lamatua. Na pahae boe ca dhèu sa hèi. ³ Ètu era èèna, abhu kahèi bhèni balu èci, dhu loe boe mai sa dhèu pama'ète lii ne, ho manèngi, peka na, ‘Ama hakim! J'ue ku lii langu ja'a dènge mola!’

⁴ Hiu-hiu èèna, dhèu pama'ète lii ne pusi boe dènge bhèni balu ne. Te ngaa nèbhu-nèbhu ka, na roca nanene ne. Hèia na madhèdi pangee ka, ‘Mema ja'a ne pusi boe dènge Ama Lamatua, risi-risi dènge dhèu rai-haha. ⁵ Te ngaa bhèni ne pakabo'o kètu ja'a. De be'a risi ja'a pama'ète lii na dènge mola. Te ladhe ja'a panena, na mai taruu paj'èra ja'a.’

⁶ De miu pangee ku lii padhai dhèu pama'ète lii dhu bhelu ne. ⁷ Ladhe nèbhu-nèbhu dhèu pama'ète lii ne tao ai-hèb'a mi bhèni balu ne, tatu Ama Lamatua kahèi neo tao ai-hèb'a mi dhèu unu Na dhu sabaj'a mèu-mèda mi Nèngu ho manèngi sasue Na. Te ngaa Lamatua mate

heka panèbhu. ⁸ Te Nèngu uri lii langu rèngu dènge boe pamata. De Ja'a neo karèi sèmi ne'e: ladhe Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne mai hari, Ja'a bisa paraga dènge dhèu parcaya ètu rai-haha ne era, do aad'o?"

Dhèu Parisi èci, dènge dhèu roro bea èci lasi manèngi-mangaj'i

⁹ Ka Yesus lolo tabha hari pake lii pakasame lula-nèti dhèu dhu pangee na ne'a aa'i mèu-mèu, aa dhu d'èi pahaha dhèu leo. Na peka na, ¹⁰ "Abhu ama dhèu dua dhu lasi sabaj'a asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ca dhèu nèti partei agama Parisi, aa èci hari dhèu roro bea. [Dhèu Yahudi peka na dhèu Parisi sèra, dhèu dhu mola. Te ngaa ra pangee, na, dhèu roro bea, dhèu karehe.] ¹¹ D'ai èmu sabaj'a dhèu Parisi ne titu mesa-mesa na, ka na manèngi-mangaj'i, peka na, 'Makasi Lamatua, te ja'a ne dhèu be'a. Ja'a ne bhelu boe nuka sèmi dhèu leo sèra. Ja'a mana'u boe. Ja'a manga'a boe. Ja'a dhèu dhu bersina boe. Makasi Lamatua, te ja'a ne bhelu boe nuka sèmi dhèu roro bea ne. ¹² Ja'a ne maj'èni puasa ca migu dua hari. Aa ja'a d'èi hia ca pala nèti canguru pala nèti aa'i-aa'i dhu ja'a abhu.' Dhèu Parisi ne, sabaj'a sèmi èna ka.

¹³ Te ngaa dhèu roro bea ne titu pakaj'èu ètu kabodho nèi. Na bani boe boti kètu ho ladhe sa dedha. Nèngu dhoka pacud'u di, dhu dènge d'ara ma'ète mae-mae. Na sabaj'a, peka na, 'Ama Lamatua! Sue ku ja'a, dhèu dhu pènu dènge sasala-sasigo ne! Abho eele ku sasala ja'a!'

14 Lod'o dhèu dua se lèpa lasi asa èmu ra, cee ka dhu pabe'a dènge Ama Lamatua? Dhèu Parisi dhu pamone, do dhèu roro bea ne? Tatu Na sèmi dènge be'a, dhèu roro bea dhu pahaha iisi ne. Te ngaa Na pusi boe dènge dhèu Parisi ne. Te Ama Lamatua pahaha dhèu dhu pamone-pabhèni, te ngaa Na padedha dhèu dhu re'a pahaha iisi.”☆

Lamatua Yesus padhai lii hia mamèngi mi ana-ana

(Mateos 19:13-15, Markus 10:13-16)

15 Ca tèka, dhèu sa'u rèti ana ra dhu rara iisi hiu asa Yesus, sèna ka Na tao ai Na mi ana iiki se, aa padhai lii hia si mamèngi. Ropa rèdhi sèmi èèna, ana-ana madhutu Yesus kai dhèu se'e. 16-17 Te ngaa Yesus soru mamai ra dènge be'a. Hèia Na kai ana-ana madhutu Na, aku Nèngu na, “Hud'i laa ana iiki sèra mai asa Ja'a. Miu baku bhabhae si. Sanèd'e paie! Dhèu dhu neo j'aj'i dhèu unu Ama Lamatua, nèngu hud'i sanao-maena dhoka mi Ama Lamatua, nuka sèmi ana iiki dhu sanao-maena dhoka mi ina-ama na.”

Dhèu kaja dhu neo maso sorga

(Mateos 19:16-30, Markus 10:17-31)

18 Ca lod'o, dhèu kapai Yahudi èci, mai karèi Yesus, aku nèngu na, “Ama Mese dhu hua iia! Ja'a ne hud'i tao ku tasamia, sèna ka ja'a ke'a tare'a, na, ja'a maso sorga, aa mamuri taruu dènge Ama Lamatua?”

19 Ka Yesus dhaa, “Tasamia ka èu ne peka na, Ja'a 'dhu hua iia'? Dhodhoka èci di dhu hua iia,

☆ **18:14** Mateos 23:12, Lukas 14:11

nuka Ama Lamatua. ²⁰ Èu me'a le atora Ama Lamatua karèi nèti uru ka, dhu peka na:

Baku j'unu pa'èci dènge dhèu dhu dhèu èmu
 boe èu;
 baku pamadhe dhèu;
 baku mana'u;
 baku j'aj'i sakasii dhu leko-monya;
 aa pakab'ua ina dènge ama mu.”[☆]

²¹ Ka dhèu ne dhaa, na, “Tare'a, Ama! Ja'a dhu madhutu le atora sèra, karèi nèti ja'a ana iiki era.”

²² Tadèngi sèmi èèna, ka Yesus peka, na, “Be'a! Te ngaa èu kura ca madha j'ara era. Nuka, lamu ho pahie mèdha-panyau èu aa'i-aa'i. Kab'ua ra, lamu pabagi hia dhèu dhu dènge boe ngaa-ngaa sèra. Èle na, èu lèpa hari mai sèna ka madhutu Ja'a. Te èèna na, Ama Lamatua b'ala hari mèdha-panyau èu ètu sorga.” ²³ Ropa tadèngi nare sèmi èèna, hèia dhèu ne d'ara na susa, te nèngu kaja d'ai seli.

²⁴ Ropa Yesus nèdhi dhèu ne lèpa dènge d'ara na laho mae-mae, hèia Na padhai lii dènge ana madhutu Na, peka na, “Dhèu kaja mema carui titu kèna maso sorga. ²⁵ Èdhi pasèku ku dènge j'ara leo. Mema bisa boe badha unta dhu kapai bisa maso asa d'ara oka na re ro'a j'aj'au. Nuka sèmi èèna kahèi, dhèu dhu maena dhoka mèdha-panyau na, te ngaa maena boe Lamatua, tatu nèngu bisa boe maso sorga.”

²⁶ Dhèu dhu tadèngi Yesus padhai lii sèmi sèra, karèi Ne, aku rèngu na, “Ladhe dhèu kaja carui

[☆] **18:20** Kalua nèti Masir 20:12-16, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:16-20

maso sorga, dhèu sèmi mia ka dhu bisa abhu mamuri taa-taa?"

²⁷ Ka Yesus b'ala si, "Mi dhèu rai-haha, j'ara ae-ae mema carui. Te ngaa bagi Ama Lamatua, aa'i-aa'i bisa j'aj'i."

²⁸ Hèia Petrus tuhu lii, peka na, "Ama! Ji'i tèke eele aa'i mèdha-panyau ji'i, ka mai madhutu Ama. Bèli-camèd'a ji'i abhu ngaa?"

²⁹ Ka Yesus dhaa, na, "Petrus! Nanene paie-iie. Dhèu dhu tèke eele èmu na, dhèu èmu-kamali na, a'ari na, ina-ama na, do ana-ana na, lula nèngu pakako sasab'a Ama Lamatua, ³⁰ tatu na abhu hari ae risi ètu rai-haha ne. Aa ladhe èle rai-haha ne, nèngu abhu mamuri taa-taa dènge Ama Lamatua kahèi."

Lamatua Yesus peka mamadhe Na tèlu hari kèna

(Mateos 20:17-19, Markus 10:32-34)

³¹ Ka Yesus gale nèti ana madhutu Na canguru dua dhèu sèra, ho lasi padhue-padhai mesa ra. Hèia Yesus peka dènge ra, "Miu se aa'i-aa'i mi me'a, na, èdhi kako ne, lati asa kota Yerusalem. D'ai nèi, j'ara aa'i-aa'i nèti dhèu rèti lii padhai Lamatua sèra dhu suri tèke le, lula-nèti Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a, pe j'aj'i nuka sèmi dhu ra suri. ³² Èèna na, ra soro Ja'a asa dhèu leo dhu tadhe boe Ama Lamatua. Aa ra padhai lii pamakae Ja'a, pahahe Ja'a rupa-rupa, paru'e ilu ra mi Ja'a, ³³ ra hake kalabhe Ja'a. Èle èèna ka, ra pamadhe Ja'a. Te ngaa asa camèd'a èèna, Ja'a mamuri hari."

³⁴ Ropa tadèngi Yesus peka sèmi èèna, ana madhutu Na bingu, lula rèngu dhane rare mèka sasoa nèti lii padhai Yesus.

*Lamatua Yesus pa'èle dhèu bèdhu ca dhèu
(Mateos 20:29-34, Markus 10:46-52)*

³⁵ Lod'o Yesus si oe maso kota Jeriko, abhu dhèu bèdhu ca dhèu dhu madhèdi kanata ai ètu sebhe j'ara. ³⁶ Ropa na tadèngi dhèu ae kako re èèna, ka na karèi, aku nèngu na, "Ngaa ne?"

³⁷ Ka dhèu peka dènge ne, na, "Yesus nèti Nasaret dhu kako re ne'e."

³⁸ Hèia dhèu bèdhu ne rodhe pamèdhu-mèdhu, peka na, "Yesus! Ana-èpu dhèu aae Daud, ee! Sue ku ja'a!"*

³⁹ Hèia dhèu dhu kako uuru nèti Yesus kai ne, sèna ka na mau-mau. Te ngaa asa na hino dènge lii rodhe, peka na, "Ana-èpu dhèu aae Daud, ee! Sue ku ja'a laa!"

⁴⁰ Ropa Yesus tadèngi, ka Na titu. Hèia Na pua dhèu lasi pakako rèti dhèu bèdhu ne. D'ai madha Na, ka Yesus karèi ne, ⁴¹ "Èu neo Ja'a tao ngaa hia èu?"

Ka na dhaa, "Ama! Ja'a manèngi sèna ka ja'a bisa kèdhi."

⁴² Yesus b'ala ne, peka na, "Be'a. Lula èu lèka na Ja'a bisa pa'èle èu, de èu bisa mèdhi dènge kèna." ⁴³ Kaca'a laa, musi madha dhèu ne be'a dènge ka. Ka la'e madhutu Yesus dènge koa-kio kolongara Ama Lamatua. Dhèu aa'i-aa'i

* **18:38** Ana-èpu dhèu aae Daud na, ca ropa dènge 'Kristus', nuka Dhèu dhu Lamatua paj'uj'u le nèti uuru ka mai. Dènge sèmi èèna, dhèu bèdhu ne mangaku na, Yesus na, Kristus.

dhu ladhe rèdhi ne, koa-kio kolongara Lamatua kahèi.

19

Lamatua Yesus paraga dènge dhèu roro bea èci, ngara na Sakeos

¹ Ka Yesus si maso re kota Jeriko, ho neo lasi taruu. ² Ètu ne'e, abhu ca dhèu kapala roro bea dhu roro doi hia dhèu paredha Roma. Ngara na Sakeos, aa nèngu ne dhèu kaja. ³ Ropa na tadèngi Yesus kako re èèna, ka nèngu neo nèdhi. Te ngaa bisa boe nèdhi dènge be'a, lula katitu na bab'a d'ai seli, aa dhèu ae dhu kalibhu rare Yesus. ⁴ Nèti èèna ka, na rai uru, ka na ca'e asa kolo aj'u ca kapua ètu sebhe j'ara, dhu Yesus neo re èèna.*

⁵ Ropa d'ai kapua aj'u ne, Yesus ladhe asa dedha. Hèia Na paroa, peka na, "Sakeos! Puru ka! Karohe, te deo ne'e kahèi, Ja'a neo manubha ètu d'ara èmu èu."

⁶ Ka Sakeos malaa. Hèia na puru pamèri-pamèri, la'e dènge Yesus asa èmu na. D'ara na karej'e-karae. ⁷ Te ngaa dhèu ae dhu ka'ugu, peka na, "Hmm! Sakeos ne, dhèu karehe! Nga tao ka Yesus manubha ètu d'ara èmu na?! Dhèu aa'i-aa'i dhu re'a le!"

⁸ D'ai d'ara èmu, Sakeos titu ètu madha Yesus, ka lii, peka na, "Ama Mese! Nèti deo ne'e ne, ja'a bagi mèdha-panyau ja'a mi dua, capala hia mi dhèu dhu dènge boe ngaa-ngaa. Ladhe ja'a

* **19:4** Sasuri lii Yunani peka na, aj'u *sukomorea*. Aj'u ne abhu boe ètu Idhonesia re bèka dhimu.

roro bea parisi, ja'a b'ae hari mi rèngu èpa kali lipat.”

⁹ Ka Yesus b'ala ne, peka na, “Be'a. Deo ne'e kahèi, Ama Lamatua pala-bagi sod'a-mole mi èu dènge isi èmu èu aa'i-aa'i, lula èu parcaya Lamatua kahèi, nuka sèmi baki Abraham. ¹⁰ Te Ama Lamatua pua Ja'a mai j'aj'i Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ètu rai-haha ne. Mamai Ja'a ne, sèna ka tenge dhèu dhu sero nèti j'ara Lamatua, ho hia si sod'a-mole.”✧

Lii pakasame nèti ènu dhu pab'unge doi-dhari lamatua na
(Mateos 25:14-30)

¹¹ Lod'o èèna, dhèu ae nanene lii padhai Yesus. Rèngu oe dètu dènge kota Yerusalem. Rèngu pangee, na, Yesus neo pakako paredha Ama Lamatua ètu èèna, nuka sèmi dhèu aae. Hèia Yesus lolo dènge si lii pakasame èci. ¹² Na peka na, “Abhu dhèu kapai èci. Neo la'e asa rai kaj'èu, ho dhèu ded'e ne j'aj'i dhèu aae ètu nèi. Ladhe èle, nèngu neo lèpa hari mai ho j'aj'i dhèu aae ètu d'ara kabarai na. ¹³ Lod'o nèngu pa'era neo pakèd'i, paroa nare dhèu sab'a na canguru dhèu, ka na bagi hia si ca dhèu, juru cue.† Na paredha si, peka na, ‘Miu pake doi se j'aj'i mi poko. Te lod'o d'ai ja'a lèpa, miu hud'i peka ku leto na ca ngaa.’ Èle èèna ka, na pakèd'i.

✧ **19:10** Mateos 18:11 † **19:13** Sasuri lii Yunani peka na, nèngu hia ‘canguru *mina*.’ *Mina* èci kab'ua na cangasu *dinari*, nuka sèmi gaji tuka d'ara cangasu lod'o sasab'a.

14 Te ngaa kabarai na d'èi boe ne. Ka ra hia dhèu lasi peka, na, 'Ji'i ngo'o boe dhèu ne paredha ji'i.'

15 Masi ka sèmi èèna, ra ded'e ne j'aj'i dhèu aae. Hèia na lèpa hari ka. D'ai èmu na, ka na paroa dhèu sab'a na, dhèu canguru sèra, ka karèi si, peka na, 'Miu se leto ca ngaa nèti juru dhu ja'a hia miu sèra?'

16 Dhèu sab'a dhu uru, peka na, 'Ama dhèu aae! Ja'a leto juru canguru bua nèti poko dhu ja'a abhu!'

17 Ka dhèu aae peka dènge ne, 'Be'a! Èu ne dhèu sab'a dhu maj'èni. Lula ja'a bisa lèka èu nèti j'ara dhu ana iiki, nèti èèna ka karèi nèti deo ne'e, ja'a ded'e èu ho paredha canguru kota.'

18 Èle ka dhèu sab'a ka dua, peka na, 'Ama dhèu aae! Ja'a abhu leto juru lèmi bua nèti poko dhu ja'a sèmi.'

19 Ka dhèu aae peka, na, 'Be'a! Ladhe sèmi èèna, ja'a ded'e èu ho paredha lèmi kota.'

20 Te ngaa dhèu sab'a ka tèlu nèti hari juru na. Ka na peka, 'Doi ama ka ne'e! Ja'a rapi ka pahuni ne, mage ele. 21 Ja'a tao sèmi èèna, lula madha'u. Ja'a ke'a ama, dhèu nasa. Te ama d'èi more ngaa dhu unu boe ama, aa d'èi puu hua dhu ama sèle boe!'

22 Ropa dhèu aae tadèngi sèmi èèna, ka na jèke ne, 'Èu ne, dhèu goa d'ara! Lii padhai èu ne pabia ngi'u èu mesa mu. Èu me'a, na, ja'a dhèu nasa, ho kore ngaa dhu unu boe ja'a, aa puu ngaa dhu ja'a sèle boe. 23 De ladhe sèmi èèna, nga tao

ka lamu boe tèke ne asa bank? Ho sèna ka lod'o ja'a lèpa, ja'a bisa abhu leto. Masi ka ciki di.'

²⁴ Hèia dhèu aae ne pua dhèu leo ètu sèra, peka na, 'Mere doi nèngu ne, sèna ka hia mi dhèu sab'a dhu abhu leto canguru deo na.'

²⁵ Te ngaa ra pasisu, peka na, 'Ama! Dhèu ne abhu ae le. Nga tao ka neo more nèti dhèu dhu unu ciki, ho patabha sa nèngu hari?'

²⁶ Te ngaa dhèu aae b'ala, peka na, 'Pangee paie-iie ku! Ladhe dhèu dhu mèu uri ngaa dhu dhèu hia ne, èèna na nèngu abhu tabha hari. Te ngaa dhèu dhu bai-eed'a, èèna na rare aa'i ngaa dhu na unu.✧ ²⁷ De lami kèpe mere musu ja'a, dhu ro'o boe ja'a j'aj'i dhèu aae. Mèti si mai sa ne'e, sèna ka pamadhe si ètu madha ja'a. Lami ka!' "✧

Lamatua Yesus maso asa d'ara kota Yerusalem (Mateos 21:1-11, Markus 11:1-11, Yohanis 12:12-19)

²⁸ Ropa Yesus lolo èle, hèia lasi taruu ka asa Yerusalem. Yesus dhu kako uru. ²⁹ Ropa oe dètu dènge dua rae, nuka Betfage dènge Betania, dhu ètu karasa ledhe Saitun, ka Na pua ana madhutu Na dhèu dua lasi uru. ³⁰ Na pua si peka na, "Miu dua mi lami asa rae dhu ètu madha nèi. Pe miu mèdhi keled'ei ngèru ci'u dhu èki tèke ètu èèna. Keled'ei ne, dhèu manya'e rèdhi mèka. Mi lècu dhari na, pakako mèti mai. ³¹ Te ngaa ladhe abhu dhèu dhu karèi, 'Tasamia ka mi lècu eele dhari keled'ei èèna?' Mi peka dènge si, na, 'Lamatua ji'i neo pake ne.' "

✧ 19:26 Mateos 13:12, Markus 4:25, Lukas 8:18 ✧ 19:27 Mateos 25:14-30

³² Dua ra lasi ka, hèia ra rage keled'ei ngèru nuka sèmi dhu Yesus peka. ³³ Ropa ra lècu dhari keled'ei ne, ka lamatua badha ne karèi si, na, “Nga tao ka miu patabuli badha ne?”

³⁴ Ka ra dhaa, aku rèngu na, “Lamatua ji'i neo pake ne.” ³⁵ Lamatua badha ne d'èi kahèi, ka dua ra nuni rèti keled'ei asa Yesus. Ra hèle sig'i-kalolo ra mi dedha kabodho keled'ei ne. Èle èena ka, ra paca'e Yesus asa dedha na.‡ ³⁶ Dhèu ae kahèi hèle sig'i-kalolo dènge salalu ra mi j'ara, ho soru Yesus nuka sèmi soru dhèu kapai.

³⁷ Ropa Na puru nèti ledhe Saitun, ka dhèu se dènge ana-ana madhutu Na, mulai pa'oo koa-kio kolongara Ama Lamatua, lula rèngu rèdhi le tadha-tadha koasa. ³⁸ Ra pa'oo peka na,

“Nèngu ne, Dhèu Aae dhu Ama Lamatua pua mai!

Ama Lamatua hia Ne berkat!

Dhèu rai-haha limuri ne, bisa padame le dènge Lamatua ètu sorga.

Koa-kio kolongara Lamatua dhu madhèdi nèd'u paredha ètu dedha-liru dhu dedha risi.”✧

³⁹ Te ngaa abhu kahèi dhèu-dhèu Parisi ètu talora aae dhèu ae sèra. Ka ra peka dènge Yesus, “Ama Mese! Kai ku dhèu se, ho baku ra pakii-pakèce sèmi ne'e, te seli-kolane!”

‡ **19:35** Ètu nèi, dhèu aae-dhèu kapai manya'e jara, dhèu haha manya'e keled'ei. De Lamatua Yesus ca'e keled'ei ne, j'aj'i mi tadha Na pahaha iisi. Ètu *Sakaria* 9:9, abhu kahèi lii padhadha dhu peka na, bèli-camèd'a dhèu aae Isra'el mai ca'e keled'ei.

✧ **19:38** Lii Sod'a Koa-Kio 118:26

⁴⁰ Te ngaa Yesus dhaa, peka na, “Ja'a pasanè'de mema! Ladhe dhèu se'e kutu hèb'a ra, èèna na, hadhu se ka dhu koa-kio kolongara Lamatua!”

Lamatua Yesus tangi lula tatao dhèu Yerusalem

⁴¹ Ropa rèngu oe dètu Yerusalem, Yesus ladhe nèdhi kota ne, hèia Na tangi, ⁴² peka na, “Ira iil! Dhèu Yerusalem, ee! Dad'èi Ja'a deo ne'e, miu abhu dame dhu Ja'a kèti mai. Te ngaa lula miu pahae boe Lamatua, ka miu unu heka. Dame ne pakaj'èu le nèti miu. ⁴³ Bèli-camèd'a musu miu mai udhu padedha rai palème li'u tedhe miu ne, hèia ra maso sa d'ara, musu dènge miu. ⁴⁴ Ra dhedhe palaho kota miu, toke pamera dènge rai, hèia ra pamadhe aa'i miu dènge ana-ana mi. Ra tèke eele boe hadhu cue sa dhu titu, lula miu mo'o boe tadhe Lamatua lod'o Na mai hia miu mamuri!”

Lamatua Yesus maso asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i

(Mateos 21:12-17, Markus 11:15-19, Yohanis 2:13-22)

⁴⁵ Èle èèna ka, Yesus maso asa d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Ètu madha èmu ne, dhèu tao sèmi pasa sa, ho ra pahia badha korban. Ropa nèdhi, hèia Yesus babège si nèti era èèna.

⁴⁶ Ka Na jèke si, peka na, “Dhèu nèti lii padhai Lamatua dhu suri tèke le, peka na,

‘Ja'a patitu Èmu ne,

ho dhèu aa'i-aa'i bisa mai manèngi-mangaj'i ètu era ne'e.’[☆]

[☆] **19:46** Yesaya 56:7, Yermia 7:11

Te ngaa mi tao ne nuka sèmi era pakaboko dhèu parapo.”

⁴⁷ Èle èèna ka, bèli-bèli Yesus la'e aj'a-nori dhèu ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Te ngaa kètu agama Yahudi, mese agama, dènge dhèu heka ad'a Yahudi sèra, patangi-tenge j'ara ho neo pamadhe Ne. ⁴⁸ Te ngaa ra abhu boe j'ara, lula dhèu ae dhu d'èi titu kèna, nanene lii padhai Yesus.

20

Dhèu pakarèi hak dènge koasa Yesus (Mateos 21:23-27, Markus 11:27-33)

¹ Ca lod'o, Yesus la'e asa Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ka Na aj'a-nori Lii Lolo Be'a Lamatua ètu èèna. Hèia kètu agama Yahudi, mese agama, dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a Yahudi sèra, mai karèi Ne. ² Ra peka na, “Mu peka ku laa! Cee ka dhu hia Èu hak sèna ka ad'u-ue maruru ètu ne'e med'a na?”

³ Ka Yesus b'ala si, “Ja'a neo karèi miu ca madha j'ara kahèi, heka Ja'a dhaa lii karèi miu kèna. ⁴ Sèmi ne'e: miu se tadhe Yohanis tuka sarani dhèu, do? Cee ka dhu hia ne koasa ho sarani dhèu? Ama Lamatua do, dhèu rai-haha?”

⁵ Hèia ra papeka èci dènge èci, “Ira ee! Èdhi sèmi tare le pala ti ngaa. Ladhe èdhi peka na, ‘Ama Lamatua ka pua’, èèna Na b'ala, aku Nèngu na, ‘Ladhe sèmi èèna, nga tao ka miu lèka boe Yohanis?’ ⁶ Te ngaa ladhe èdhi dhaa, peka na, ‘dhèu rai-haha ka pua’, na dhèu ae sèra

☆ **19:47** Lukas 21:37

pèci pamadhe èdhi. Te dhèu sèra parcaya, na, Yohanis ne dhèu nèti lii padhai Lamatua.”

⁷ Ka ra dhaa, peka na, “Ji'i nge'a boe.”

⁸ Hèia Yesus peka dènge ra, “Ladhe sèmi èèna, Ja'a ko'o boe peka kahèi, cee ka dhu pua Ja'a.”

*Lii pakasame dhèu sab'a oka anggor
(Mateos 21:33-46, Markus 12:1-12)*

⁹ Hèia Yesus lolo dènge dhèu ae sèra, pake lii pakasame, peka na, “Abhu dhèu èci dhu sèle anggor ètu d'ara oka na. Na hia dhèu seb'a oka anggor ne, sèna ka rèngu pabagi isi rai nèti okatedhe ne. Ka na pidha la'e pea panèbhu asa rai kaj'èu. ✧ ¹⁰ D'ai hèru puu-g'ètu, hèia lamatua oka anggor ne pua ana paleha na ca dhèu, la'e nare pala nèngu. Te ngaa dhèu sab'a oka anggor se, game ana paleha ne, ka ra hia ne lèpa dènge ai hua. ¹¹ Èle èèna ka, lamatua oka ne pua ana paleha na ca dhèu hari. Te ngaa dhèu sab'a oka se game, ka ra pamakae ne. Hèia ra babège ne lèpa dènge ai hua da'u-da'u. ¹² Èle èèna ka, lamatua oka ne pua hari ana paleha na ka tèlu, te ngaa ra game ne, toke diu raa, ka ra core ne asa li'u oka.

¹³ Hèia lamatua oka ne pangee ka, ‘Ja'a tao hari ku tasamia? Be'a risi ja'a pua ana pasue ja'a ka la'e. Ele boe ra pakab'ua ne, de ra sèmi ne dènge be'a.’ De na pua ana d'èlu na la'e.

¹⁴ Te ngaa ropa dhèu sab'a oka anggor se ladhe rèdhi ne, hèia ra papeka èci dènge èci, aku rèngu na, ‘Mi ladhe ku laa! Te lamatua oka ne hia ana d'èlu na nuka mai nèi. Nèngu ne ka dhu

✧ **20:9** Yesaya 5:1

bèli-camèd'a unu pusaka ama na aa'i-aa'i ra. De ta pamadhe ne! Sèna ka èdhi ka dhu unu oka anggor ne.' ¹⁵ Ropa ana ne d'ai, hèia dhèu se nuni pa'oro ne rèti asa li'u oka, ka ra pamadhe ne.

De Ja'a neo karèi miu sèmi ne'e: miu pangee, na, lamatua oka ne tao dhèu sab'a oka sèra tasamia? ¹⁶ Madhutu a'abhu Ja'a, tatu na mai pamadhe aa'i si, ka na hia hari dhèu leo seb'a oka ne."

Ropa dhèu se tadèngi lii padhai Yesus, rèngu peka na, "Ladhe bisa, na, ji'i baku abhu huku nèti Ama Lamatua sèmi èèna!"

¹⁷ Hèia Yesus laladhe patae si, ka Na karèi, "Ladhe huku boe si sèmi èèna, nga tao ka dhèu nèti lii padhai Lamatua suri, na:

'Hadhu cue dhu tuka hadhu core eele le,
te ngaa limuri ne dhu j'aj'i le era padhèdi
agarii talora?'[☆]

¹⁸ Dhèu dhu kadhunu lèke hadhu ne, nèngu tatu laho teb'o-teb'o, lula abhu huku. Aa ladhe hadhu ne bèbhe lèke dhèu cee, nèngu laho kao-kao, lula lèke huku."

¹⁹ Ropa mese agama dènge kètu agama Yahudi se tadèngi lii lolo ne, rèngu re'a, na, Yesus padhai lii padhèto dènge rèngu pake lii pakasame. Rèngu se cakaraa dènge dhèu seb'a oka anggor deo sa. De ra nasa titu kèna. Ka ra tenge j'ara ho neo kèpe Ne. Te ngaa rèngu madha'u dènge dhèu ae sèra, dhu d'èi nanene lii aj'a Yesus. Ka lasi tèke eele Ne.

[☆] **20:17** Lii Sod'a Koa-Kio 118:22

“Hia mi Ama Lamatua ngaa dhu j'aj'i mi hak Nèngu”

(Mateos 22:15-22, Markus 12:13-17)

²⁰ Èle ka, musu-musu Yesus ma'u Ne. Rèngu tenge dhèu j'aj'i mata-mata dhu bisa tao iisi ra sèmi dhèu mola, sèna ka ra kèpe Ne. Rèngu sanao sèna ka Yesus padhai lii dhu palab'a dènge dhèu paredha Roma, ho èèna na lasi peka dènge gubernur, sèna ka ra pua dhèu lasi kèpe Yesus. ²¹ Ka ra pua mata-mata, sèna ka pakarèi dènge Yesus, aku rèngu na, “Ama Mese! Ji'i nge'a Ama ca dhèu dhu d'ara mola. Ama me'a boe kapod'e-kabèli, aa hag'e boe dhèu. Ama aj'a-nori dhèu madhutu Lii Lolo Be'a Ama Lamatua dènge mola. ²² De ji'i neo karèi ca j'ara: madhutu atora agama èdhi dhèu Yahudi, hud'i ji'i b'ae ku doi bea mi dhèu aae kapai paredha Roma, do aad'o?”

²³ Te ngaa Yesus ne'a le ngangee kaj'alu rèngu ho neo pamanahu Ne. Ka Na dhaa, aku Nèngu na, ²⁴ “Pad'elo sèku Ja'a doi iia cue.” Hèia ra pad'elo dènge Ne doi èci. Ka Yesus karèi si, “Ne'e ne, rupa cee ka ne? Aa ngara cee, ne?”

Ra dhaa, peka na, “Èèna, dhèu aae kapai, Keser.”

²⁵ Hèia Yesus peka na, “Ladhe sèmi èèna, hia asa dhèu paredha, ngaa dhu unu rèngu. Aa hia mi Ama Lamatua ngaa dhu j'aj'i hak Ama Lamatua.”

²⁶ Tadèngi sèmi èèna, dhèu se malaa, lula rèngu bisa boe sii pamanahu rare Ne ètu madha dhèu ae. Ka hèb'a ra kutu mènò.

Lamatua Yesus aj'a lula-nèti mamuri hari nèti mamadhe

(Mateos 22:23-33, Markus 12:18-27)

²⁷ Èle èèna ka, pèri-pèri dhèu nèti partei agama Saduki mai ho neo kèpe Yesus. Dhèu Saduki aj'a, na, dhèu madhe mamuri heka ètu lod'o èle rai-haha ne. Rèngu mai pakarèi dènge Yesus, na, ²⁸ “Ama Mese! Atora Musa dhu suri tèke hia èdhi, peka na: ladhe dhèu mone madhe, aa dhu dènge mèka kolo, na, ari nèti dhèu madhe ne madhèdi nare hari bhèni balu ne, sèna ka abhu kolo hia a'a dhu madhe ne. ²⁹ Mema uru èèna baki Musa aj'a sèmi èèna ka. Te ngaa ji'i neo karèi sèmi ne'e: ana mone dhèu pidhu dhu pa'a'ari. Dhu uru leo-èmu, te ngaa madhe dènge boe ana. ³⁰ Hèia ari na todhe nare hari bhèni balu ne. Nèbhu boe ka, na madhe, dhu dènge mèka kolo kahèi. ³¹ Sèmi èèna kahèi dènge ana ka tèlu. Na leo dènge bhèni balu ne, te ngaa madhe kahèi dènge boe ana. Toke ari ra limuri tèka, madhe kahèi dènge boe kolo. ³² Hèia bhèni balu ne madhe. ³³ De ji'i neo karèi Ama sèmi ne'e: bhèni ne leo nèdhi le dènge ana mone dhèu pidhu sèra. Ladhe d'ai èle rai-haha ne, ho Lamatua pamamuri hari dhèu madhe sèra, bhèni ne j'aj'i mi dhèu èmu cee?”

³⁴ Ka Yesus b'ala si, peka na, “Dhèu dhodhoka paleo èmu ètu rai-haha ne di. ³⁵⁻³⁶ Te ngaa ètu sorga dhèu paleo boe èmu. Aa ètu era nèi, dhèu madhe heka. Rèngu èci èèna ka dènge ana pajuu nèti Ama Lamatua ètu sorga. Te, lod'o

✧ **20:27** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 23:8 ✧ **20:28** Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 25:5

Ama Lamatua pamamuri hari dhèu madhe, Na hag'e nare si, sèna ka j'aj'i mi ana Na. ³⁷ Ètu d'ara sasuri baki Musa, dhu lole aj'u iiki ca kapua dhu ai na'e, te ngaa kèpu boe. Nèti lii lolo ne, èdhi te'a, na, dhèu madhe bisa mamuri hari. Ètu èèna, Ama Lamatua peka dènge Musa, na, 'Ja'a ne, Ama Lamatua nèti baki èu dhu uru-uru sèra. Nuka baki Abraham, Isak dènge Yakob. Rèngu se mangaj'i taa-taa mi Ja'a toke d'ai sange ne'e ne.'☆ ³⁸ Masi ka baki mu se madhe karèi jahi ali. Te ngaa, lula Ama Lamatua ka dhu peka na, Nèngu j'aj'i mi Lamatua rèngu era, de èdhi te'a le, na, rèngu se mamuri era. De masi ka dhèu madhe le, te ngaa ra mamuri hari. Te dhoka dhèu dhu mamuri di, dhu pahaha iisi mi Ama Lamatua; dhèu madhe, aad'o si!"

³⁹ Tadèngi Yesus dhaa sèmi èèna, ka mese agama padhai lii, peka na, "Lii dhaa Ama Mese èèna, lèke kèna." ⁴⁰ Nèti lod'o èèna, abhu heka ca dhèu sa dhu bani karèi Yesus, lula abhu boe j'ara dhu bisa pamanahu rare Ne.

Kristus mema ana-èpu dhèu aae Daud, aa j'aj'i Lamatua nèngu kahèi

(Mateos 22:41-46, Markus 12:35-37)

⁴¹ Yesus aj'a-nori dhèu ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i era. Ka Na karèi dhèu sèra, peka na, "Madhutu a'abhu miu, tasamia? Mese agama sèra, aj'a peka na, Kristus èèna, nuka Dhèu dhu Ama Lamatua paj'uj'u karèi nèti uru-uru ka. Madhutu a'aj'a rèngu, Nèngu ne dhodhoka ana-èpu dhèu aae Daud di. Te ngaa

☆ **20:37** Kalua nèti Masir 3:6

èèna dhae d'ai mèka. ⁴² Lula uru èèna, dhèu aae Daud mesa na dhu suri le, ètu d'ara Lii Sod'a Koa-kio, na,

'Ama Lamatua peka le dènge Lamatua ja'a, na,
 "Mai madhèdi mi era dhu kab'ua ètu babo g'ana Ja'a ne.

⁴³ Te bèli-camèd'a Ja'a tao musu-musu èu, toke ra pahaha iisi mi èu.'"☆

⁴⁴ De nèti sasuri ne, èdhi te'a, na, dhèu aae Daud mesa na paroa Kristus ne, 'Lamatua'. Sasoa na, ladhe dhèu peka na Kristus ne dhoka ana-èpu nèti dhèu aae Daud di, èèna dhae d'ai mèka! Lula Nèngu ne j'aj'i Lamatua nèti dhèu aae Daud kahèi!"

Baku pamud'e dènge mese-mese agama dhu pahuni sasala ra

(Mateos 23:1-36, Markus 12:38-40)

⁴⁵ Ropa dhèu aa'i-aa'i taru kira mi lii padhai Yesus, hèia Na peka dènge ana-ana madhutu Na, aku Nèngu na, ⁴⁶ "Baku pamud'e dènge mese agama sèra. Te rèngu d'èi kako pake kodho robho rai, lasi paraga dènge dhèu ae, ho dhèu koa si, peka na, 'Rèngu se dhèu kapai!' Rèngu d'èi tenge era re madha ètu d'ara èmu sabaj'a, ètu d'ara pesta, aa ètu era-era dhèu ae pakaboko. ⁴⁷ De miu baku pamud'e, lula rèngu d'èi kapod'e-kabèli bhèni balu ho parame rare èmu ra. Te ngaa ètu madha dhèu ae, rèngu pahuni bhabhelu ra dènge titu ho sabaj'a panèbhu-nèbhu. Rèngu d'èi dhèu koa ra, peka na, rèngu dhèu mola. Te ngaa Lamatua ne'a sasala ra, de èèna na Nèngu huku si bia risi."

☆ **20:43** Lii Sod'a Koa-Kio 110:1

21

Bhèni balu dhu unu boe ngaa-ngaa, hia kolete dhu ae risi

(Markus 12:41-44)

¹ Lod'o Yesus aj'a ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ladhe nèdhi dhèu kaja mai pamaso doi asa d'ara boaraka derma. ² Ladhe nèdhi kahèi bhèni balu ca dhèu dhu unu boe ngaa-ngaa mai madhutu sabaj'a. Na pamaso kahèi doi dua sen asa d'ara boaraka ne. Doi na se'e, kab'ua ciki oo'e di. ³ Ka Yesus lii dènge ana madhutu Na, peka na, "Nanene pabe'a-be'a! Bhèni balu ne, dhoka pamaso doi dua sen di, te ngaa na hia risi nèti dhèu aa'i-aa'i ra. ⁴ Dhèu leo se pamaso doi kolete nèti doi karisi rèngu. Te ngaa bhèni balu ne hia aa'i mèu-mèu doi na tao mi doi kolete. Masi ka nèti doi ne'e, nèngu ako taha mamuri."

Lamatua Yesus peka gaguri Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i

(Mateos 24:1-2, Markus 13:1-2)

⁵ Lod'o èèna, ana madhutu Yesus dhu koakad'iri Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, peka na, "Ama! Ladhe ku laa, Èmu ne be'a titu kèna! Ra pake hadhu cetak dhu kapai hua, ka ra paca'e mera titu kèna. Aa dhèu hia kahèi mèdha ra dhu kab'ua, sèna ka pasaraga Èmu Lamatua ne!"

Te ngaa Yesus b'ala, na, ⁶ "Èmu ne mema saraga. Te ngaa nèbhu heka, dhèu paguri eela hadhu se, toke mera dènge rai."

Lod'o-lod'o sasusa dènge j'aj'èra

(Mateos 24:3-14, Markus 13:3-13)

⁷ Hèia ana madhutu Yesus se karèi, peka na, “Ama Mese! Ngaa dhu Ama peka-padhai deo na, j'aj'aj'i na pèri lod'o? Ladhe lod'o na dètu le, tadha-tadha na sèmi ngaa sa?”

⁸ Ka Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Sad'i miu j'aga paie-iie, ho baku lèke tipu. Te èèna na rupa-rupa dhèu mai tèb'a kakara ra, peka na, 'Ja'a ne, Kristus.' Abhu kahèi dhu peka na, 'Lod'o a'èle rai-haha dètu kèna!' Te ngaa baku mi percaya kahèi! ⁹ Ladhe miu tadèngi ka dhèu palolo, peka na: dhèu patao-palaha, dènge papara-pakèj'i ètu mia-mia, baku mi cag'ag'a. Sèra sa hud'i j'aj'i uru ku. Te ngaa d'ai mèka lod'o èle rai-haha ne.

¹⁰ Bèli-camèd'a suku èci pamusu dènge suku leo. Negara èci papara-pakèj'i dènge negara leo.

¹¹ Èèna na, j'aj'i rai opo dhu kapai aae. Ètu mia-mia, manganga-mad'èu dhu seli eele, aa èi papèd'a pad'ai cèu palème era. Bèli-camèd'a dhèu ladhe rèdhi kahèi tadha dhu pamadha'u dhèu, aa tadha-tadha dhu kapai aae ètu dedha-

liru. ¹² J'ara se'e se j'aj'i aa'i mèka, te ngaa èèna na dhèu mai kèpe rare miu, aa paj'èra miu, lula miu percaya Ja'a. Hèia ra soro miu asa dhèu dhu uri lii langu ètu d'ara èmu-èmu sabaj'a, aa ra taha miu ètu d'ara bèdho. Ra rèti miu asa madha dhèu aae-dhèu aae, dènge dhèu paredha leo. Aa'i-aa'i se j'aj'i, lula miu madhutu Ja'a.

¹³ Te ngaa miu hud'i pake lod'o ne'e, sèna ka peka dènge rèngu Lii Lolo Be'a Ja'a. ¹⁴ De mage pangee tasamia miu siri iisi. ¹⁵ Te lod'o èèna, Ja'a hia miu lii-lii dhu pamèci dènge lii dhaa. Dènge sèmi èèna, musu miu sèra, re'a heka

peka-padhai sèmi ngaa hari. ✧ 16-17 Bèli-camèd'a dhèu tèka d'ara dènge miu, lula miu madhutu Ja'a. Abhu nèti a'ari miu unu mi, sèmi inama, a'ari, kera ba'i, rae lesa dènge mone anga-aangalai. Èèna na nèti rèngu se'e ka, tenge j'ara ho pahie eele miu, toke ra pamadhe miu cahag'e. 18 Te ngaa miu baku madha'u, te Lamatua bhèlu boe miu. Rèu kètu miu ca loa sa kabhui eele boe, ladhe dènge boe dad'èi Na. 19 Ladhe miu taha mere taruu, tatu Ama Lamatua pala-bagi mamuri hia miu."

*Èèna na kota Yerusalem ele iie
(Mateos 24:15-21, Markus 13:14-19)*

20 Yesus padhai lii tabha hari, aku Nèngu na, "Ladhe miu mèdhi ka sordad'u mai pamusu reo rare Yerusalem, miu me'a le, na, d'ai lod'o ele iie Yerusalem kèna. 21 Ropa ladhe mèdhi sèmi èèna, dhèu ètu propensi Yudea rai dènge ka asa ledhe-ledhe. Dhèu ètu d'ara kota kèd'i kahèi, sèna ka rai. Aa dhèu ètu rae, mai ia ka asa d'ara kota. 22 Te Lamatua hia lod'o-lod'o sasusa sèra, ho huku dhèu-dhèu dhu ro'o boe nanene Nèngu. Se'e se lèke nuka sèmi lii padhai nèti dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua dhu suri tèke karèi nèti uru ka. ✧ 23 Lod'o èèna, dhèu dhu j'èra risi, nuka, dhèu bhèni dhu dènge babia, aa ina-ina dhu dènge ana susu. Lod'o èèna, abhu susa palème rai-haha, aa dhèu Yahudi j'èra bia, lula Ama Lamatua nasa dènge rèngu sèra. 24 Èèna na musu mai pamadhe si cahag'e, aa taha cahag'e ho j'aj'i ènu ètu mia-mia ètu rai-haha ne. Ka dhèu leo rai kara dhu tadhe boe Ama

Lamatua, mai j'aj'èli pakaj'alu kota Yerusalem, aa koasa rare kabarai na, toke èle lod'o ra.”

*Mamai hari Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a
(Mateos 24:29-31, Markus 13:24-27)*

²⁵ Èle ka Yesus lole mamai hari Na, aku Nèngu na, “Bèli-camèd'a ladhe Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a neo mai hari, abhu tadha ètu madha lod'o, hèru, dènge hua hètu-hua hètu. Ètu rai-haha ne abhu tadha kahèi, sèmi uli sea, dhasi ko'a dhu loe boe, aa naha aae lalulu mai. Se'e se tao dhèu rai-haha ne, madha'u dènge ele ngangee, toke re'a heka tao ngaa-ngaa.✧ ²⁶ Koasa-koasa ètu dedha-liru loe boe karèbha. Ropa ladhe rèdhi aa'i-aa'i, hèia ra madha'u titu kèna, lula rai-haha ne oe ele iie kèna! ²⁷ Èle ku heka dhèu ladhe rèdhi Ja'a kèna, ‘Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne puru mai ètu d'ara ra'i-liru’. Ja'a mai dènge koasa, aa dènge dadedha dhu kapai risi eele.✧ ²⁸ Ladhe mulai j'aj'i ka tadha sèra, na, miu boti ka kètu miu, te lod'o d'ai kèna, Lamatua hia mamuri mi miu.”

*Lii pakasame nèti aj'u
(Mateos 24:32-35, Markus 13:28-31)*

²⁹ Èle èèna ka, Yesus lolo pake lii pakasame, aku Nèngu na, “Miu taru kira pabe'a-be'a ku mi aj'u sèra. ³⁰ Ladhe d'ai ka hèru rèu ra karara, èèna tadha na hèru hadhu dètu le. ³¹ Sèmi èèna kahèi dènge lod'o-lod'o sasusa. Ladhe cèu, èèna tadha na paredha Ama Lamatua dhu dètu iiki le.

✧ **21:25** Yesaya 13:10, Yeskial 32:7, Yoel 2:31, Rai-haha Rupa Hiu 6:12-13 ✧ **21:27** Daniel 7:13, Rai-haha Rupa Hiu 1:7

³² Ja'a pasanèd'e mema miu! Nèti dhèu aa'i-aa'i dhu mamuri limuri ne, bèli-camèd'a cahag'e dhae madhe mèka, te lod'o-lod'o j'aj'èra se mai le. ³³ Masi ka liru dènge rai-haha ele, te ngaa Lii Holo-Nori Ja'a taha taa-taa."

Mate tatae mamai hari Lamatua Yesus

³⁴ Hèia Yesus tuhu lii padhai Na, aku Nèngu na, "Mi j'aga-j'aga, te cag'ag'a laa Ja'a mai hari sahèka! Mage dhoka miu taru kira heka, hèia miu mamuri dènge minu mahu, aa bhute dhoka tenge mamuri karej'e di. Mage dhoka miu me'a boe tadha ne, lula miu bhute dènge j'ara dhu leo. ³⁵ Ladhe Ja'a lèpa hari mai, abhu boe ca dhèu sa dhu bisa pahuni iisi ra nèti madha Ja'a. ³⁶ De miu hud'i mate tatae ku. Baku ma'ète manèngi-mangaj'i, sèna ka miu bisa taha ètu talora aae sasusa sèra. Dènge sèmi èèna, ropa Ja'a lèpa hari mai, miu makae boe titu ètu madha Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne."

³⁷ Bèli-bèli, ladhe re mèu, Yesus la'e aj'a Lii Holo-Nori Lamatua ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. Te ngaa ladhe re mèda, kalua nèti Yerusalem ho la'e bhèj'i asa rae ètu ledhe Saitun. ✧ ³⁸ Mad'ae aae era, dhèu ae-ae dhu mai le pakaboko ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, ho nanene lii aj'a-nori Na.

22

✧ 21:37 Lukas 19:47

Kètu agama Yahudi tenge j'ara ho neo pamadhe Lamatua Yesus

(Mateos 26:1-5, Markus 14:1-2, Yohanis 11:45-53)

¹ Lod'o èèna, oe d'ai lod'o hua iia dhèu Yahudi, nuka pesta Roti dhu dènge boe Ragi. Ètu d'ara lod'o hua iia se, ra roro kahib'i-kalèbho tao kalela Paska kahèi. Rèngu tao sèmi ne'e, sèna ka pasanèd'e uru èèna, lod'o bèi-baki rèngu kalua nèti Masir.✧ ² Lod'o èèna, kètu agama Yahudi dènge mese agama sèra tenge j'ara ho pamadhe Yesus. Te ngaa ra mage dhèu ae sèra maruru, lula dhèu se d'èi nanene Ne.

Yudas Iskariot pahie Lamatua Yesus

(Mateos 26:14-16, Markus 14:10-11)

³ Nèti dhèu pajuu-paleha Yesus, dhèu canguru dua sèra, èci ngara na Yudas Iskariot. Lod'o kètu agama Yahudi sèra tenge j'ara ho pamadhe Yesus, dhèu aae nidhu maso asa d'ara Yudas Iskariot. ⁴ Hèia la'e tenge kètu agama Yahudi se dènge kètu nèti dhèu madhenga Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i. La'e neo pane'a dènge ra, sèna ka pahie Yesus dènge rèngu. ⁵ Ropa tadèngi lii padhai Yudas, hèia ra karej'e titu kèna. Ra pamo, peka na, "La'a, ma! Ladhe èu neo pahie Yesus dènge ji'i, na ji'i b'ae." ⁶ Ka Yudas d'èi, hèia na mulai tenge lod'o dhu lake nare, sèna ka dhèu ae baku re'a nèngu pahie eele Yesus.

✧ **22:1** Kalua nèti Masir 12:1-27

Ana madhutu Lamatua Yesus sadia ngang'a kalela Paska

(Mateos 26:17-25, Markus 14:12-21, Yohanis 13:21-30)

⁷ Hèia d'ai ka lod'o hua iia dhèu Yahudi, dhu rèngu biasa roro ana kahib'i-kalèbho sèna ka tao kalela Paska. ⁸ Ka Yesus pua Petrus dènge Yohanis, aku Nèngu na, “Dua mi lami uuru, sèna ka sadia tèke ngang'a kalela Paska ho ta'a sama-sama.”

⁹ Ka dua ra karèi, “Ama! Ji'i la'a sadia ngang'a asa mia?”

¹⁰ Hèia Na b'ala, “Ladhe miu maso asa d'ara kota Yerusalem, pe miu paraga dènge dhèu mone ca dhèu dhu pasae g'ala èi cue. Madhutu ne toke d'ai èmu na. ¹¹ Peka dènge lamatua èmu ne, ‘Ama Mese ji'i manèngi ca kama, ho neo pake tao kalela Paska dènge ana-ana madhutu Na. Abhu, do?’ ¹² Èèna na lamatua èmu ne pad'elo dènge miu kama èci dhu taleo ètu èmu dedha. Nèngu lalau pamèci nare aa'i le kama èèna. Ate dhoka miu dua mi lami sadia ngang'a ètu èèna.”

¹³ Ka dua ra lasi. Hèia ra paraga ka nuka sèmi ngaa dhu Yesus peka le. Ka dua ra sadia ngang'a-nganginu Kalela Paska ètu nèi.

Kalela Paska

(Mateos 26:26-30, Markus 14:22-26, 1 Korintus 11:23-25)

¹⁴ Ropa lalau rare aa'i, Yesus si mai. Yesus madhèdi ètu mei, aa ana-ana pajuu-paleha Na madhèdi kahèi ra'a pesta. ¹⁵ Hèia Yesus peka dènge si, “Ja'a d'èi titu kèna madhèdi ku'a kalela Paska dènge miu aa'i-aa'i mi, uru nèti Ja'a abhu

j'aj'èra. ¹⁶ Patadhe pabe'a-be'a. Te èle ne'e ne, Ja'a madhèdi heka ku'a kalela Paska dènge miu. Ladhe dhèu aa'i-aa'i re'a mèu ku, peka na, Ama Ku nèd'u paredha, Ja'a heka ku'a hari kèna.”

¹⁷ Hèia Na kèpe nare galaa cue dhu isi èi anggor. Ka Na manèngi makasi mi Ama Lamatua, èle ka Na soro galaa ne asa rèngu. Hèia Na padhai lii, aku Nèngu na, “Sèmi mere galaa ne, ho èci-èci minu. ¹⁸ Sanèd'e paie-iie! Karèi nèti mèda ne'e ne, Ja'a kinu heka èi anggor. Ladhe dhèu aa'i-aa'i re'a mèu ka, peka na, Ama Ku nèd'u paredha, Ja'a heka kinu hari kèna.”

¹⁹ Hèia Na kèpe nare roti cue, ka manèngi makasi mi Ama Lamatua. Ka Na pamae roti ne, hèia Na soro sa rèngu aa'i-aa'i ra. Ka Na peka, “Roti ne'e ne, ngi'u aae Ja'a dhu Ja'a hia sa miu aa'i-aa'i mi. Lod'o-lod'o dhu miu mi'e ne, pasanèd'e taruu miu, lula tatao Ja'a.” ²⁰ Ropa ra'a rare, ka Na ded'e nare galaa dhu isi èi anggor. Hèia Na lii, peka na, “Èi anggor ne'e ne, raa Ja'a ka ne, dhu bhori mai sèna ka hia sod'a-mole mi miu. Nèti raa ne'e ka, Ama Lamatua pa'èki lii pajaji dhu hiu dènge miu.✧

²¹ Mage pamud'e, te abhu dhèu dhu madhèdi sama-sama dènge èdhi ètu mei ne, èèna na, nèngu pahie eele Ja'a.✧ ²² Mema Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, hud'i madhe ku madhutu dad'èi Ama Lamatua. Te ngaa dhèu dhu pahie eele Ja'a, sanèd'e, ee! Te bèli-camèd'a, nèngu pasae nare mamadhe-mamopo!”

✧ **22:20** Yermia 31:31-34 ✧ **22:21** Lii Sod'a Koa-Kio 41:10

²³ Ropa ra tadèngi lii ne, ana-ana pajuu-paleha se pakarèi, peka na, “Cee ka dhu ad'u-ue madha j'ara bhelu ne mi dedha Na?”

Ana-ana madhutu Lamatua Yesus pasisu lulanèti cee ka dhu dhèu re madha

²⁴ Ka ana madhutu Yesus se pasisu, peka na, nèti rèngu aa'i-aa'i ra, cee ka dhu dhèu re madha. ✧ ²⁵ Te ngaa Yesus kai si, peka na, “Ètu rai-rai dhu kabarai ra tadhe boe Lamatua, dhèu aae ra hia paredha dhu bia risi mi kabarai rèngu. Te ngaa rèngu neo sèna ka kabarai paroa rèngu, peka na, ‘Ama dhu taru kira kabarai’. ²⁶ Te ngaa miu baku madhutu j'ara sèra. Cee dhu neo j'aj'i dhèu kapai, mamuri na hud'i tare'a-re'a sama sèmi dhèu haha ho lalau-lalo'o dhèu aa'i-aa'i ra. Dhu neo j'aj'i kètu, hud'i ladhe-leru ku sama sèmi ana pua-paleha. ✧ ²⁷ Miu pangee sèku, dhèu kapai sèra nuka mia? Dhèu dhu madhèdi ètu mei, do, dhu lalau mei? Tatu dhèu dhu madhèdi ne, dhèu kapai, si? Te ngaa Ja'a ne, tao boe ngi'u sèmi sèra. Ja'a mai lalau-lalo'o miu. ✧

²⁸ Miu se'e ka dhu bera-bera dènge Ja'a, lod'o Ja'a paraga dènge j'aj'èra. ²⁹ Ama Ku ded'e le Ja'a, sèna ka kèd'u paredha ètu era paredha Na. Ka limuri ne, Ja'a ded'e miu kahèi, ³⁰ ho miu bèli-camèd'a madhèdi mi'a dènge Ja'a ca mei ètu sorga. Ja'a hia koasa kahèi, sèna ka miu paredha canguru dua suku dhèu Isra'el.” ✧

✧ **22:24** Mateos 18:1, Markus 9:34, Lukas 9:46 ✧ **22:26** Mateos 20:25-27, 23:11, Markus 9:35, 10:42-44 ✧ **22:27** Yohanis 13:12-15
✧ **22:30** Mateos 19:28

Lamatua Yesus peka mema, na, bèli-camèd'a Petrus pasili, na tadhe boe Nèngu

(Mateos 26:31-35, Markus 14:27-31, Yohanis 13:36-38)

³¹ Ka Yesus lii dènge Petrus, peka na, “Petrus. Dhèu aae nidhu neo hia miu pacèri nèti Ja'a, nuka sèmi dhèu tatai ho hag'e eele èto nèti laludhu.* ³² Te ngaa Ja'a sabaj'a hia èu, Petrus, ho èu lèka Ja'a taruu. Ladhe èu lèpa hari mai asa Ja'a, na, èu hud'i pa'èra ku d'ara a'ari èu, nuka dhèu unu Lamatua sèra.”

³³ Hèia Petrus b'ala, aku nèngu na, “Aad'o, Ama! Masi ka tasamia èèna ka, ja'a bisa boe tèke eele Ama. Te ja'a pa'èra maso bui sama-sama dènge Ama. Masi ka ja'a madhe palere-lere dènge Ama, ngaa-ngaa tao boe.”

³⁴ Te ngaa Yesus peka na, “Petrus! Nanene paie. Mèda ne'e kahèi, manu dhae kokotoo mèka, èu pasili le tèlu hari, na, èu tadhe boe Ja'a.”

Dhèu unu Lamatua Yesus hud'i pa'èra d'ara ladhe paraga dènge j'aj'èra

³⁵ Èle èèna ka, Yesus padhai lii dènge ra, aku Nèngu na, “Ca hari na, Ja'a pua miu lami lole Lii Lolo Be'a Ja'a asa mia-mia, Ja'a peka dènge miu, ho baku mèti doi, tas, dènge salapa. Lod'o èèna, miu kura ngaa?”

Ka aa'i-aa'i ra dhaa, aku rèngu na, “Ca hari na, ji'i kura boe ngaa-ngaa èci sa!”[☆]

* **22:31** Sasuri lii Yunani, peka ngara Petrus dhu leo, nuka Simon. ☆ **22:35** Mateos 10:9-10, Markus 6:8-9, Lukas 9:3, 10:4

³⁶ Hèia Yesus peka tabha hari, na, “Te ngaa limuri ne, leo. Ladhe miu dènge doi, na todhe mèti. Ladhe dènge tas, na mèti kahèi. Ladhe dènge boe samala, pahia kodho miu, sèna ka hèli. ³⁷ Te dhèu Yahudi pangee na, Ja'a ne dhèu bhelu. Hèia nèbhu heka, rèngu mai kèpe Ja'a. J'ara ne, nuka sèmi dhu baki Yesaya suri tèke le: 'Ra tao Ne sèmi dhèu bhelu-katub'a!'”[☆]

³⁸ Ka ra peka na, “Ama! Ji'i ngèti hela dua.”
Hèia Yesus peka, “D'ai le. Ale ia ka sèra!”

*Lamatua Yesus la'e sabaj'a asa ledhe Saitun
(Mateos 26:36-46, Markus 14:32-42)*

³⁹ Ra'a rare Paska, ka Yesus dènge ana madhutu Na lasi asa ledhe Saitun, sèmi biasa. ⁴⁰ D'ai nèi, Yesus peka dènge si, “Miu hud'i sabaj'a ku, ho baku lèke dadugu-rariu.”

⁴¹ Hèia Na tèke eele si, la'e kaj'èu boe. Ka Na patitu kètu urutuu Na, ho sabaj'a, peka na, ⁴² “Ama! Ladhe Ama d'èi na, pakaj'èu ku j'aj'èra ne nèti Ja'a. Te ngaa mage madhutu dad'èi Ja'a; hud'i laa madhutu dhoka dad'èi Ama di.”
⁴³ [Ka ana pajuu Ama Lamatua èci mai nèti sorga pa'èra d'ara Na. ⁴⁴ Lula d'ara Na j'èra titu kèna, toke èi kabhèsu Na suti sèmi raa sa.][†]

⁴⁵ Ropa sabaj'a nare, Na kèd'i la'e paraga dènge ana madhutu Na. Te ngaa rèngu dhu bhèj'i, lula ngi'u roe aa d'ara susa. ⁴⁶ Hèia Yesus lii dènge ra, “Tasamia ka miu se bhèj'i? Be'a risi miu sabaj'a, ho ladhe paraga dènge dadugu-rariu, miu baku manahu.”

[☆] **22:37** Yesaya 53:12 [†] **22:44** Sasuri lii Yunani dhu uru tèka dènge dhu be'a risi, suri boe ayat 43-44 se'e.

*Ra kèpe Lamatua Yesus
(Mateos 26:47-56, Markus 14:43-50, Yohanis
18:3-11)*

⁴⁷ Ropa Yesus padhai lii era, Yudas (ca dhèu nèti canguru dua ana madhutu Na), mai dènge dhèu ae-ae. Na mai padètu-dètu dènge Yesus, neo kèpe ho uu Ne. ⁴⁸ Te ngaa Yesus lii dènge ne, peka na, “Yudas! Èu neo pahie eele Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a dènge a'uu, do?”

⁴⁹ Ropa ana madhutu leo sèra re'a tatao bhelu nèti Yudas ne, ka ra karèi Yesus, peka na, “Ama! Ji'i lab'a si, do? Te ji'i dhu ngèti hela.” ⁵⁰ Ka ca dhèu nèti rèngu se, bete hela na, ka na pare pama'ète rèu dhilu g'ana nèti dhèu èci. Dhèu ne, ènu nèti kètu kapai risi agama Yahudi.

⁵¹ Te ngaa Yesus dhaa si, peka na, “Sange èèna ka! Baku lab'a si.” Hèia Na g'ag'e dhilu dhèu ne, ka pa'èle.

⁵² Dhèu-dhèu dhu mai kèpe Yesus, nuka: kètu agama Yahudi sèra, dhèu heka d'ara rae, kètu nèti dhèu madhenga Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, dènge dhèu leo hari kahèi. Yesus karèi si, “Tasamia? Miu se ngee, na, Ja'a ne dhèu bhelu, ka mai kèpe Ja'a mèti samala dènge aj'u cèki, do? ⁵³ Bèli-bèli èèna, Ja'a aj'a miu ètu Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, te ngaa abhu boe ca dhèu sa dhu mai kèpe Ja'a. De hud'i laa! Ne'e d'ai lod'o miu. Ne'e ne mai nèti koasa dhèu aae nidhu!”[☆]

[☆] **22:53** Lukas 19:47, 21:37

Petrus pasili, peka na, nèngu tadhe boe Lamatua Yesus

(Mateos 26:57-58,69-75, Markus 14:53-54,66-72, Yohanis 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Hèia ra kèpe rare Lamatua Yesus, ka nuni rèti Ne asa èmu kètu kapai risi agama Yahudi. Petrus kako mau-mau re kabodho. ⁵⁵ Ètu madha èmu ne, dhèu tao ai raci. Hèia Petrus la'e manyiru ai kahèi. ⁵⁶ Ka bhèni sab'a ca dhèu ladhe nèdhi Petrus dhu manyiru ai. Na ladhe patae rèhu Petrus, ka peka dènge dhèu leo ètu sèra, aku nèngu na, "Dhèu ne'e ne dhu madhutu Yesus kahèi!"

⁵⁷ Te ngaa Petrus pasili, ka na peka, "Aad'o! Ja'a tadhe boe Dhèu ne. Èu me'a ngaa?"

⁵⁸ Nèbhu boe ka, ca dhèu ladhe sa Petrus, èle ka na lii, aku nèngu na, "Tare'a. Èu ne, mema ca dhèu nèti dhèu Yesus sèra, si?"

Te ngaa Petrus pasili, ka na peka, "Aad'o! Èu peka leli na!"

⁵⁹ Pe d'ai ca jam sa, ca dhèu leo hari, peka na, "Ja'a ke'a dhèu ne'e ne, ca dhèu nèti ana madhutu Yesus. Te nèngu ne, dhèu Galilea kahèi."

⁶⁰ Te ngaa Petrus pasili hari kahèi, aku nèngu na, "Èu monya èèna!" Ropa Petrus padhai lii sèmi èèna, kaca'a laa manu kokotoo.

⁶¹ Hèia Yesus kabib'a sa nèngu. Ka Petrus sanèd'e lii Yesus deo na, dhu peka na, "Mèda ne'e ne kahèi, manu dhae kokotoo mèka, te èu pasili le Ja'a tèlu hari kèna." ⁶² Ngee nèdhi sèmi èèna, hèia Petrus kalua nèti madha èmu ne, dènge tangi dhu d'ara laho mae-mae.

*Ra game aa pahaha Lamatua Yesus
(Mateos 26:67-68, Markus 14:65)*

⁶³ Èle èèna ka, dhèu dhu j'aga Yesus, padhai lii pahaha Ne, dènge game pa'oke Ne. ⁶⁴ Ra pahutu rèhu Na pake bèla, ka ra karèi Ne, aku rèngu na, “Wee! Ladhe èu ne dhèu mèti lii padhai Lamatua, na, èu peka sèku! Cee ka dhu j'ubhu èu?” ⁶⁵ Èle ka, ra padhèd'a aape Ne.

Lamatua Yesus ètu era pama'ète lii langu agama

(Mateos 26:59-66, Markus 14:55-64, Yohanis 18:19-24)

⁶⁶ Mad'ae aae era, kètu agama Yahudi, mese agama, dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a Yahudi sèra, pakaboko le uri lii langu Yesus. Ka ra pua dhèu lasi nuni rèti Yesus asa era pama'ète lii langu agama. ⁶⁷ Ropa Yesus maso, ka ra karèi Ne, “Èu peka ku laa! Èu ne, tare'a Kristus, do?”

Hèia Na b'ala, peka na, “Masi ka Ja'a dhaa na tare'a, miu se lèka boe. ⁶⁸ Aa ladhe Ja'a bari miu ca madha j'ara, tatu miu dhaa boe. ⁶⁹ Nèbhu heka Ama Lamatua pake koasa Na dhu kapai èèna, ded'e padedha-dedha Ja'a, Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne. Ho èèna na, Ja'a madhèdi ètu baboa g'ana Na, sèna ka paredha sama-sama dènge Ne.”[☆]

⁷⁰ Ropa ra tadèngi sèmi èèna, ka aa'i-aa'i ra karèi, peka na, “Ladhe sèmi èèna, Èu ngee, na, Èu ne Ana Ama Lamatua, do?”

Ka Yesus dhaa, aku Nèngu na, “Mema tare'a, sèmi dhu miu peka na.”

[☆] 22:69 Lii Sod'a Koa-Kio 110:1

⁷¹ Hèia dhèu dhu uri lii langu se, aa'i-aa'i peka, na, “Èdhi aa'i-aa'i ti tadèngi le, si? Na ded'e iisi Na, j'aj'i Ana Ama Lamatua. Ne'e ne lii pahahe kolongara Ama Lamatua! Madhutu atora agama èdhi, ladhe dhèu tao iisi ra nuka sèmi Lamatua, dhèu ne hud'i madhe ku. De tasamia? Èdhi parluu heka sakasii. Huku pamadhe Ne!”

23

*Lere rèti Lamatua Yesus asa gubernur Pilatus
(Mateos 27:1-2,11-14, Markus 15:1-5, Yohanis
18:28-38)*

¹ Masi ka dhèu uri lii langu agama Yahudi sèra pama'ète rare le sèna ka huku pamadhe Yesus, te ngaa rèngu dènge boe hak ho huku pamadhe dhèu. Nèti èèna ka, lere rèti Yesus asa madha gubernur nèti paredha Roma, dhu ètu èèna nuka Pilatus. Rèngu d'èi ladhe gubernur ka dhu huku Ne. ² De ropa d'ai madha gubernur, ra lole sasala Yesus èci-èci, peka na, “Dhèu ne'e ne, tuka lab'a paredha Roma. Na aj'a peka na, dhèu baku b'ae bea sa dhèu paredha. Na ded'e iisi Na, peka na, Nèngu ne, Kristus, dhèu aae dhèu Yahudi.”

³ Tadèngi nare sèmi èèna, ka gubernur karèi Ne, peka na, “Tare'a, do? Èu ne, dhèu aae dhèu Yahudi, do?”

Hèia Yesus dhaa, peka na, “Tare'a. Sèmi lii padhai ama.”

⁴ Parisa èle ka, gubernur ladhe sa kètu agama Yahudi, dènge dhèu ae sèra. Ka na lii, peka na, “Sèmi ne'e. Ja'a abhu boe sasala Dhèu ne ciki sa hèi.”

⁵ Te ngaa dhèu se pakadhii taruu, aku rèngu na, “Aad'o, ama gubernur. Dhèu ne la'e aj'a sa mia-mia, ho kakèj'i kabarai, sèna ka palab'a dènge dhèu paredha. Na tao maruru mulai nèti propensi Galilea toke d'ai kota Yerusalem ne'e.”

Gubernur hia rèti Lamatua Yesus asa dhèu aae Herodes

⁶ Tadèngi sèmi èèna, hèia gubernur karèi si, aku nèngu na, “Ladhe sèmi èèna, Nèngu ne dhèu Galilea, do?”

Ka dhèu se dhaa, “Tare'a. Nèngu nèti Galilea.”
⁷ Ropa ne'a nare sèmi èèna, hèia gubernur pua lere rèti Yesus asa dhèu aae Herodes, dhu paredha propensi Galilea. Lod'o èèna, nèngu ètu kota Yerusalem. ⁸ Herodes ne, dhu tadèngi ae le, dhèu palolo tatao Yesus, aa nèbhu le neo paraga dènge Ne kahèi. Nèngu dhu sanaomaena bisa nèdhi dènge madha na tadha malaa èci-dua sa nèti Yesus. Nèti èèna ka, lod'o lere rèti Yesus asa nèngu, d'ara na karej'e. ⁹ Hèia na karèi Yesus rupa-rupa j'ara, te ngaa Yesus dhaa boe ca hèb'a sa. ¹⁰ Ropa Herodes padhai lii era dènge Yesus, te ngaa kètu agama Yahudi dènge mese agama sèra galaa hari Yesus dènge rupa-rupa sasala. ¹¹ Hèia dhèu aae Herodes dènge sordad'u na padhai lii pahahe Ne. Ka ra papake Yesus kodho saraga dhu madhera robho d'ai rai èci, sèmi dhèu aae tema pake, hèia ra padhai lii pahahe Ne taruu. Ka rèti hari Ne la'e asa gubernur Pilatus. ¹² Uru nèti èèna, gubernur dènge dhèu aae Herodes dhu pamusu. Te ngaa nèti lod'o èèna, dua ra pa'angalai.

*Gubernur pama'ète huku madhe mi Lamatua
Yesus*

*(Mateos 27:15-26, Markus 15:6-15, Yohanis
18:39—19:16)*

¹³ Èle èèna ka, gubernur Pilatus paroa kètu agama Yahudi dènge dhèu heka-dhèu heka ad'a Yahudi, sama-sama dènge dhèu ae sèra, mai pakaboko ho nanene lii pama'ète. ¹⁴ Aku nèngu na, “Miu mèti le Yesus asa ja'a, aa mi galaa Ne, peka na, Nèngu d'èi kakèj'i kabarai ho lab'a paredha Roma. Ja'a parisa le toke lutu ètu madha miu, te ngaa ja'a abhu boe sasala Na èci sa. ¹⁵ Dhèu aae Herodes parisa le kahèi. Te ngaa na abhu boe sasala ngaa-ngaa kahèi. Nèti èèna ka, na hia hari Ne mai sa ja'a. Dhèu Ne dènge boe sasala ngaa-ngaa. De ja'a bisa boe huku pamadhe Ne. ¹⁶ Ja'a neo pama'ète sèmi ne'e: ja'a pua kalabhe Ne pake gui, èle na ja'a patabuli eele Ne.”

¹⁷⁻¹⁸ Ropa tadèngi sèmi èèna, hèia ra pa'oo-parodha, peka na, “Bisa boe! Pamadhe Ne! Patabuli Barabas.”

[Ra pa'oo-parodha sèmi èèna, lula tèu mai-tèu mai, dhu tema le, ladhe d'ai lod'o kalela Paska dhèu Yahudi, gubernur patabuli ca dhèu nèti d'ara bèdho madhutu dad'èi rèngu].*
¹⁹ (Barabas ne maso bèdho, lula na kakèj'i dhèu lab'a paredha Roma ètu kota Yerusalem, aa na pamadhe dhèu kahèi.)

* **23:17-18** Ayat 17 dhu ètu d'ara kurung, abhu boe ètu d'ara sasuri lii Yunani dhu uru sèra.

²⁰ Te ngaa gubernur neo patabuli Yesus. Ka na karèi hari dhèu ae sèra, “Tasamia ladhe ja'a patabuli Yesus?”

²¹ Te ngaa asa ra pa'oo-parodha, peka na, “Aad'o! Paku pamadhe Ne ètu aj'u palolo-palèbha! Paku pamadhe Ne ètu aj'u palolo-palèbha!”

²² Te ngaa gubernur ngee na j'ara ne lèke boe, ka na karèi d'ai tèlu hari, peka na, “Nga tao ka ja'a madhutu miu ho paku pamadhe Ne? Bhabhelu Na ngaa? Ja'a parisa le Nèngu ne, te ngaa abhu boe j'ara èci sa kahèi, ho huku pamadhe Ne. De ja'a neo dhoka kalabhe Ne, èle ku, heka patabuli Ne.”

²³ Te ngaa dhèu se aa'i-aa'i ra pa'oo-parodha hari pamèdhu-mèdhu, sèna ka laka-seti ne ho paku pamadhe Yesus ètu aj'u palolo-palèbha. Hèia gubernur taha nare heka, ²⁴ ka na pama'ète madhutu dad'èi dhèu sèra. ²⁵ Hèia na patabuli Barabas, ca dhèu dhu d'èi palab'a, dènge pamadhe dhèu. Te ngaa na soro Yesus la'e asa adhe-aa'i dhèu se'e, sèna ka ra tao Ne madhutu dad'èi rèngu.

Ra paku pamadhe Lamatua Yesus ètu aj'u palolo-palèbha

(Mateos 27:32-44, Markus 15:21-32, Yohanis 19:17-27)

²⁶ Èle ka, sordad'u Roma sèra nuni rèti Yesus asa li'u kota Yerusalem. Ètu talora j'ara, ra paraga dènge dhèu èci nèti kota Kirene, dhu ngara na Simon, dhu neo maso asa d'ara kota Yerusalem. Ka ra laka-seti ne, sèna ka pasae

aj'u palolo-palèbha ne gati Yesus. Ka na kako re limuri madhutu Yesus.

²⁷ Lod'o èèna, dhèu ae mai laladhe Yesus. Abhu kahèi ina-ina dhu pasuti èi madha, lula d'ara pèd'a ropa rèdhi Ne. ²⁸ Ropa Yesus ladhe bhèni se tangi, hèia Na lii, aku Nèngu na, "Ina-ina nèti Yerusalem. Baku tangi Ja'a ne. Tangi hiu ngi'u miu mesa mi, dènge ana niki miu. ²⁹ Te bèli-camèd'a, sasusa dhu kapai risi mai, hèia dhèu peka na, 'Bhèni dhu kalua hua iia, nuka, bhèni dhu rara iisi rèdhi boe, aa dhu pasusu rèdhi boe ana.' ³⁰ Lod'o sasusa aae na mai, dhèu j'èra titu kèna, toke ra manèngi, peka na, 'Be'a risi, ledhe guri mai ho kabhie ka ji'i!' Aa ra peka kahèi, 'Dènge j'aj'èra sèmi ne'e ne, be'a risi kabhuku dhènu eele ka ji'i.' ✧ ³¹ Ladhe dhèu bisa paj'èra dhèu dhu dènge boe sasala, tasamia hari mi dhèu bhelu?"†

³² Ropa sordad'u se rèti Yesus, ra nuni rèti kahèi dhèu bhelu dhèu dua, ho huku pamadhe palere-lere dènge Ne. ³³ Rèngu d'ai era èci, dhu ngara na 'Rui Kètu.' Hèia ra paku Yesus dènge dhèu bhelu dhèu dua se, mi aj'u palolo-palèbha ra èci-èci. Ka ra sèle patitu aj'u palolo-palèbha sèra. Ra hia dhèu bhelu èci ètu karasa g'ana Yesus, aa èci hari ètu karasa kariu Na.

³⁴ [Lod'o èèna, Yesus sabaj'a peka na, "Ama! Bhèlu eele sasala dhèu se, te rèngu re'a boe ngaa

✧ **23:30** Hosea 10:8, Rai-haha Rupa Hiu 6:16 † **23:31** D'ara sasuri lii Yunani uru èèna, peka na, "Ladhe dhèu re'a tao sèmi ne'e mi aj'u dhu mamuri era, ngaa hari dènge aj'u dhu madhe le."

dhu ra ad'u-ue.”]‡ Èle ka sordad'u se ère lot, sèna ka neo re'a cee ka dhu abhu mèdha-papake Na.✧

³⁵ Dhèu ae mai laladhe ètu era èèna. Dhèu aae-dhèu kapai Yahudi sèra, peka pa-aape Yesus, aku rèngu na, “Nèngu dhu patabuli nare le dhèu leo nèti mamadhe-mamopo, te ngaa bisa boe patabuli ngi'u Nèngu mesa Na. Ladhe Nèngu ne, tare'a-re'a Kristus, dhu Ama Lamatua hag'e nare, hud'i laa Na puru unu Na nèti aj'u palolo-palèbha ne.”✧

³⁶ Sordad'u se padhai lii pa-aape Ne kahèi. Ra hia Ne ninu èi anggor manyilu,✧ ³⁷ aa ra parodha pahaha Ne, peka na, “Ladhe Èu ne tare'a-re'a dhèu aae Yahudi, na, patabuli eele ka ngi'u Mu nèti mamadhe!” ³⁸ Ra suri ètu papa èci, peka na, “Ne'e ne, dhèu aae dhèu Yahudi.”

Ka ra paku papa ne re dedha kètu Yesus, sèna ka dhèu re'a, na, ra huku Ne lula j'ara ne'e ka.

³⁹ Ca dhèu bhelu dhu paku ètu karasa Yesus padhai lii pa-aape Ne kahèi, aku Nèngu na, “Èu ne tare'a Kristus, do? Ladhe tare'a, na, patabuli eele ka èdhi!”

⁴⁰ Te ngaa dhèu bhelu èci hari kai ne, aku nèngu na, “Weh! Èu ne me'a boe madha'u dènge Ama Lamatua, hèi? Te èu ne abhu huku madhe èci èèna ka dènge Nèngu kahèi. ⁴¹ Èdhi dua ti pasae tare huku madhe ne, lèke dènge tatao

‡ **23:34** a: Lii padhai ètu d'ara kurung ne'e, abhu boe ètu d'ara sasuri lii Yunani dhu uru tèka dènge dhu be'a risi. ✧ **23:34** Lii Sod'a Koa-Kio 22:19 ✧ **23:35** Lii Sod'a Koa-Kio 22:8 ✧ **23:36** Lii Sod'a Koa-Kio 69:22

èdhi. Te ngaa Dhèu ne, tao boe sasala ngaa-
ngaa.”⁴² Ka dhèu ne, peka hari, aku nèngu na,
“Yesus! Ladhe Ama maso ka asa era paredha
Ama, na baku bhèlu ja'a.”

⁴³ Hèia Yesus dhaa, “Ja'a peka tare'a-re'a
dènge èu kèna, na, lod'o deo ne'e kahèi, èu lamu
asa sorga palere-lere dènge Ja'a.”

Lamatua Yesus madhe

*(Mateos 27:45-56, Markus 15:33-41, Yohanis
19:28-30)*

⁴⁴⁻⁴⁵ Lod'o èèna, dhu lod'o nètu le. Te ngaa
madha lod'o saraa boe, aa maroga kiu-kiu abhe
nare era èèna, toke d'ai hake tèlu lod'o nihia.
Ètu d'ara Èmu Kapua Manèngi-Mangaj'i, abhu
bèla bhèla aae èci dhu ra kadhoe pa'abhe Kama
Luri Mola-Mèci Ama Lamatua. Kaca'a laa, bèla
ne mae bagi mi dua.*

⁴⁶ Ètu era dhu ngara na 'Rui Kètu' èèna, Yesus
pa'oo, aku Nèngu na, “Ama! Ja'a pangèd'u
samanga Ja'a mi d'ara adhe-aa! Ama.” Ropa
padhai lii èle, hèia Yesus ma'ète a'ae.*

⁴⁷ Abhu komedhaa sordad'u Roma titu ètu
era èèna, dhu padètu dènge aj'u palolo-palèbha
Yesus. Ropa ladhe nèdhi Yesus madhe, ka na koa-
kio Ama Lamatua, peka na, “Ira ii! Dhèu ne'e ne,
tare'a re'a Dhèu d'ara mola!”§

⁴⁸ Ropa dhèu ae sèra rèdhi mamadhe Yesus, ra
manyasa, dènge d'ara ra roe bhilu, ka ra lèpa
dènge d'ara susa. ⁴⁹ Te ngaa dhèu-dhèu Yesus

* **23:44-45** Kalua nèti Masir 26:31-33 * **23:46** Lii Sod'a Koa-Kio
31:5 § **23:47** Lii Yunani ètu ne'e, sasoa na, bisa kahèi, peka
na, “Dhèu ne dènge boe sasala.”

titu ètu kaj'èu, rèdhi Na madhe. Ina-ina dhu madhutu Ne nèti Galilea toke Yerusalem, ètu èèna kahèi.✧

Dhèu padhane Lamatua Yesus

(Mateos 27:57-61, Markus 15:42-47, Yohanis 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ropa Yesus madhe, dhèu èci tengge j'ara, sèna ka papuru ngi'u aae Na nèti aj'u palolo-palèbha. Dhèu ne, ngara na Yusuf nèti kota Arimatea. Nèngu ne, dhèu d'ara mola, tao j'ara-j'ara dhu be'a. Yusuf ne dhu tatae Ama Lamatua pad'elo, na, Nèngu nèd'u paredha Na. Yusuf kahèi ca dhèu nèti dhèu dhu uri lii langu agama Yahudi. Te ngaa nèngu d'èi boe dènge lii pama'ète huku madhe mi Yesus. ⁵² Lula na neo papuru ngi'u aae Yesus nèti aj'u palolo-palèbha, ka la'e asa gubernur Pilatus, manèngi sèna ka nèngu uri ngi'u aae Yesus. ⁵³ Ka Pilatus d'èi, hèia Yusuf la'e papuru ngi'u aae Yesus. Èle ka na pahutu ngi'u aae dènge bèla alus. Ka ded'e rèti asa d'ara ro'a hadhu èci, dhu heka pae rare kèna. Ètu ro'a ne, padhane rèdhi mèka ca dhèu sa. ⁵⁴ Mamadhe Yesus lèke dènge hari Jumat. Lod'o Yusuf si padhane rare Ne, lod'o nihia le. Ladhe lod'o cèna, d'ai lod'o sabaj'a dhèu Yahudi.

⁵⁵ Ina-ina dhu mai palere dènge Yesus nèti Galilea, lasi madhutu Yusuf nèti limuri, sèna ka neo re'a era padhane Yesus ètu ro'a mia. ⁵⁶ Ropa rèdhi era ne, ka ina se lèpa lasi sadia bunga dènge èi hèu mènghi. D'ai lod'o cèna, rèngu ae nèti sasab'a ra, madhutu atora lod'o

✧ **23:49** Lukas 8:2-3

a'ae sasab'a dhèu Yahudi. Rèngu mate èle ku lod'o sabaj'a, heka neo lasi tao bunga mi ngi'u aae Yesus kèna.✠

24

Lamatua Yesus mamuri hari!

(Mateos 28:1-10, Markus 16:1-8, Yohanis 20:1-10)

¹ Lod'o hari Migu oe mèu sa, ina se rèti bunga dènge èi hèu mènghi, ho lasi ro'a Yesus. ² Ropa rèngu d'ai nèi, ladhe rèdhi hadhu aae dhu Yusuf pake katange ro'a Yesus, dhu bhaloli le sa karasa na. ³ Hèia lasi dènge ka asa d'ara, te ngaa abhu boe ngi'u aae Yesus. ⁴ Ka rèngu ele ngangee. Cag'ag'a laa dhèu dua dhu pake mèdha kale'e, mai titu ka ètu sebhe rèngu. ⁵ Ina se madha'u bia, ka ra pacud'u d'ai rai. Ka dhèu se karèi si, peka na, “Nga tao ka miu mai tenge dhèu mamuri ètu era dhèu madhe? ⁶ Yesus aad'o heka ètu era ne'e! Te Na mamuri hari le. Ele boe miu bhèlu eele le, ngaa dhu peka nare, lod'o Na ètu Galilea era, sina ma? ⁷ Te Nèngu peka mema le, na, bèli-camèd'a ra pahie eele Dhèu Rai-haha Tare'a-re'a ne, asa d'ara adhe-aa dhèu bhèlu-katub'a. Hèia ra paku pamadhe Ne ètu aj'u palolo-palèbha. Te ngaa asa camèd'a èèna, Nèngu mamuri hari.”✠

⁸ Ropa tadèngi rare, heka rèngu sanèd'e lii padhai Yesus uru èèna. ⁹ Hèia ra lèpa dènge ka, lasi peka dènge ana madhutu Yesus dhèu

✠ **23:56** Kalua nèti Masir 20:10, Lole Hari J'ara-j'ara Mamuri 5:14 ✠ **24:7** Mateos 16:21, 17:22-23, 20:18-19, Markus 8:31, 9:31, 10:33-34, Lukas 9:22, 18:31-33

canguru èci sèra, dènge dhèu-dhèu leo dhu madhutu Ne. ¹⁰ (Ina-ina dhu ètu ro'a èèna, nuka Maria ina Yakobis, dènge Maria nèti rae Magdala. Abhu kahèi Yohana dènge ina-ina dhèu pèri dhu leo. Rèngu se'e ka dhu lasi peka aa'i-aa'i dènge ana-ana pajuu-paleha Yesus sèra.)

¹¹ Te ngaa ropa ana madhutu sèra tadèngi lii lolo ne, ra pangee na ina se monya.

¹² Hèia Petrus kèd'i dènge ka, rai la'e asa ro'a. D'ai nèi, na patigi sa d'ara ro'a, te ngaa nèdhi dhoka bèla hutu di. Hèia na lèpa, ka na pangee, “Sa mia ka ne?”*

*Ana madhutu dhèu dua paraga dènge Lamatua Yesus ètu j'ara la'e asa Emaus
(Markus 16:12-13)*

¹³ Lod'o èèna kahèi, ana madhutu Yesus dhèu dua lasi asa rae cue, ngara na Emaus. Kaj'èu na pe d'ai canguru ca kilo nèti kota Yerusalem.†

¹⁴ Ètu j'ara, ra palolo nèti mamadhe Yesus.

¹⁵ Kabèdhi laa, Yesus padètu-dètu le dènge rèngu dua ra, ka kako palere-lere dènge ra.

¹⁶ Te ngaa dua ra tadhe boe, Dhèu ne, Yesus, te Lamatua ka dhu tao si, sèna ka baku ra tadhe.

¹⁷ Hèia Yesus karèi si, aku Nèngu na, “Miu dua mi se, padhue-padhai ngaa?”

Ropa ra tadèngi sèmi èèna, ka ra titu. Rèhu ra sèmi dhèu susa titu kèna. ¹⁸ Ka dhu ngara na Kleopas, karèi Ne, “Ama ne sèmi dhèu hiu sa,

* **24:12** Ètu sasuri lii Yunani cahag'e dhu suri boe ayat 12 ne. † **24:13** Sasuri lii Yunani suri, peka na, “60 *stadia* nèti Yerusalem”. 60 *stadia* èèna, èci èèna ka dènge canguru èci koma èci (11,1) kilometer.

dhu me'a boe ngaa-ngaa dhu lai-lai ne j'aj'i ètu Yerusalem, do?"

¹⁹ Hèia Yesus karèi si, peka na, "Tasamia?"

Ka ra b'ala, peka na, "Yesus nèti Nasaret èèna! Nèngu na tare'a dhèu nèti lii padhai Ama Lamatua. Aa Lamatua pangèd'u Na koasa, ka Na tao tadha malaa rupa-rupa. Nèngu d'èlu-mèu kahèi aj'a-nori dhèu. Dhèu aa'i-aa'i ra karej'e dènge Ne. Aa Lamatua karej'e dènge Ne kahèi.

²⁰ Te ngaa te'a boe, na, kètu agama èdhi dènge dhèu heka ad'a sèra, kèpe rare Ne. Ka ra hia Ne asa gubernur sèna ka huku pamadhe Ne. De ra paku Ne ètu aj'u palolo-palèbha toke madhe.

²¹ Uru èèna, ji'i sanao Nèngu ne'e ka Kristus, dhu mai patabuli dhèu-dhèu èdhi nèti paredha Roma, dhu paj'èra èdhi. Te ngaa ètu d'ara hari Jumat lai-lai ne, ra pamadhe Ne.

²² Limuri ne, ji'i asa ele ngangee. Te deo na, ina-ina ji'i mai peka, na, mad'ae aae era rèngu lasi asa ro'a. ²³ Te ngaa ra palolo, peka na, ngi'u aae Yesus ele le. Hèia ladhe rèdhi ana pajuu Ama Lamatua nèti sorga dhu peka dènge rèngu, na, Yesus mamuri hari le! ²⁴ Ropa tadèngi ngare, hèia angalai ji'i dhèu pèri-pèri, rai lasi asa ro'a. Ka rèdhi sèmi dhu ina-ina sa peka. Rèngu rèdhi boe ngi'u aae Yesus hèi."

²⁵ Ropa lolo rare, Yesus lii dènge si, peka na, "Gagoa miu se! Nga tao ka miu mo'o boe percaya ngaa dhu uru èèna dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua sèra peka tèke! ²⁶ Te rèngu suri le, na, Kristus ne hud'i pasae ku j'aj'èra rupa-rupa, heka Na abhu pakab'ua dènge dadedha kèna."

27 Ka Yesus aj'a si, aa'i-aa'i dhu dhèu rèti lii padhai Lamatua suri tèke lula-nèti Kristus ne. Karèi nèti sasuri baki Musa toke dhèu rèti lii padhai dhu leo sèra.

28 Ropa rèngu oe d'ai Emaus, ka Yesus pasabhe eele neo kako taruu. 29 Te ngaa ra manèngi, peka na, "Ama! J'unu taha ku dènge ji'i mèda ne'e, te lod'o oe cèna kèna." Ka Yesus maso palere-lere dènge rèngu asa d'ara èmu.

30 Ropa rèngu madhèdi neo ra'a, hèia Yesus nare roti ca balok. Ka Na sabaj'a manèngi makasi mi Ama Lamatua, hèia Na pamae roti ne. Ropa Na j'ole roti ne sa rèngu dua ra, 31 heka ra tadhe, na, Nèngu ne Yesus. Te ngaa kabèdhi laa, Na ele nèti madha rèngu dua ra! 32 Hèia dua ra padhue, peka na, "Waa! Deo na ropa Na peka paled'a lii padhai nèti dhèu rèti lii padhai Lamatua, d'ara èdhi taleo moro-moro sange rai-haha."

33 Lod'o èèna kahèi, dua ra kèd'i dènge ka, lèpa asa Yerusalem. Lasi paraga dènge canguru ca dhèu ana madhutu Yesus sèra, dènge dhèu leo dhu pakaboko ètu era èèna. 34 Hèia ana madhutu se peka dènge rèngu dua ra, na, "Mema tare'a! Lamatua Yesus mamuri hari le! Deo na pad'elo iisi Na dènge Petrus."‡

35 Èle ka dhèu dua se lole aa'i-aa'i dhu j'aj'i ètu j'ara, toke rèngu dua ra tadhe Yesus ropa Na pamae roti.

‡ 24:34 Sasuri lii Yunani peka na, 'Simon' ètu ne'e. Simon ne, ngara leo na Petrus.

Lamatua Yesus pad'elo iisi Na mi ana-ana madhutu Na

(Mateos 28:16-20, Markus 16:14-18, Yohanis 20:19-23, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:6-8)

³⁶ Lod'o rèngu palolo era, kaca'a laa, Yesus titu ètu talora aae rèngu. Na hia maho'o mi rèngu, peka na, "Saloom!"

³⁷ Ka ra cag'ag'a aa madha'u, lula ra ngee na nidhu.

³⁸ Te ngaa Yesus lii, peka na, "Nga tao ka miu madha'u? Miu parcaya boe, na, Ja'a ne mamuri hari le, do? ³⁹ Miu ladhe sèku ai dènge haga Ja'a ne. Ja'a ka ne'e ne. J'ole ai miu ho g'ag'e unu mi! Sèna ka mi lèka, na, Ja'a ka ne'e ne, nidhu boe. Te nidhu dènge boe ngi'u, te ngaa miu mèdhi ngi'u Ja'a ne, si?!"

⁴⁰ Ropa Na padhai lii era, Na pad'elo dènge si era nu'a dhu ètu adhe-aa'i dènge haga Na.

⁴¹ Rèngu karej'e titu kèna, lula Yesus mamuri hari le. Dhoka ra bingu, te re'a boe tasamia ka bisa j'aj'i sèmi èèna. Hèia Yesus karèi si, "Miu mi'a ngaa?" ⁴² Ka ra j'ole hia Ne i'a paga ca kadhèli. ⁴³ Yesus sèmi nare i'a ne, hèia na'e dènge ka ètu madha rèngu.

⁴⁴ Èle ka, Na lii dènge rèngu, peka na, "Tasamia? Miu sanèd'e era lod'o Ja'a uru èèna dhu bera-bera dènge miu? Ja'a peka dènge miu ca hari ni, hud'i j'aj'i ku aa'i-aa'i dhu dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua sèra suri tèke lula-nèti Ja'a ne. Nuka nèti baki Musa, aa nèti dhèu rèti lii padhai Ama Lamatua dhu leo sèra, aa nèti sasuri Lii Sod'a Koa-Kio."

45 Èle ka, Na bhoke paled'a, sèna ka re'a mèu sasoà nèti isi Sasuri Lamatua. 46 Na peka tabha hari, na, “Dhèu rèti lii padhai Lamatua se dhu suri le, na, Kristus dhu Lamatua hia mai èèna, hud'i abhu ku rupa-rupa j'aj'èra, heka Na madhe kèna. Te ngaa ladhe d'ai camèd'a, Na mamuri hari. Te dhu suri aa'i le j'ara se'e! 47 Nèti deo ne'e, Ja'a hia miu koasa, ho lami mèti Lii Lolo Be'a mi suku aa'i-aa'i, mulai nèti Yerusalem ne. Peka dènge rèngu, na, dhèu dhu mangaku sasala ra, aa lèpa hari asa Lamatua, pe Lamatua saku pamèu sasala ra aa'i-aa'i. 48 Miu hud'i j'aj'i ku sakasii, sèna ka miu lolo, peka na, Ja'a dui j'aj'èra, ka madhe, hèia mamuri hari. 49 Èèna na, Ja'a hia Roh dhu Mola-Mèci, dhu Ama Ku pajaji nare le. Te ngaa miu hud'i tatae ku Nèngu ètu kota Yerusalem ne, toke abhu koasa nèti sorga.”✠

Lamatua Yesus ca'e asa sorga

(Markus 16:19-20, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:9-11)

50 Ca lod'o, Yesus nèti si asa li'u kota. Ropa rèngu dètu dènge rae Betania, Na baa ai sèna ka hia ra berkat.✠ 51 Yesus padhai lii hia berkat era, hèia ded'e Ne ca'e la'e asa sorga. 52 Ladhe rèdhi sèmi èèna, hèia rèngu aa'i-aa'i ra patitu kètu urutuu ho pahaha iisi mi Yesus. Ka ra lèpa asa Yerusalem dènge d'ara dhu karej'e-karae. 53 Bèli-bèli èèna, rèngu pakaboko ètu d'ara Èmu

✠ **24:49** Yoel 2:28-29, Yohanis 14:16-17, Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:4 ✠ **24:50** Lii Lolo nèti Dhèu Pajuu-paleha 1:9-11

Kapua Manèngi-Mangaj'i ho koa-kio kolongara
Ama Lamatua.

Ama Teofilus! Lii lolo ja'a ne, d'ai sange ne'e
ka.

Salam,
Lukas

Dhao Alkitab
Genesis and the New Testament in the Dhao
language of Indonesia
Kejadian dan Perjanjian Baru dalam bahasa Dhao
copyright © 2012 Unit Bahasa dan Budaya

Language: Dhao

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

526bd1ea-5f35-574c-9a7a-dabc714cb5d3